

**Suomen
Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen
lähetystyö Japanissa
1900–2000-luvulla**

Anna Kimpimäki
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma
Kulttuuriperinnön tutkimus
Huhtikuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/

Humanistinen tiedekunta

KIMPIMÄKI, ANNA: Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen lähetystyö

Japanissa 1900–2000-luvulla

Pro gradu -tutkielma, s. 104, 4 liites.

Kulttuuriperinnön tutkimus

Huhtikuu 2020

Tutkimuskohteena ovat Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen lähetystyö Japanissa ja sen toimijat eli lähetystyöntekijät. Tarkoituksena on vertailla ja tuoda esille Sley:n Japani-lähetystyössä tapahtuneita muutoksia ja luoda yhdistyksen kautta näkökulmaa lähetystyön maailmaan. Lähetystyötä tarkastellaan osana yleistä länsimaiden harjoittamaa lähetystyöstrategiaa. Tutkimuksen pääkysymyksenä on: mitkä tekijät edistävät lähetystyöhön ryhtymistä ja yhdistääkö lähetettäviä tietyt ominaispiirteet? Lisäksi pohditaan, miten globalisaatio ja informaatioteknologian kehitys on vaikuttanut lähetysjärjestöjen asemaan sekä miten Sley voidaan nähdä identiteettityötä tekevänä kulttuuriperintöyhteisönä.

Aineisto painottuu Sley:n lähetystyöntekijöille osoitettuun verkkokyselyyn, yhdistykselle saapuneisiin lähettihakemuksiin vuosilta 1906–2009 sekä hakulomakkeisiin. Primaariaineiston tukena toimivat 1900-luvun lähetystyöntekijän päiväkirjamerkinnot, lehtiartikkelit ja aikaisemmat lähetystyötutkimukset.

Tutkimuksen keskeiset tulokset osoittavat, että Evankeliumiyhdistyksen nykyaikaisen lähetystyön kriteerit ja lähettien ominaisuudet ovat pitkälti samat kuin ne olivat vuosisata sitten. Nämä kriteerit edustavat yhdistyksen merkitysjärjestelmää ja ryhmäidentiteettiä. Lähetystyö nähdään Sley:n harjoittamana erityistyömuotona, joka ilmentää toiminnallaan yhdistyksen kokonaisvaltaista kulttuuriperintöä.

Länsimainen lähetystyöntekijä on edelleen tärkeä osa kirkon pelastussuunnitelmaa, missiota. Vielä 1900-luvulla lähetystyötä tehtiin pitkälti vain länsimaisten kirkkokuntien ehdoilla. Nyt 2000-luvulla kontekstuaalisesta teologiasta on tullut tärkeä osa nykyajan lähetystyötä. Se on muuttunut kirkkojen väliseksi yhteistyöksi, jota määrittelevät erilaiset kehityshankkeet. Uskonnon merkitys ei ole vähentynyt, vaan pikemminkin monimuotoistunut. Selviytyäkseen lähetysjärjestöt ovat joutuneet kehittämään uusia työmuotoja saadakseen näkyvyyttä toiminnalleen. Informaatioteknologian ansiosta lähetystyöllä ei ole koskaan aiemmin ollut nykyisen kaltaisia mahdollisuuksia ihmismassojen saavuttamiseksi.

Asiasanat: lähetystyö, identiteetti, kulttuuriperintöyhteisö, globalisaatio, merkitysjärjestelmä, kristinusko

Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO.....	1
1.1.	Lähetystyöinnostuksen alku.....	2
1.2.	Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset.....	6
1.3.	Tutkimuskirjallisuus ja aineisto	8
1.4.	Käsitteet.....	13
2.	KRISTINUSKON LEVIÄMISEN PERUSTA JAPANISSA	21
2.1.	Japani -lähetystyön historiaa.....	23
2.2.	Törmäyskurssilla.....	26
3.	KUKA SOVELTUU LÄHETYSTYÖNTEKIJÄKSI?.....	31
3.1.	Valta ja sosiaalinen lokaatio	35
3.2.	Ominaisuudet	40
3.3.	Naislähetit.....	43
3.4.	Kutsumus lähetystyöhön	49
3.5.	Ikä ja Siviilisääty.....	56
3.6.	Koulutustausta.....	58
3.7.	Lähtekoulutus	61
4.	LÄHETYSTYÖN LUOMA IDENTITEETTI JA KULTTUURIPERINTÖ.....	65
4.1.	Pyhä kulttuuriperintö.....	68
4.2.	Sley kulttuuriperintöyhteisönä	70
5.	LÄHETYSTYÖ GLOBALISAATION KOHTEENA	75
5.1.	Lähetysjärjestöjen kohtaamat ongelmat	77
5.2.	Lähtäjäm maiden vaikeudet	81
6.	LOPUKSI.....	84
6.1.	Kristinusko Japanissa nyt	86
6.2.	Katse kohti tulevaisuutta	90
6.3.	Jatkotutkimus	95
	LÄHDELUETTELO.....	97

LIITTEET.....	
Liite 1. Kyselylomake.....	
Kuvio 1. Kyselyn 14. kysymyksen vastaukset. Mitkä muut tekijät motivoivat sinua lähetystyöhön?.....	55

1. JOHDANTO

Uskonnot ylläpitävät uskomuksia, käytänteitä ja moraalikäsitteitä. Ne ovat vahvasti osa eri yhteiskuntien merkitysjärjestelmiä¹ ja vaikuttavat yhteisöllisiin valtasuhteisiin niin yksilöllisellä kuin myös julkisella tasolla. Ne toimivat sekä erilaisten hierarkioiden vahvistajina että myös niihin liittyvien käsitysten kyseenalaistajina. Ideaalisesti uskonto tarjoaa yksilölle yhteisöllisyyttä ja todellisuuden ylittävää merkitystä elämälle. Toisinaan se puolestaan edustaa tietyn ideologian ajamista muiden kustannuksella.

Lähetystyöllä on ollut ja on edelleen merkittävä rooli uskontojen ja ihmisten välisessä vuoropuhelussa. Juuri tämän vuoksi sen tutkiminen on tärkeää. Perinteinen kristillinen uskonajattelu on menettänyt asemaansa digitalisoitumisen aikakautena, eikä lähetystyöhön kohdisteta enää samanlaisia merkityksiä kuin aikaisemmin. Perinteisesti on ajateltu, että kristinuskolla ja sitä edustavilla kirkoilla on vahva lähetystyksen dimensio, minkä seurauksena jokaisen kristityn katsotaan olevan velvollinen kertomaan ja jakamaan evankeliumia toisille ihmisille. Suomen kirkkolain perusteella lähetystyö onkin yksi evankelis-luterilaisen kirkon ja seurakuntien perustehtävistä.

Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä. (Kirkkolaki, 4.luku 1 § Seurakunnan tehtävät.)

Käytännössä Suomen evankelis-luterilainen kirkko turvaa lähetystyön harjoittamisen tukemalla taloudellisesti kirkon virallisia lähetysjärjestöjä, kuten Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen harjoittamaa lähetystyötä.² Aina valtiokirkon lähetysstrategia ei ole kuitenkaan tasapainossa lähetysjärjestöjen, saati sitten lähetyskenttien kulttuurisen ilmapiirin kanssa.³

¹ Ks. luku *Käsitteet*.

² Lähetysjärjestöt, EVL ; Seurakunta, EVL.

³ Evankelisen liikkeen suhde Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kanssa on ollut ajoittain ongelmallinen. Julistaessaan puhdasta evankeliumia ja taistellessaan vääriksi mieltämiään oppeja vastaan, liike kävi usein opillisia keskusteluja kansankirkon kanssa. Kirkko ja evankelinen liike eivät olleet aina yhteisymmärryksessä asioista. Poliittis-yhteiskunnallisen kehityksen myötä yhdistyksen ja kansankirkon välit vahvistuivat merkittävästi 1930-luvun jälkeen. Etenkin toisen maailmansodan jälkimainingeissa

Lähetystyön historia on kytkettävissä eurooppalaiseen imperialismiin. Se osallistui käännytyksiin alueilla, joita eurooppalaiset siirtomaavallat hallitsivat ja joita ne samalla riistivät taloudellisesti. Siirtomaiden kohdalla hallitsemisen ajateltiin olevan helpompaa, jos lähetystyöntekijät sivistäisivät paikalliset ihmiset ja käännyttäisivät nämä kristinuskoon ja täten osaksi länsimaalaista merkitysjärjestelmää. Vaikka lähetysjärjestöt eivät virallisesti välttämättä tukeneetkaan kolonialismia, harva sitä kuitenkaan vastusti julkisesti. Kolonialismi voidaan määritellä tässä toimintana, jota valtio harjoittaa päämääränään hallita toista valtiota tai sen alueita alistavien toimintojen avulla.⁴ Olennaista tälle toiminnalle on kohdealueiden kulttuuristen rakenteiden muuttaminen toiminnan harjoittajan merkitysjärjestelmän mukaisesti siten, että se tuottaa mahdollisimman paljon hyötyä itse tekijälle.

Jälkikolonialistisella aikakaudella, etenkin entisissä siirtomaissa, epäluottamus lähetystyöntekijöitä kohtaan on kolonialismin seurauksena vallinnut vahvana. Vaikka Japani ei virallisesti koskaan joutunutkaan länsimaiden harjoittaman kolonialismin uhriksi, olivat sen vaikutukset nähtävissä niin hyvässä että pahassa maan kulttuuristen rakenteiden muutoksissa. Suhtautumiset lähetystyöntekijöihin vuosisatojen ajalta ovat toimineet heijastuksena tästä.

On tärkeää tiedostaa, että vaikka lähetystyöllä ajatellaan olevan ns. taivaalliset tavoitteet, ovat lähetystyöntekijät osa ympärillään olevaa maailmaa. Lähetystyön perustana on uskonto, jolloin se on väistämättä osa poliittisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia tekijöitä ja vastakkainasetteluita.

1.1. Lähetystyöinnostuksen alku

Tarkoituksellinen lähetystyö on vuosisatojen ajan ollut kristinuskon keino levittäytyä tehokkaasti ja saavuttaa maantieteellisesti rajaton yhteisö. Ensimmäisen lähetyskauden voidaan katsoa alkaneen jo apostolien aikana, jolloin evankeliumin⁵ julistaminen lähti liikkeelle Jerusalemissa vuoden 30 aikoihin. Vähitellen se levisi koko silloisen Rooman

Evankeliumiyhdistyksen toiminta oli evankelis-luterilaista kirkkoa tukevaa ja yhdistyksen toiminta kasvoi onnistuneesti erityisesti nuorten keskuudessa. Arkkila 1975, 194.

⁴ Loomba, 1998, 2. ; Pöntinen 2013, 30.

⁵ Ks. luku *Käsitteet*.

valtakunnan alueelle ja kauemmaksi. Vuoteen 1300 mennessä koko Eurooppa kuului kristinuskon piiriin.⁶

Protestanttinen lähetystyö syntyi 1500-luvulla alkaneen reformaation myötä. Vuosisatojen ajan se oli kuitenkin vain sisäisesti tapahtuvaa eli protestanttisen uskon levittämistä jo kristillisissä maissa, eikä ulkoista lähetystyötä ei-kristittyjen keskuudessa. Syynä tähän olivat jatkuvat valtataistelut katolisen kirkon kanssa. Monet olivat myös siinä uskossa, että evankeliumia oli saarnattu jo kaikkialle, eikä oman maan rajoja haluttu ylittää.⁷ Tämän lisäksi, ennen 1600-lukua oli yleistä, että Jumalan sanan jakaminen miellettiin kuuluvan vain pappien ja muiden kirkonmiesten vastuulle. Vasta 1600-luvun jälkimainingeissa alettiin korostaa kaikkien kristittyjen henkilökohtaisen uskon tärkeyttä ja käännytystä pietismin⁸ johdolla.⁹ Varsinainen evankelinen lähetystoiminta alkoikin saada jalansijaa 1700-luvulla eri pietististen herätysliikkeiden ansiosta.

Tästä huolimatta voimakas lähetysinnostus lähti käyntiin vasta 1800-luvun loppupuolella. Vuosisatojen kolonialismi ja tutkimusmatkailijoiden kertomukset vieraista kulttuureista, loivat alustan nopeasti kasvavalle liikehdinnälle. Matteuksen evankeliumin lähetyskäsky (Matt. 28:19-20) innosti monia kristittyjä matkustamaan uusiin maihin ja suorittamaan Raamatussa ilmoitettua tehtävää, jonka toteuttamisen uskottiin edesauttavan Jumalan valtakunnan luomista maan päälle.

Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni. Kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa. Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti. (Matt. 28:18-20.)

⁶ Robert 2009, 10-12.

⁷ SKSK 1978, 7.

⁸ Pietismi on 1600-luvulla Saksassa alkunsa saanut herätysliike, joka syntyi vastalauseena luterilaista puhtasoppisuutta kohtaan. Pietistit korostavat henkilökohtaisen uskon merkitystä. Yleisesti suomalaisiksi herätysliikkeiksi luokitellaan 1700 ja 1800-luvulla syntyneet herätysliikkeet, joiden tausta on pietismissä. Näitä ovat rukoilevaisuus, herännäisyys, evankelisuus ja lestadiolaisuus. Herätysliike saa alkunsa aina herätyksestä eli uskonnollisesta murroskokemuksesta, jolloin ihmisryhmä siirtyy ns. uskonnollisesta välinpitämättömyydestä henkilökohtaiseen kristilliseen uskoon. Pietismi ; Herätysliike ; Herätys. EVL.

⁹ Arkkila & Huhtinen 2010, 12.

Myös maailman ilmapiiri oli tuolloin länsimaita suosivaa. 1700-luvun loppupuolella alkaneen teollisen vallankumouksen tuottaman taloudellisen ja tieteellisen kehityksen tuoman avainaseman lisäksi, Euroopan maiden kansainvälisten suhteiden tuoma rauha edisti lähetystyöinnostusta. Ennen 1800-lukua Euroopan valtioiden välillä ei vallinnut järjestelmällistä kansainvälistä yhteistyötä. Kaikki tämä muuttui vähitellen Ranskan vallankumouksen (1792-1802) ja Napoleonin sotien (1803-1815) jälkeisten voittajamaiden toimesta: Britannia, Preussi, Venäjä ja Itävalta solmivat vuonna 1815 vallan tasapainojärjestelmän nimeltä Euroopan konsertti. Koalition tarkoituksena oli säilyttää järjestys ja vakaus Euroopassa raudan lujalla otteella tilanteen niin vaatiessa.¹⁰

Euroopan konsertti toimi ensimmäisenä oikeana pyrkimyksenä ylläpitää suurvaltojen keskinäisiä suhteita hallitusten välisten säännöllisesti pidettyjen konferenssien avulla. Se toimi mahdollistajana noin sata vuotta kestäneelle rauhalliselle ajanjaksolle ja lähetystyön järjestelmälliselle leviämislle yhdessä teollisen vallankumouksen aikaansaaman maailmantaloudellisen muutoksen kanssa. Euroopan ja Pohjois-Amerikan taloudellinen ja poliittinen vaikutusvalta kasvoi kaikkialla maailmassa. Jo 1800-luvun alussa, Länsi-Euroopassa oltiin saavutettu keskimääräisesti muuhun maailmaan verrattuna korkeampi elintaso.¹¹

Lähetystyöinnostus rantautui lopulta Suomeen vuonna 1859, jolloin Suomen Lähetysseura sai alkunsa. Fredrik Gabriel Hedbergin (1811-1893) 1840-luvulla perustaman Evankelisen herätysliikkeen jäsenet olivat liikkeen perustamisesta lähtien aktiivisia järjestön toiminnassa. Lähetysseuran aloittaessa lähetystyön Ambomaalla 1870, suurin osa lähteneistä oli juuri evankelisia. Liikkeen miehiä oli Lähetysseuran johtokunnassa ja seura sai runsaasti lahjoituksia evankelisteilta.¹²

Evankelinen herätysliike oli syntynyt herännäisyydestä irtautumisen tuloksena. Herännäisyyden piirissä oli alkanut esiintyä uusia uskonnäkemyksiä, raamatuntulkintoja ja teologisia korostuseroja, mitkä johtivat lopulta konfliktiin jäsenten välillä. Muiden herätysliikkeiden tavoin evankelinen herätysliike pyrki korostamaan henkilökohtaista uskonratkaisua, luterilaista tunnustuksellisuutta ja raamatullisuutta. Herätysliikkeen

¹⁰ Mazower 2013, 4-5.

¹¹ Schön 2013, 51.

¹² Jalagin 2007, 12-13.

kaikista keskeisimpänä tavoitteena oli levittää Kristuksen evankeliumia ja saattaa täten evankeliumin sanoma jokaiselle ihmiselle, jotta nämä kykenisivät ”turvautumaan pahalta ja saamaan turvaa Kristuksesta.”¹³

Evangelisen herätysliikkeen oppi erosi kuitenkin selvästi herännäisyydestä. Uskonnäkemyksen mukaan Jeesus on kuolemansa kautta tuonut kaikille anteeksiantamuksen, joka uskovan tulee vain vastaanottaa. Herännäisyys korostaa katumusharjoituksen kautta saatua uskoa ja pelastusta, kun taas evankelisuuden mukaan uskova omistaa jo valmiiksi pelastuksen Jeesuksen lunastuskuoleman kautta. Kasteen merkitystä korostetaan ja Pyhän Hengen uskotaan toimivan evankeliumin kautta.¹⁴

Evangelinen liike ja sen toiminta kasvoi merkittävästi 1860–1890 välisenä aikana kansanliikkeen tavoin. Herätysliikkeen organisaatioksi perustettiin vuonna 1873 Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys eli lyhyesti Sley. Kirkko-opillisissa perusteluissaan Evankeliumiyhdistys on korostanut edustavansa kansankirkollis-luterilaista kirkkokäsitystä ja sen tarkoituksena on edistää virallisia raamatun luterilaisia periaatteita ainoana auktoriteettina uskon kysymyksissä sekä edustaa ja jakaa aitoa luterilaista evankeliumia.¹⁵ Lähetystyö oli alusta asti mukana yhdistyksen toiminnassa, mutta siihen päätettiin alkaa panostamaan kunnolla vasta vuosikymmeniä myöhemmin. Ensimmäisten vuosikymmenten aikana yhdistys keskittyi enimmäkseen kustannus- ja kolportööri-toimintaan.¹⁶

Päätös ulkolähetystyön aloittamisesta Japanissa tehtiin lopulta yhdistyksen vuosikokouksessa 1898, ja ensimmäiset lähetit matkustivat kentälle jo parin vuoden sisällä. Päätökseen valita Japani lähetystyön kohteeksi vaikutti suuresti se, että 1800-luvun lopun Euroopassa, mukaan lukien myös Suomessa, Japania pidettiin yhtenä sivistyneimmistä ei-länsimaisista valtioista. Maa nähtiin sopivana elinkustannusten, yhteiskuntajärjestyksen ja edullisten matkakulujen vuoksi. Japanin ilmaston ajateltiin myös olevan sopiva suomalaisille. Tämä oli tärkeää, sillä muun muassa Lähetysseura oli kärsinyt huomattavia menetyksiä Afrikassa ilmaston ankaruuden vuoksi. Sittenmin

¹³ Haavio 1963, 32.

¹⁴ Evankelisuus, EVL.

¹⁵ Aho 1969, 65.

¹⁶ Kolportöörit ymmärrettiin niin maallikkosaarnaajiksi kuin myös hengellisen kirjallisuuden levittäjiksi ja myyjiksi. Koskeniemi 1984, 276.

Sley on vuosisadan aikana laajentanut lähetystyötään muun muassa Keniaan, Etelä-Koreaan, Venäjälle sekä Myanmariin.¹⁷

Muut suomalaiset lähetysjärjestöt aloittivat toimintansa Japanissa vuosikymmeniä myöhemmin. Vuonna 1967 perustettu Kansanlähetys lähetti ensimmäiset lähetystyöntekijänsä maahan joulukuussa 1968. Täten siitä tuli Evankeliumiyhdistyksen jälkeen toinen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sisällä toimivista lähetysjärjestöistä Japanissa. Kolmantena vuorossa oli vuonna 1974 perustettu Lähetisyhdistys Kylväjä, josta tuli kirkon virallinen lähetysjärjestö vuonna 1979 ja on siitä lähtien suorittanut lähetystyötä Länsi-Japanin evankelis-luterilaisessa kirkossa (WJELC) Norjan Luterilaisen Lähetysliiton (NLM) työyhteydessä.¹⁸

Evankelioimistystä tekevät järjestöt ja yhdistykset saivat alkunsa kirkossa vallinneesta tyhjiöstä.¹⁹ Kirkon vaikutusalueet olivat rajoittuneita tietyille alueille ja sen harjoittamat työmuodot eivät olleet toimivia, minkä tähden herätysliikkeiden yhdistykset pyrkivät kompensoimaan tätä laajentamalla evankelioimistystyön kenttää. Yhdistykset uskoivat, että jokainen ei-kristitty on etsittävä, puhuteltava ja aktiivisesti käännytettävä uskoon.

1.2. Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimuskysymykset

Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan elämismaailmaa eli ihmisten maailmaa ja sen sisällä pitämiä merkityksiä. Nämä ilmenevät yksilön ja yhteisön toimina, hallinnollisina rakenteina ja ihmisten välisissä sosiaalisissa suhteissa sekä monissa muissa vastaavissa ilmiöissä, jotka ovat lähtöisin ihmisestä ja ihmiseen päättyvinä tapahtumina.²⁰ Tarkastelen tutkimuksessani Suomen Japani-lähetystyössä tapahtuneita historiallisia muutoksia teoreettisen tutkimuksen menetelmin. Hahmotan lähetystyössä vallinneita yhtäläisyyksiä ja eroja vuosisadan ajalta.

¹⁷ Mukana Evankeliumin työssä. SLEY.

¹⁸ Japani, Kylväjä ; Evankelis-luterilainen Lähetisyhdistys Kylväjä, EVL.

¹⁹ SKSK 1978, 13.

²⁰ Varto 2005, 86.

Lähestyn tutkimustani sosiaalisen konstruktionismin²¹ kautta. Se toimii näkökulmanani ihmiskäsitykseen ja todellisuuden rakentumiseen. Kyseisen tieteenfilosofisen suuntauksen mukaan todellisuus eli elämismaailma toteutuu sosiaalisen vuorovaikutuksen synnyttämien merkitysten seurauksena. Lähetystyö nähdään tutkimuksessani länsimaisen kulttuurin ja historian tuotteena, sosiaalisena ilmiönä, jonka merkitystä muovataan ja ylläpidetään jatkuvasti ihmisten välisissä sosiaalisissa suhteissa.

Tutkimukseni perustuu laadullisten aineistojen ja laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmän eli sisällönanalyysin käyttöön. Rajatun otannan avulla päästään laajempaan ymmärrykseen tulkinnan ja päättelyn kautta, mikä mahdollistaa yleistysten tekemisen. Analysoitava aineisto koostuu varsinaisesti tutkimuskirjallisuudesta, kyselylomakkeesta ja lähettihakemuksista, mutta käytän tukevana aineistona myös päiväkirjoja ja lehtiartikkeleita. On huomioitavaa, että tutkimuskirjallisuuden kautta tuotettuja tulkintoja ja tietoa vertaillaan keskenään ja suhteessa kyselystä ja lähettihakemuksista paljastuneeseen tietoon.

Tyypillisen lähetystyön historiaa tutkivan tutkimuksen tavoin, tarkastelen yhden lähetysjärjestön vaiheita tietyllä aikarajauksella. Kohteeksi valikoitui Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys pitkälti siitä johtuen, että se oli Suomen ainoa lähetysjärjestö, joka toimi Japanissa 1900-luvun alussa ja jonka toiminta on jatkunut aktiivisena nykyhetkeen asti. Rajatakseni aihetta entisestään, päädyin keskittymään etenkin lähetysjärjestön alkuvuosien toimintaan 1900-1940 ja 2000-luvun vaiheisiin. Liian pitkä aikajänne olisi sekoittanut tutkimusta, eikä kaikkea tietoa olisi ollut mitenkään mahdollista mahduttaa opinnäytetyön asettamiin sivurajoihin.

En keskity kuitenkaan vain Sley:n lähetystyöhön ja lähetystyöntekijöihin, vaan luon Evankeliumiyhdistyksen kautta näkökulmaa lähetystyön maailmaan ja tarkastelen lähetystyötä osana yleistä länsimaiden harjoittamaa lähetystyöstrategiaa. Päätöstäni tukivat yhdistystä koskevan tutkimuskirjallisuuden ja aineiston monipuolisuus sekä lähettien kirjeiden ja hakemusten saatavuus niin digitaalisessa kuin myös paperillisessä muodossa.

²¹ Käsitellään tarkemmin luvussa *Käsitteet*.

Tutkija Knud Jørgensen tuo artikkelissaan *Edinburgh 2010 in Global Perspective* (2011)²² esille sen, kuinka protestanttisten kirkkojen lähetyskokouksissa vallitsevat edelleen samat kysymykset lähetystyön suhteen kuin vuosisata sitten. Jo vuoden 1910 Edinburghin konferenssissa esitettiin kysymys siitä, kuinka ymmärtää lähetystyön tehtävää ja merkitystä uskonnollisesti pluralistisessa maailmassa. Samalla on pyritty tutkimaan sitä, miten lähetystyön käsite on muuttunut toisten uskontojen ja eikristittyjen ymmärtämisen ja yhteistyön kautta.²³ Lähetysjärjestöjen vastaukset ja suhtautumiset näihin ovat vuosikymmenten aikana vaihdelleet merkittävästi.

Tarkastelen ja vastaan edellä mainittuihin kysymyksiin tutkimuskysymysteni rinnalla. Tutkimukseni pääkysymyksenä onkin: mitkä tekijät edistävät lähetystyöhön ryhtymistä ja yhdistääkö lähettejä tietyt ominaispiirteet, kuten muun muassa yhteiskunnallinen asema, iän, sukupuolen ja luokan mukaan. Tulen tarkastelemaan myös Sley:n lähetystyön kulttuuriperintöä: mitä oikeastaan on lähetystyön kulttuuriperintö ja miten se on havaittavissa? Olen kiinnostunut myös lähetystyön tulevaisuudesta Japanissa: miten tietoliikenne ja globalisaatio ovat vaikuttaneet lähetystyön asemaan ja siihen suhtautumiseen?

1.3. Tutkimuskirjallisuus ja aineisto

Tutkimukset Suomen kirkkohistoriasta saavuttivat suosiota etenkin maailmansotien välisenä aikana, jolloin hengellistä perintöä haluttiin korostaa ja vaalia. Evankelista liikettä koskevan tutkimuksen aloitti Lauri Takala, joka kirjoitti kolmeen osaan jaetun teoksen *Suomen evankelisen liikkeen historia* vuosien 1929–1949 aikana. Takalan historiallinen osuus päättyi Evankeliumiyhdistyksen perustamiseen, vuoteen 1873, mistä professori Lauri Koskenniemi sittemmin jatkoi vuonna 1967 julkaisemalla väitöskirjan *Suomen evankelinen liike 1870–1895* ja sille vuonna 1984 ilmestyneen jatkokateoksen *Suomen evankelinen liike 1896–1916*. Tämän lisäksi Koskenniemi on julkaissut Evankeliumiyhdistyksen lähetystyötä tarkastelevan teoksen *Evankeliumi Japaniin 1896–1939* (1992). Tutkimukset keskittyvät liikkeen eri vaiheisiin, johtajien

²² Teoksessa: Tormod Engelsviken, Dagfinn Solheim, Erling Lundeby (eds.) (2011): *The Church Going Global - Mission and Globalisation - Proceeding of the Fjellhaug Symposium 2010*.

²³ Jørgensen 2011, 15.

tekoihin, laajenemiseen ja ristiriitoihin kirkon ja muiden järjestöjen kanssa. Etenkin Koskenniemen teokset kertovat yksityiskohtaisesti juuri Evankeliumiyhdistyksen toiminnasta ennen lähetystyön aloittamista ja myös sen aloittamisen ajalta. Ilma Ruth Ahon väitöskirja *A Record of the Activities of the Lutheran Evangelical Association of Finland in Japan 1900-1946* (1969) ja tohtori Reijo Arkkilan tutkimus *Menkää maitten ääriin asti - Suomen evankelisen herätysliikkeen lähetystyö 1940–1980*, ovat entisestään selventäneet Sley:n vaiheita yli vuosisadan mittaiselta ajalta.

Kristillisestä lähetystyöstä on yleisesti tehty paljon tutkimuksia²⁴, mutta juuri Japaniin keskittyminen on jäänyt vähälle tarkastelulle. Aikaisemmat Japanin lähetystyöhön liittyvät suomalaiset tutkimukset ovat Koskenniemen tapaan keskittyneet eniten lähetystyön historiaan ja organisaatioiden vaiheisiin, eivätkä niinkään tutkimaan itse lähetystyöntekijöitä tai vertailemaan lähetystyössä tapahtuneita muutoksia. Nykyaikaiseen lähetystyöhön liittyviä tutkimuksia on vielä tätäkin vähemmän.

Yksi tärkeimmistä tutkimuksista, joka koskee Suomen Japani-lähetystä on Seija Jalaginin teos nimeltään *Japanin kutsu - Suomalaiset naislähetit Japanissa 1900-1941* (2007). Tutkimus käsittelee naistutkimuksen tavoin evankelisen herätysliikkeen naislähettien historiaa Japani-lähetyksessä. Aiemmin mainittuihin tutkimuksiin verrattuna, Jalaginin teoksessa kansanliikkeen toiminta jää taustalle ja huomio keskittyy naisten asemaan lähetyskentällä. Jalagin analysoi, mitä lähetystyö merkitsi tuolloin naisille itselleen. Esille nousee vahvasti tosiasia siitä, että lähetystyö oli voimakkaasti patriarkaalista ja naisten asema lähetteinä heijasti yhteiskuntien sen hetkisiä sukupuolikäsityksiä ja niihin liittyviä kulttuurisia ja uskonnollisia merkityksiä.

Mainituista tutkimuksista eroten, tutkimukseni ei keskity Evankeliumiyhdistyksen vaiheisiin, vaan pyrkii pikemminkin luomaan laajempaa kuvaa lähetystyöstä Japanissa ja lähetystyöntekijöistä Evankeliumiyhdistyksen toiminnan kautta. Ylempänä mainitut tutkimukset ovat toimineet tutkimukseni tausta-aineistona, erityisesti historiallisten ja lähetysteologisten osuukien kanssa. Etenkin Jalaginin teos on toiminut tämän tutkimuksen mentorina ja innoittajana.

²⁴ Ks. esim. Kirsti Kenan *Eevat Apostolien matkassa* (2000) ja Eila Helanderin *Kutsumus kantaa* (2001). Molemmat käsittelevät Suomen Lähetysseuran naislähettien vaiheita vuosilta 1870–1994.

Huomion arvoisia kansainvälisiä tutkimuksia ovat esimerkiksi tässäkin tutkimuksessa lähdekirjallisuutena käytetty Mark R. Mullinsin teos *Christianity made in Japan: A Study of Indigenous Movements* (1998), jossa hän nostaa esille kristinuskon vaikutteita Japanin kulttuuristen rakenteiden suhteen erityisesti japanilaisten näkökulmasta tarkasteltuna. Myös Morioka Kiyomin tutkimusartikkeli *Christianity in the Japanese Rural Community: Acceptance and Rejection* (1962) ja Neil Fujitan artikkeli *'Conic' Christianity and 'Donut' Japan* (1994), valoittavat kristinuskon kokonaisvaltaista asemaa Japanissa. Fiona Bowien, Deborah Kirkwoodin ja Shirley Ardenerin teos *Women and missions - Past and present* (1993), puolestaan kertoo lähettinaisten roolista ja toimintavoista lähetysjärjestöissä.

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen arkistossa (SLEYA) sijaitsevat Siiri Uusitalon päiväkirjat ovat toimineet tutkimusta tukevana aineistona ja auttaneet luomaan kokonaiskuvaa siitä, minkälaisia lähetit olivat maailmankatsomuksineen ja miten he suhtautuivat lähetystyöhön. Siiri Uusitalo piti päiväkirjaa koko elämänsä ajan, mutta ensimmäiset säilyneet sivut ovat vasta vuodelta 1901, jolloin Siiri oli 23-vuotias. Päiväkirjat ajoittuvat ajalle 1901-1945. Niissä korostuu Jumalan ja lähetystyön tärkeys hänen elämässään. Siiri ei kirjoittanut päiväkirjoissaan vapaasti kaikesta, vaan keskittyi uskoon ja lähetystyöhön liittyviin asioihin.²⁵

Tutkimukseni aineistona toimii myös aikakauslehti *Sanansaattaja*, jota Evankeliumiyhdistys on julkaissut jo vuodesta 1876 asti. Sley kuvailee lehden tehtävää omilla sivuillaan näin: *Luterilaisen uskon perusteitten välittäminen, lähetystyö ja kristillistä elämäntapaa etsivän ihmisen tukeminen ovat lehden tehtäviä. Lehti tahtoo kertoa siitä, miten Jumala toimii tänä päivänä ihmisten elämässä*²⁶. Olen käyttänyt lehden 1900-luvun alun kirjoituksia havainnollistamaan lukijoille paremmin lähetystyöhön liitettävää mentaliteettia ja sitä, miten lähetystyöhön Japanissa sekä japanilaisiin on suhtauduttu.

Käsitellessäni 2000-luvun lähetystyötä, tutkimuskirjallisuuden lisäksi aineistona toimii tekemäni kyselyn kautta paljastunut tieto. Kysely osoitettiin Sley:n Japani-lähetyksen lähetystyöntekijöille, minkä avulla sain tarkempaa tietoa siitä, minkälaista lähetystyö on

²⁵ Siiri Uusitalon päiväkirjat ja muistiinpanot 1901-1945, SUA/ SLEYA.

²⁶ Sanansaattaja-lehti: Evankeliumin, Kristuksen kirkon ja ihmisen asialla, SLEY.

lähetyksentällä nykyisin, miksi lähetystyöhön lähdetään ja miten digitalisoituminen on vaikuttanut lähetykseen. Kyselyn kautta paljastunut tieto mahdollisti entisestään lähetystyöntekijöiden ominaispiirteiden tarkastelun.²⁷

Webropol-verkkokyselyyn pystyi vastaamaan anonymina 13.02.2018-10.04.2018 välisenä aikana. *Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen lähetystyöntekijät Japanissa* -kyselyn kohderyhmäksi valikoitui Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen lähetystyöntekijät, jotka olivat työskennelleet Japanissa vuosien 1980-2018 välisenä aikana. Aikarajaus oli tarpeellinen kysymysten luonteen vuoksi: tarkoituksena oli saada mahdollisimman tuoretta tietoa digitalisaation ja globalisoitumisen vaikutuksista lähetystyöhön. Tästä syystä kohderyhmä oli alkujaan rajattu vain 2000-luvun lähetystyöntekijöihin, mutta tätä jouduttiin myöhemmin laajentamaan koskemaan myös aikaisemmat vuosikymmenet vastaajien vähäisen määrän vuoksi. Vastaajien määrä vaikutti myös siihen, että kyselyn vastausaikaa pidennettiin alkuperäisestä päättymispäivästä parilla viikolla. Kyselyyn vastasi lopulta 14 henkilöä. Ottaen huomioon, että Japanissa työskentelee samat 2-4 lähettä kausittaisesti vuosien ajan, vastaajien määrää voidaan pitää hyvänä.

Valitsin verkkokyselyn aineistonkeruutavakseni sen saavutettavuuden vuoksi. Kyselyn avulla pystyin saavuttamaan Sley:n lähetystyöntekijät helposti ja nopeasti, myös työntekijät, jotka asuivat vakituisesti Japanissa. Aloitin kyselyn luomisen vuoden 2018 tammikuussa. Jouduin kuitenkin muuttamaan kyselyn rakennetta useasti, kunnes lopputulos ei ollut enää haastattelurungon kaltainen. Kolme vapaaehtoista testasivat kyselyn toimivuuden ennen sen julkaisemista. Tavoitteenani oli saavuttaa mahdollisimman monta Japanissa työskennellyttä lähetystyöntekijää, minkä vuoksi otin suoraan yhteyttä Sley:n lähettikuraattoriin, joka sittemmin jakoi kyselyn nettilinkin sähköpostitse yhdistyksen palveluksessa olevilla ja olleilla lähetystyöntekijöille.

Kyselyn päämääränä oli saada vastauksia siihen keitä lähetystyöntekijät ovat ja minkälaiset piirteet ovat lähetystyöntekijälle ominaisia. Tämän vuoksi kyselyn kysymykset olivat varsin henkilökohtaisia ja niiden tarkoituksena oli saada

²⁷ Kokonaisuudessaan kysely puretaan osiin luvussa *Kuka soveltuu lähetystyöntekijäksi?*

yksityiskohtaista tietoa lähetiksi ryhtymisen osatekijöistä ja mahdollistajista. Samalla kysymysten tavoitteena oli saada mielipiteitä lähetystyön nykytilanteesta.

Evankeliumiyhdistyksen lähettiyhteisön ollessa hyvin rajattu ja kyselyn vastausten ollessa henkilökohtaisia, on tutkimuseettisten periaatteiden mukaista viitata vastaajien vastauksiin mahdollisimman väljällä koodilla. Tämä tarkoittaa anonyymia nimimerkkiä. Tässä tutkimuksessa on käytetty kirjainta K ja vastaajan numeroa sekä sukupuolta ja ikäryhmää, esim. K1, Nainen, 31-41.

Verkkokysely koostui 37 kysymyksestä, joista kaksi viimeistä koskivat vastaajien halukkuutta osallistua mahdolliseen teemakirjoittamiseen. Teemakirjoittaminen tietystä lähetystyöhön liittyvästä aiheesta toimi varavaihtoehtona, jos kysely ei olisi tuottanut tarpeeksi olennaista tietoa tutkimuksen kannalta. Ne jotka ilmoittivat suostuvansa teemakirjoittamiseen, jättivät lopussa yhteistietonsa mahdollista yhteydenottoa varten.

Kysely koostui sekä avoimista että suljetuista kysymyksistä. Avoimiin kysymyksiin vastaajat kirjoittivat vastauksensa omin sanoin, kun puolestaan suljetut kysymykset sisälsivät kiinteät vastausvaihtoehdot. Suurin osa kysymyksistä oli kuitenkin avoimia, jotta vastaajilla oli mahdollisuus vastata mahdollisimman vapaasti ja kirjoittaa epäolennaisiakin asioita, mutta jotka myöhemmin voisivat osoittautua tutkimuksen kannalta hyödyllisiksi.

Vastaajien vähyyden vuoksi, kyselyn tuloksia ei voida yleistää samalla tavalla kuin isompi vastaajamäärä olisi mahdollistanut. Myös kohderyhmän korkea ikäjakauma ja kyselyn saavuttaminen vain verkossa vaikuttivat tähän. Kaikilla kohderyhmään kuuluvilla ei välttämättä ollut tarvittavia taitoja tai laitteita kyselyyn osallistumiseksi. Vastauksia voidaan pitää suuntaa-antavina. Verkkokyselyn vastauksia tarkastellaan tutkimuksessa osana laajempaa kokonaisuutta eli yhdessä lähetystyöhön liittyvien yleisten tietojen kanssa. Kyselyiden kanssa on aina myös muistettava, erityisesti niissä joissa henkilö säilyttää anonymiteetin, se vaara etteivät vastaajat ole rehellisiä vastauksissaan tai antavat tahattomasti virheellistä tietoa esimerkiksi klikkausvirheen tai kysymyksen väärinymmärryksen seurauksena.

Kyselyn lisäksi ja sen ohella, olen käyttänyt aineistona Evankeliumiyhdistyksen vuoden 2020 hakulomaketta lähetystyöntekijäksi²⁸. Lomakkeen avulla on mahdollista havaita yhdistyksen vaatimukset lähetiksi ryhtyville. Aineistona ovat toimineet myös yhdistykselle saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009²⁹, joista käy ilmi yksityiskohtaisia tietoja lähetiksi pyrkivistä. Hakemukset ovat sisältäneet muun muassa omaelämäkertoja, henkilötietoja ja psykologin lausuntoja. Tietosuojalain ja tutkimuseettisyyden vuoksi aineistoa on käsitelty siten, että hakijoiden anonymiteetti säilyy. En ole sisällyttänyt tutkimukseen psykologin lausuntoja. Henkilötietoja olen puolestaan käyttänyt ainoastaan sukupuolen ja iän tarkasteluun kokonaisuudessaan. Omaelämäkertojen suhteen kiinnitin huomiota erityisesti hakijoiden perhetaustaan ja kutsumukseen. Lähettihakemusten kysymykset itsessään toimivat aineistona tarkastellessa Evankeliumiyhdistyksen arvo- ja merkitysmaailmaa. Yhdessä kyselyn kanssa, ne tarjoavat korvaamatonta tietoa lähetiksi pyrkivien ominaisuuksista.

1.4. Käsitteet

Ei ole itsestään selvää, mitä **evankelioiminen** ja **lähetystyö** merkitsevät. Molemmat käsitteet pitävät sisällään monia eri merkityksiä riippuen itse puhujasta, tilanteesta ja paikasta. Osa katsoo kaiken käännytystyön olevan lähetystyötä, kun osa taas mieltää lähetystyön kirkon laaja-alaisena toimintana, joka tapahtuu vain ei-kristillisten keskuudessa. Evankelioiminen voidaan puolestaan tulkita muun muassa lämpimäksi myötäelämiseksi tai sovituksen sanan julistamiseksi.

Tohtori Lorenz Grönvikin mukaan lähetystyö voidaan jakaa keskipakoiseen ja keskihakuiseen tapahtumiseen. Keskipakoinen liike suuntautuu ulospäin ja sen tehtävänä on julistaa evankeliumia ympäri maailmaa. Keskihakuinen liike suuntautuu puolestaan sisäänpäin muun muassa sakramenttien kautta.³⁰ Protestanttinen lähetystyö on mielletty yleensä juuri keskipakoiseksi eli sen pyrkimyksenä on ollut maailman ihmisten kristillistäminen. Sen trinitiaarisen lähetyskäsityksen kautta lähetystyö koetaan

²⁸ Vuoden 2020 Lähetystyöhön pyrkivän hakulomake, SLEY. Käsitellään luvussa *Kuka soveltuu lähetystyöntekijäksi?*

²⁹ Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

³⁰ Vikström 1986, 30.

olevan Isästä ja Pojasta lähtevän Pyhän Hengen jatkuvaa pelastavaa työtä koko maailmassa.

Evankelioiminen eli evankeliumin ilosanoman julistaminen on vanha raamatullinen käsite, jonka juuret ovat jo Vanhassa Testamentissa. Profeettojen kirjoissa profeetat yhdistävät ilosanomaan universaalisen näyn Jumalan kunnian ja oikeudenmukaisuuden toteutumisesta. Evankelioimisen tehtävänä on evankeliumin julistaminen, jossa kaiken keskipisteenä on sanoma Kristuksesta ja uudesta elämästä hänen yhteydessään.³¹

Lähetysjärjestöjen mukaan, jokainen kristitty on kutsuttu evankeliumin kautta toteuttamaan maantieteellisiä ja sosiaalisia rajoja ylittävää yhteiskunnallista, poliittista ja taloudellista oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoisuutta lähetystyön muodossa.³² Evankeliumi ei ole kuitenkaan täysin sama asia kuin kristillinen usko tai oppi. Kristillinen usko on ulottuvuudeltaan laajempi kuin evankeliumi, mutta samalla evankeliumia voidaan pitää kristillisen uskon keskuksena ja perustana sekä uskoa ylläpitävänä voimana. Näin ajateltuna, kristinuskon opit ovat tietyissä tilanteissa syntyneitä inhimillisiä tulkintoja evankeliumista ja muista uskoon liittyvistä asioista. Evankeliumin keskeisenä sanomana on Jeesuksen ristinkuolema ja ylösnousemus ihmisten syntien tähden.³³

Se kuinka tärkeää evankelioiminen yhdessä lähetystyön kanssa on, vaihtelee kirkkojen ja kristillisten liikkeiden kesken. Teologi David J. Boschin mukaan evankelioimisen tulkintamallit voidaan jakaa neljään ryhmään. Ensimmäinen ryhmä edustaa näkemystä, jossa lähetystyö ja evankelioiminen samaistetaan toisiinsa. Toisessa ryhmässä evankelioimista pidetään kaiken kattavana pääkäsitteenä. Kolmannessa ryhmässä lähetys nähdään kattavana yläkäsitteenä ja evankelioiminen sen alaisena käsitteenä, jolloin sitä pidetään lähetyksen ytimenä. Viimeisessä eli neljännessä ryhmässä lähetys kuvataan työksi ei-kristillisen ympäristön keskellä, kun taas evankelioiminen länsimaisten kirkkojen sisäiseksi toiminnaksi.³⁴ Evankelisen herätysliikkeen voidaan katsoa edustavan ensimmäisen ryhmän näkemystä eli liike samaistaa lähetystyön ja evankelioimisen toisiinsa.

³¹ Ahonen 1992, 11.

³² SKSK 1978, 18.

³³ Ibid.

³⁴ Ahonen 1992, 14-15.

Evankeliumiyhdistyksen lähetysajattelulle on ollut myös ominaista, että evankeliumin julistamiseen liittyy kaikkia koskevan vanhurskauttamisen saarnan tulkitseminen sellaisenaan lähetyssaarnaksi.³⁵ Lähetystyön ei katsottu tarvitsevan sen suurempia perusteluita kuin vanhurskauden eli oikeamielisyyden saavuttaminen ja sen jakaminen, evankelioiminen, kaikille kansoille.

Epäselvyydet käsitteiden kanssa johtuvat osittain siitä, ettei kirkkojen ja järjestöjen sekä yhdistysten piirissä ole päästy yksimielisyyteen lähetystyön kentän laajuudesta eli keitä lähetystyön tulisi tavoittaa. Ongelmana on myös jako kristityn ja ei-kristityn välillä: millä perusteella ihmiset jaetaan ja keitä ylipäätänsä pidetään kristittyinä. Lähetyskentillä kristityksi on määritelty yleisesti henkilö, joka on kastettu. Kaste on nähty uskon tulon merkkipaaluna, eikä henkilön uskon lujuutta kyseenalaistettu sen jälkeen.³⁶ Kotimaassa, evankelioiminen puolestaan tarkoittaa evankeliumin sanoman levittämistä yleensä jo kastettujen ihmisten keskuuteen, jotka ovat vieraantuneet kristinuskosta. Kaste nähdään ulkolähetystyön tavoitteena, kotimaan evankelioimisessa se toimii puolestaan lähtökohtana.³⁷

Tässä tutkimuksessa lähetystyöstä puhuttaessa, keskitytään vain ulkolähetystyöhön eli lähetysjärjestöjen toimimiseen oman kotimaansa ulkopuolella ei-kristittyjen parissa. Lähetystyön tavoitteena on tällöin evankeliumin ja kristillisen uskon levittäminen sekä kirkon perustaminen alueella, jossa sitä ei aikaisemmin ole ollut.

Myös **lähetystyöntekijä**-termin käyttö vaihtelee. Lähetystyöntekijäksi voidaan määritellä henkilö, joka alkaa evankeloida uudessa paikassa tai henkilö, joka työskentelee yli kulttuurirajojen, omassa tai vieraassa maassa.³⁸ Tässä tutkimuksessa lähetystyöntekijällä viitataan kulttuurirajojen ylittävään eli ulkolähetyksessä toimivaan henkilöön. Kristilliset lähetystyöntekijät muodostavat ryhmän, joka on omistautunut uskonnolle ja sen levittämiselle. Uskonto liikuttaa heitä paikasta toiseen, heidän toimiessaan ruohonjuuritasolla edistääkseen uskonnon ja ihmisten keskinäistä vuoropuhelua.

³⁵ Tämä viittaa Raamatun vanhurskauttamisoppiin, jonka perusta on Paavalin ajattelussa. Hänen mukaansa vanhurskauden eli oikeamielisyyden saaminen perustuu evankeliumiin. Vanhurskauttaminen toteutuu, kun ihminen turvautuu uskossa Kristuksen pelastustyöhön. Vanhurskauttamisoppi, EVL.

³⁶ SKSK 1978, 38.

³⁷ SKSK 1978, 42.

³⁸ Hämäläinen 2009, 50.

Lähetystyöntekijöillä ja lähetysjärjestöillä on ominainen tapa puhua lähetystyöstä ja siihen liittyvistä asioista. Lähetystyöntekijät voitaisiinkin ymmärtää tietynlaiseksi kieliyhteisöksi. Etenkin lähetystyöntekijöiden 1900-luvun alussa toisilleen lähettämässä kirjeissä ilmenee heille ominainen kielellinen ilmaisutapa. Kirjeissä siteerataan usein Raamattua, eikä kirjeen sisältö välttämättä avaudu ymmärrettävästi ryhmän ulkopuolisille. Ns. lähetyskielen käyttäjiä yhdistää kielen lisäksi maailmankuva ja maailmaa koskevat käsitykset.

Esimerkkinä alla lähetystyöntekijä Siiri Uusitalon päiväkirjamerkintä vuodelta 1903, jossa kristillisen maailmankuvan omaksunut Siiri on pyöristynyt siitä, kuinka japanilaiset tekevät töitä sunnuntaisin, päivänä joka tulisi kristillisen tavan mukaan *pyhittää* kehon ja mielen levolle. Työntekoa tuona päivänä ei katsottu hyvällä, vaan miellettiin merkinä moraalittomuudesta. Se ettei ”kansa kohota Hosianna-laulua”, viittaa puolestaan kyseisen virren tärkeyteen luterilaisuudessa ja sen sisällä pitämiin merkityksiin. 1800-luvulla oli vielä yleistä, että ihmiset kerääntyivät jumalanpalveluksiin kuuntelemaan juuri Hoosiannaa, sen merkityksessä ensimmäisen adventtisunnuntain alkua ja ollessa yksi vuoden kohokohdista. Vuodesta 1986 lähtien kyseinen virsi on ollut Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virsikirjassa ensimmäisenä, korostaen entisestään sen tärkeyttä.³⁹ Se etteivät japanilaiset siis laulaneet Hosianna-laulua sunnuntaisin, toimi Siirille selvänä merkinä pakanuudesta, turmeltuneisuudesta, josta heidät tulisi hänen mukaansa pelastaa. Samalla hän kuitenkin viittaa heihin ahkerina, tuomalla esille heidän positiivisia puolia ja korostaen täten heidän mahdollisuuttaan pelastukseen.

*Auta rakkaani, sillä “auringonnousun maan” kansa ei kohota Hosianna-laulua!
Se elää vielä pakanuuden pimeydessä. Kirkossa ollessani sain nähdä, miten
kirkon vieressä miehet ahkerasti olivat rakennustöitä tekemässä Herran
päivänä. Oi sentään! Milloin poistuu verho?! (Saga 29 marrask. 1903)⁴⁰*

Sosiologi Peter Bergerin mukaan todellisuus on jaettu **merkitysjärjestelmä**. Käsite kuuluu jo aiemmin mainittuun tieteenfilosofiseen suuntaukseen nimeltä sosiaalinen konstruktionismi. Siinä tiedon, todellisuuden ja sen rakenteiden sekä ilmiöiden

³⁹ Väinölä, Tauno 2008. Hoosianna. Virren tarina.

⁴⁰ Lähetystyöntekijä Siiri Uusitalon päiväkirjamerkintä 29.11.1903. SUA/SLEYA.

katsotaan muodostuvan ihmisten sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa. Tämä sosiaalinen todellisuus on ihmisen luoma merkitysjärjestelmä. Ihmisryhmät antavat asioille merkityksiä ja elävät näiden merkitysten asettamien arvojen mukaisesti. Kieli on ihmisyhteisön perusta. Elämä perustuu ihmisten väliseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen, jota olennaisesti määrittelee kieli. Sen ymmärtäminen on välttämätöntä arkielämän todellisuuden ymmärtämiseksi.⁴¹ Ryhmän suuruus vaikuttaa siihen, kuinka nopeasti ja kuinka pysyväksi yhteisön luoma sosiaalinen todellisuus rakentuu ja vakiintuu. Jokaisella ihmisryhmällä on oma merkitysjärjestelmänsä, jonka kautta he kokevat, ymmärtävät ja arvottavat maailmaa. Yhteisöissä vaikuttaa useimmiten monta eri merkitysjärjestelmää, jotka ovat havaittavissa eri tilanteissa ja paikoissa. Ryhmien sosiaalinen todellisuus rakennetaan yleisesti yhteiskunnassa hyväksytyyn merkitysjärjestelmän rajoissa.

Lähetyskentillä lähetystyöntekijät ovat edustaneet useimmiten juuri länsimaista merkitysjärjestelmää, johon on olennaisesti kuulunut kristillinen maailmankatsomus. Japani-lähetyksessä suomalaiset lähetit veivät mukanaan Japaniin oman kulttuurinsa edustaman merkitysjärjestelmän, jonka rakenteista yksi oli uskonto eli luterilaisuus. Uskonnon asema ja merkitys korostuivat lähettien yrittäessä pärjätä vieraassa ympäristössä. Lähetit myös välittivät päällimmäisesti luterilaisuutta eivätkä suomalaisuutta, jolloin uskonnon asema korostui ylitse muiden merkitysjärjestelmän rakenteiden. Lähetyskentällä, kristinuskoa voitaisiinkin pitää omana merkitysjärjestelmänään, jossa uskonto loi lähettiyhteisössä perustan normeille, käytännöille ja instituutioille. Se toimi ylimpänä merkitysjärjestelmänä lähettien keskuudessa. Merkitykset asioille, yksilön asema ja rooli määriteltiin uskonnon ja sen edustamien sääntöjen ja tulkintojen kautta.

Olennainen osa lähetystyömentaliteettia lähetystyön alkuaikoina oli kristinuskon ja kristittyjen paremmuuden korostaminen ylitse muiden. Lähetillä oli tapana käyttää ei-kristityistä jo aiemmin mainittua nimitystä *pakana* (Lat. paganus, maalainen), joka piti sisällään negatiivisen ja alistavan merkityksen. Pakanat nähtiin eksyneinä ihmisinä. Jo tällöin heihin kohdennettiin käsitys siitä, ettei ei-kristityillä ollut samanlaista arvoa kuin kristityillä. Tämä käsitys juontui tuolle ajalle ominaisesta merkitysjärjestelmästä. Kielen

⁴¹ Berger & Luckmann 1994, 47-48.

ja annetun merkityksen avulla rakennettiin valtasuhteita. Tässä tutkimuksessa pakana-käsitettä käytetään kontekstin yhteydessä havainnollistamaan mahdollisimman aidosti 1900-luvun lähetystyömentaliteettia. Neutraaliksi luokiteltu ei-kristitty-käsite ei riitä, sillä se ei pidä sisällään, eikä siihen kohdisteta samoja merkityksiä kuin pakana-sanaan.

Olen keskellä pakanamaata, keskellä kuoleman varjon laaksoa. Herra armahda Jaappanin miljoonia, kansaasi Tyynenmeren helmassa!” Näin kirjoitti Uusitalo saavuttuaan Japaniin ja aloittaessaan japanin kielen opintonsa tyttökoulun opettajattaren, Nakain johdolla. “Herra suojelkoon minuakin ja auttakoon minua opinnoissani.”⁴²

Valta ja sen käyttö on olennainen osa kristillistä lähetystyötä. Siihen liittyy keskeisesti auktoriteetin käsite, valvonta ja ohjaus sekä ihmisten välistä kanssakäymistä ja tekemistä ohjaavat ja muokkaavat tekijät. Filosofin Mary P. Follett on kuvannut valtaa taidon ja tahdon yhdistelmäksi, jossa ne yhdessä saavat asiat tapahtumaan halutulla tavalla.⁴³ Vallanhaltija saattaa saada ihmiset tekemään asioita, joita he eivät ilman vallan painostusta tekisi. Näin valta näyttäytyy kykynä ja haluna vaikuttaa ihmisten ajatteluun, valintoihin ja muuhun käyttäytymiseen. Valta on vuorovaikutussuhde, joka voi sekä yhdistää että erottaa ihmisiä riippuen siitä, miten sitä käytetään.

Lähetystyössä vallan käyttöä on perusteltu jumalallisena voimana, jota on käytetty oikeuttamaan ja vahvistamaan lähettien edustamia sosiaalisia järjestyksiä. Sen positiivisena vallankäyttönä voidaan nähdä sen vaikutus kansainvälisten suhteiden edistämisenä ja vuoropuhelujen ylläpitäjänä. Samalla se voidaan nähdä negatiivisena vallankäyttönä, jonka avulla ihmisiä määritellään eri asemiin. Lähetysten alkuaikoina vallan käyttö on ollut nähtävissä etenkin lähettien asenteessa ei-kristittyjä kohtaan; pakanat koettiin hierarkiassa alempina, eksyneinä sieluina, jotka lähettien tuli johdattaa pelastukseen. Japani-lähetysten alkaessa 1900-luvulla, länsimaat olivat tieteellisesti kehittyneempiä kuin Aasian alueet. Länsimaiden merkitysjärjestelmään kuuluvan hierarkian perusteella, tämä asetti Japanin tieteellisen sivistystason länsimaita alemmaksi. Taloudellinen yhteistyö länsimaiden kanssa, merkitsi Japanille mahdollisuutta nopeaan kehitykseen sekä taloudellisen ja poliittisen aseman

⁴² Lähetystyöntekijä Siiri Uusitalon päiväkirjamerkintä 1903. SUA/SLEYA.

⁴³ Follett 1995, 101.

vahvistamiseen.⁴⁴ Samalla tämä asetti länsimaat ns. opettajiksi ja Japanin oppilaan asemaan. Sama näyttäytyi lähetystyöntekijöiden ja saarnattavien välillä: lähetit toimivat opettajina ja saarnattavat heidän opetuslapsinaan.

Lähetysjärjestöjen **kulttuuriperintö** on säilynyt varsin salamyhkäisenä etenkin järjestöjen ulkopuolisille. Kulttuuriperintö-käsitteellä viitataan menneisyydestä periytyneisiin aineellisiin ja aineettomiin resursseihin, jotka tietty yhteisö on kokenut säilyttämisen arvoisina. Nämä resurssit ihmiset tunnustavat jatkuvasti kehittyvien arvojensa, uskomustensa, tietojensa ja perinteidensä heijastumaksi ja ilmaisuksi. Aineellinen kulttuuriperintö viittaa materiaalsiin asioihin, kuten irtaimistoon tai rakennuksiin. Aineettomalla kulttuuriperinnöllä viitataan puolestaan kieleen, musiikkiin, uskontoon ja rituaaleihin, jotka antavat tietyn yhteisön jäsenille tunteen kuuluvuudesta ja jatkuvuudesta.⁴⁵ Elämän taitekohdissa on yleistä, että juuri tietyt aineettoman kulttuuriperinnön muodot korostuvat. Tällöin ihmiset pyrkivät saavuttamaan paikallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteen.

Evankeliumiyhdistys on luonut yli vuosisadan kestäneen lähetystyökautensa aikana oman ryhmäidentiteetin ja merkitysjärjestelmänsä. Siitä on muodostunut **kulttuuriperintöyhteisö**. Tässä tutkimuksessa kulttuuriperintöyhteisöllä tarkoitetaan yhteisöä, jonka jäseniä yhdistää jaettu historia merkityksineen ja jotka toiminnallaan tekevät identiteettityötä ja vahvistavat oikeuttaan kohteeseen, joka liittyy yhteisöä yhdistävään historiaan. Olennaista tälle on perinteiden syntyminen ja niiden ylläpitäminen erilaisten rituaalien ja symbolien avulla.

Kulttuuriperintö toimii yhteisön identiteetin rakentajana. Se on mukana määrittelemässä käsitystä siitä, mistä tulemme, keitä olemme ja mihin yhteisöön, paikkaan tai aikaan kuulumme. Sen säilymiseen vaikuttavat aina kulloisenkin yhteiskunnan arvot, asenteet ja valtasuhteet, mitkä ohjailevat valintaprosesseja siitä mitkä asiat minäkin aikana koetaan säilyttämisen arvoisina menneisyydestä kumpuavina ja nykyisyydessä tunnustettavina resursseina.⁴⁶ Kulttuuriperintö ei siten saa merkitystään ja arvoaan itsestään, sillä instituutiot, yhteisöt ja yksilöt tuottavat sitä valitsemalla osan

⁴⁴ Fält & et.al. 1994, 132.

⁴⁵ Tuomi-Nikula et.al. 2013, 82.

⁴⁶ Tuomi-Nikula et.al. 2013, 15-19.

menneisyyden jäljistä säilytettäväksi. Näin se on altis poliittisille, moraalisisille, esteettisille ja taloudellisille tapahtumaketjuille.

Lähetysjärjestöt ovat yleisesti pyrkineet tukemaan kristillistä kulttuuriperintöä ylitse muiden. Tämä on usein juontunut lähettien edustamasta merkitysjärjestelmästä, johon on liittynyt väistämättä kristinuskon ja länsimaalaisten elämäntavan arvottaminen hierarkiassa kaikista korkeimmalle. Toisinaan lähetit ovat antaneet kristillisiä merkityksiä asioille ja pyrkineet täten integroimaan paikallisen kulttuurin piirteitä osaksi lähetyksentällä sijaitsevaa merkitysjärjestelmää, jotta ei-kristittyjen käännyttäminen onnistuisi helpommin. Kyseessä on ollut myös länsimaalaisten lähetystyöntekijöiden valta-aseman korostaminen kulttuuriperinnön kautta. Tämä kulttuuriperinnön arvottaminen on usein johtanut lähetyksentällä ongelmiin paikallisen väestön kanssa.

Lähetystyö voidaan nähdä vuosisatoja kestäneenä kansainvälistymisenä. Tällöin suomalaisen lähetystyön historia nähdään samalla suomalaisen kansainvälistymisen historiana. Liikkumista yli kansallisten rajojen tapahtui kauan ennen eurooppalaisen löytöretkien aikakautta. Laajamittainen taloudellinen ja kulttuurinen muuttoliike alkoi kuitenkin vasta 1820-luvulla teollisen vallankumouksen myötä. Termiä **globalisaatio** alettiin käyttämään yleisesti vasta 1990-luvulla, jolloin teknologinen kehitys rikkoi nopeaa tahtia fyysisiä esteitä maailmanlaajuisesta viestinnästä.⁴⁷

Lähetystyö on liikkunut yhtenäisesti globalisaation kanssa. Globalisaatio on vaikuttanut sen aseman vahvistumiseen sekä samalla myös sen vähentymiseen maailmalla. Se on kulttuurinen prosessi, jossa kaikkien kansojen, valtioiden rajat ylittävien ihmisten, ryhmien, yritysten ja hallitusten välinen vuorovaikutus ja yhdentyminen tapahtuu.⁴⁸ Globalisaatio on jatkuvasti kasvava verkosto monimutkaisia kulttuurisia vuorovaikutuksia ja kansojen välisiä riippuvuuksia, jotka luonnehtivat nykyaikaista yhteiskunnallista elämää. Siihen liitettävän tietoverkon laajentumisen seurauksena, lähetystyö on saavuttanut uudenlaisia dimensioita lähetyksentällä. Samalla nämä dimensiot ovat ns. pakottaneet lähetysjärjestöjä muokkaamaan lähetysstrategiaansa sopivaksi jatkuvasti kansainvälistyville yhteiskunnille.

⁴⁷ James & Steger 2014, 417.

⁴⁸ Steger 2009, 40.

Globalisaatio ja valtioiden rajat ylittävät yhteydet ovat saaneet yhteisöt määrittelemään ja tunnustamaan kulttuuriperintöä aktiivisemmin ja suhtautumaan siihen suojelevaisesti. Nykyinen kulttuuriperinnön käsite voidaankin nähdä pyrkimyksenä saavuttaa pysyvyyttä, jolloin se yhdistetään kokemukseen paikallisuudesta ja identiteetistä, vastapainoksi tällöin negatiiviseksi nähtävälle globalisaatiolle ja transnationalismille. Japani-lähetystyön aikana, japanilaisten kulttuuriperinnön aseman vahvistaminen on toiminut voimakkaasti vastaiskuna kristinuskoa ja sen edustamaa merkitysjärjestelmää vastaan.

2. KRISTINUSKON LEVIÄMISEN PERUSTA JAPANISSA

Universaaleja maailman uskontoja on toisinaan kutsuttu globaaleiksi kulttuureiksi. Globaalilla kulttuurilla tarkoitetaan perinnettä, joka ns. matkustaa ympäri maailmaa ja asettuu asumaan tietyille alueille tullen täten osaksi eri yhteiskuntia. Sillä on globaali tai monikulttuurinen, paikallinen tai tilanteellisesti eroava, kulttuurinen dimensio. Universaalisten maailmanuskontojen tarkoituksena on levittää maantieteellisesti rajatonta uskontoa, joka pystytään silti identifioimaan juuri tietyksi uskonnoksi sen sulautuessa osaksi eri kulttuureja.⁴⁹ Hyvänä esimerkkinä tästä toimiikin kristinusko, jonka identifioimisen mahdollistavat tietyt piirteet, jotka ovat jatkuvia ajasta ja paikasta toiseen, kuten Jeesuksen ja ehtoollisen leivän ja viinin merkitykset. Tulkinnat näistä vaihtelevat, mutta ne eivät muuta niiden alkuperäistä merkitystä.

Sosiologisesta näkökulmasta tarkasteltuna kulttuurien ylittävä uskonto on monimutkainen prosessi, jossa sitoutuvat ideologiset, maantieteelliset ja järjestölliset tekijät. Ideologia viittaa tässä tietyn ryhmän uskomuksiin, teologiaan ja maailmankatsomukseen. Samalla se luo määritelmän lähetystyöstä.⁵⁰ Se miten tietyn ryhmän jäsenet määrittelevät itsensä ja suhteensa ympäröivään ympäristöön juontaa juurensa juuri tietyn yhteisön merkitysjärjestelmästä. Merkitysjärjestelmä vaikuttaa puolestaan siihen miten lähetystyö otetaan vastaan ja miten siihen suhtaudutaan. Samalla se vaikuttaa osaltaan siihen, miten ja kuinka paljon lähetystyön edustama uskonto integroituu osaksi paikallista kulttuuria.

⁴⁹ Mullins 1998, 2.

⁵⁰ Mullins 1998, 4-5.

Maantieteellinen tekijä viittaa sosiaalisiin, taloudellisiin ja poliittisiin olosuhteisiin, jotka ovat ns. ulkopuolisia lähetystyöntekijöille. Lähetystyössä tulisikin ottaa huomioon alkuperäisen merkitysjärjestelmän vaalimat suhteet näiden tekijöiden välillä. Järjestöllinen tekijä viittaa puolestaan valtiomuotoon ja sosiaalisiin muotoihin, jotka lähetit tuovat mukanaan. Uuden merkitysjärjestelmän muotoutumiseen vaikuttavat suuresti myös se keiden mukana se saapuu osaksi tiettyä yhteiskuntaa. Jos siirtolaiset tuovat sen mukanaan, otetaan se erilailla vastaan kuin jos se on lähetystyöntekijöiden järjestelmällistä levittämistä.⁵¹

Tutkija Harvey Whitehouse kertoo, että jotta uskonnon edustamilla opeilla ja käytännöillä on mahdollisuus levitä, tulee sen täyttää kaksi kriteeriä. Ensimmäinen näistä on uskonnon ja sen oppien muistamisen helppous. Jos uskonto ja sen sisältö koetaan liian monimutkaisena tai sen ns. markkinointi ei ole onnistunut, uskonto unohdetaan varsin nopeasti. Toinen kriteeri on seuraajien motivaation ylläpitäminen, jotta nämä välittäisivät entisestään oppeja ja harjoituksia eteenpäin.⁵² Whitehousen mukaan uskonnon eteenpäin saattamisella ja leviämällä on siis merkityksellinen suhde ihmisen muistamisen ja motivoitumisen välillä. Ilman näitä, uskonnon jatkuminen katkeaa.

Sosiologi Rodney Stark puolestaan korostaa, että uskonnolliset liikehdinnät tulevat menestymään, jos ne säilyttävät kulttuurisen jatkuvuuden yhteiskunnassa vallitsevien uskomusten kanssa sekä säilyttävät kohtalaisen jännittyneisyyden ilmapiirin ympäröivän ympäristön kanssa eli eivät myönnä liikaa. Niin kauan, kun uskonto säilyttää yhteiskunnan sisällä vain eksoottisuuden leiman, sen vetovoima tulee olemaan varsin rajallinen. Jotta se hyväksyttäisiin laajemmin, tuotu uskonto tulee juurtaa osaksi yhteiskuntaa niin, ettei sitä enää nähtäisi poikkeavana ilmiönä. Tätä ilmiötä, jolloin tuodusta uskonnosta tulee merkittävä osa tiettyä yhteiskuntaa ja sen kulttuuria omaksuen samalla kyseisen kulttuurin piirteitä, kutsutaan yleisesti kontekstuaaliseksi teologiaksi. On myös tärkeää, että uskonnollinen liikehdintä esiintyy suotuisassa tilanteessa, jolloin uskontoja ei säädellä hirveästi sekä silloin, kun alkuperäiset uskot

⁵¹ Ibid.

⁵² Whitehouse 2001, 295.

ovat heikentyneessä asemassa sekularisaation tai yhteiskunnallisen hajaannuksen aikana.⁵³

2.1. Japani -lähetystyön historiaa

Lähetystyö Japanissa ei ole vuosisatojen aikana saavuttanut niin suuria mittasuhteita kuin alkujaan toivottiin ja syitä tähän voidaan etsiä maassa vaikuttaneista merkitysjärjestelmistä. Tarkastelemalla Japanin historiaa, on mahdollista ymmärtää kristinuskon nykyistä asemaa menneisyyden tapahtumien avulla.

Ollessaan saarivaltio, Japani säilyi kauan aikaa varsin koskemattomana eurooppalaisten vaikutteilta. Yleisesti maan kauppasuhteet keskittyivät perimmäisesti Kiinaan ja Koreaan. Vasta 1500-luvulla ensimmäisten eurooppalaisten saavuttua, maahan alkoi tulla länsimaisia vaikutteita. Kristinuskon voidaan katsoa saapuneen kaupankäynnin ohella ensimmäisen kerran portugalilaisen jesuiitta Francis Xavierin (1506-1552) johdolla vuonna 1549. Xavier sai toiminnallaan luotua perustat vuosikymmeniä kestäväälle katolilaiselle lähetystyölle. Kirjeissään ja raporteissaan, hän ylisti japanilaisten sivistystasoa ja vastaanottavuutta uusia uskontoja kohtaan. Myös japanilaisten terveyttä, siisteyttä, itsehillintää ja hienotunteisuutta korostettiin. Samalla heitä kuitenkin moitittiin valheellisuudesta, uskottomuudesta ja tunteettomuudesta toisten kärsimyksiä kohtaan. Epämiellyttävien piirteiden syytäksi jesuiitat nimesivät osiltaan japanilaisten "valeuskonnot" eli shintolaisuuden ja buddhalaisuuden.⁵⁴

Tuon ajan kuvauksissa japanilaisia pidettiin yleisesti sivistyneimpänä *pakanarotuna*. On kuitenkin huomioitava, että jesuiitoilla ja muiden järjestöjen lähetystyöntekijöillä oli suuri tarve korostaa työnsä merkitystä ja lähetystyön kohteena olevien kansojen paremmuutta muihin pakanakansoihin verrattuna, saadakseen kerättyä varoja ja parhaita mahdollisia lähetystyöntekijöitä toiminnalleen. Kyseisenlainen toiminta jatkui kristinuskon edustajien parissa pitkälle 1900-luvulle asti, painotuksen vaihdellessa *sivistyneen pakanarodun* ja *hengettömän pakanarodun* välillä tilanteesta riippuen. Tarkoituksena oli siis korostaa japanilaisten kykyä omaksua länsimaisia arvoja,

⁵³ Stark 1987, 13.

⁵⁴ Aho 1969, 2 ; Vesterinen 1987, 27.

korostaen samalla heidän tarvetta juuri länsimaisille arvoille leimaamalla heidät pakanoiksi, jotka tulisi pelastaa. Myös sivistyneeksi kutsuminen määritteli Japanin maaksi, johon lähetystyöntekijöiden olisi turvallista mennä.

Vaikka japanilaiset olivat kiinnostuneita ja uteliaita eurooppalaisista ja heidän edustamistaan arvoista, tavoista ja käytännöistä, yleisesti ulkomaalaisiin suhtauduttiin varauksella ja toisinaan hyvinkin vihamielisesti. Tämä koski etenkin lähetysaarnajia, joiden edustaman uskon katsottiin asettuvan jyrkästi japanilaisten kulttuuria ja sen merkitysjärjestelmää vastaan. Historia kristinuskon kanssa ei olekaan ollut pelkästään ruusuinen, vaan sitä ovat värittäneet lukuisat konfliktit, joiden taustalla ovat olleet niin poliittiset agendat kuin myös kulttuuriset eroavaisuudet.

Lähetystyöntekijät saapuivat Japaniin silloin, kun maassa vallitsi vahva poliittinen ja henkinen jakautuneisuus. Premodernilla ajalla japanilaiset jakautuivat poliittisesti 270 eri alueeseen, jotka olivat uskollisia tietyn alueen lääninherralle eli daimiolle. Shintolaisuus oli vallitseva uskonto ja jakautuneisuus koski myös uskonnollisia instituutteja. Suurin osa japanilaisista kuului kyläyhteisöihin, joiden yhteisöllisyys korostui paikallisten shinto-lahkojen ympärille.⁵⁵ Daimioiden toiveena oli yhdistää maa yhteisen periaatteen alle. Shintolaisuus ei kuitenkaan tähän vielä tuolloin kyennyt, jolloin ongelmaan etsittiin vastausta muun muassa juuri kristinuskosta. Pitkään jatkunut sisällissotakausi oli myös johtanut buddhalaisuuden merkityksen vähenemiseen oppineiden keskuudessa. Kristinuskko saapui niin sanotusti täyttämään aukot, joita buddhalaisuus ja shintolaisuus eivät kyenneet enää täyttämään.⁵⁶

Kristinuskon leviämistä edisti merkittävästi japanilaisten uskonnollinen suvaitsevaisuus. Toisinaan japanilaiset pitivät kristinuskoa buddhalaisuuden uutena lahkona, eivätkä tätä pitäneet sitä uhkana. Monet kauppiat näkivät tämän lisäksi mahdollisuuden luoda uusia kauppasuhteita eurooppalaisten kanssa suosimalla heidän edustamaa uskontoaan.⁵⁷ Kaiken tämän mahdollisti hyvät suhteet daimioihin ja heidän antamat luvat lähetystyöntekijöille evankelioida vapaasti. 1500-lukua onkin kutsuttu

⁵⁵ Mullins 1998, 7.

⁵⁶ Fält & et.al 1994, 93.

⁵⁷ Fält & et.al. 1994, 75.

kristinuskon vuosisadaksi, jolloin kristittyjen osuus väestöstä oli monta kertaa suurempi verrattuna nykypäivään.

Kristinuskko ja sen edustajat joutuivat ankaran vastustuksen kohteeksi kuitenkin Tokugawa Ieyasun (1543-1616) valtakauden aikana. Kristinuskon leviämisestä pelättiin seuraavan länsimaalaisten sotilaallinen vallankumous ja että jo kukistetut vastustajat ryhtyisivät kapinaan länsimaalaisten tuella.⁵⁸ Japanin alueiden yhdistäminen yhden vallan alle eli Tokugawa shōgunaatin, merkitsi nationalismin nousua. Tokugawa pyrki tarkoituksellisesti kohentamaan kansallista ylpeyttä vahvistamalla muinaisen valtionuskonnon, shintolaisuuden, asemaa yhteiskunnassa. Samalla myös buddhalaisuuden asema alkoi parantua.

Ensimmäinen länsimaisen kulttuurin aalto päättyi lopulta Japanin lähes täydelliseen eristäytymiseen muusta maailmasta. Kristinuskko kiellettiin täysin vuosien 1637-1638 aikana ja se joutui vetäytymään maan alle selviytyäkseen. Maassa säilyi pieniä kristillisiä yhteisöjä, jotka harjoittivat kristinuskkoa salaa aina 1860-luvulle asti.⁵⁹

Japanin Sakoku-kausi eli eristäytyneisyyden kausi (1639-1854) ei tästä huolimatta merkinnyt yhteyksien täydellistä katkeamista länsimaiseen kulttuuriin. Kauppasuhteet Kiinan, Korean ja Alankomaiden kanssa jatkuivat tiiviisti. 1700-luvulla japanilaiset tiesivät länsimaisesta sivistyksestä ja kulttuurista enemmän kuin mikään muu ei-eurooppalainen kansa. Japanilaisten vastaanottavaisuus uusia asioita kohtaan juonsi juurensa heidän kulttuuriperinteestä, johon lukeutui aktiivinen kiinnostus ulkopuolisia kulttuureja, erityisesti Kiinaa, ja niiden tieteellisiä saavutuksia kohtaan.⁶⁰

Yli 200 vuotta kestänyt eristäytymiskausi päättyi Kanagawa-sopimukseen⁶¹ Yhdysvaltojen kanssa 1854. Lähetystyön uusi aikakausi oli koittanut. Katolilaiset aloittivat lähetystyön uudestaan kilpailijoinaan nyt Yhdysvalloista saapuneet protestantit, jotka olivat huomanneet mahdollisuutensa tulleen.

⁵⁸ Vesterinen 1987, 196 ; Moffett 2005, 81.

⁵⁹ Vesterinen 1987, 197 ; Fält & et.al. 1994, 76-77.

⁶⁰ Fält & et.al. 1994, 118.

⁶¹ Kanagawa-sopimus koski satamien avaamista kaupankäyntiä varten ja konsulaatin perustamista. Sopimusta seurasi Ystävyyden ja kaupan sopimus (Harrisin sopimus), jonka katsottiin entisestään rajoittavan Japanin itsenäisyyttä. Japanilaiset mielsivät sopimukset halventaviksi ja halusivat vahvan kansallisen asemansa takaisin. The Treaty of Kanagawa, National Archives.

Vuoden 1868 Meiji-restauraation myötä länsimaista tekniikkaa ja tiedettä alettiin ahkerasti hyödyntämään. Yhteistyön tiedettiin parantavan Japanin taloudellista ja myös poliittista asemaa suhteessa muihin maihin.⁶² Imperialistiset aatteet saivat kuitenkin samalla entistä enemmän jalansijaa. Meiji-hallitus alkoi jälleen vakiinnuttaa kansallisidentiteettiä shintolaisuutta ja keisariutta korostamalla. Hallitus edusti ideologiaa, jonka tarkoituksena oli hyötyä länsimaisesta teknologiasta sekä koulutuksesta, ilman kristinuskon omaksumista.

2.2. Törmäyskurssilla

Lähetystyöntekijät olivat tietoisia siitä, etteivät heidän teologiset oppinsa ja käytännöt olleet helposti ymmärrettävissä japanilaisille. Tästä huolimatta lähetystyöntekijöiden toiminnassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia vuosikymmeniin, sillä useimmat kristinuskon edustajat eivät halunneet tehdä myönnytyksiä, eivätkä olleet valmiita muotoilemaan kristinuskoa Japanin kulttuurille sopivaksi. Kristillinen sanoma joutui törmäyskurssille japanilaisten uskonnollisen tietoisuuden ja arvojen kanssa. Tämä on ollut huomattavaa etenkin alkuperäisten uskomusten ja tapojen suhteen, jotka ovat liittyneet esi-isien ja henkien palvontaan, ja jotka vaikuttavat ja muokkaavat edelleen kaikkia uskontoon liittyviä tulkintoja Japanissa.

Kristinuskon oppien omaksumisen vaikeutta selittää osakseen myös siihen liitettävien uskonnollisten harjoitusten muoto. Harvey Whitehousen mukaan uskontoon liittyvät instituutiot, käytännöt, ja kokemukset voidaan jakaa imagistisiin ja opillisiin. Imagistinen voidaan määritellä emotionaalisesti intensiivisesti, kun taas opillinen nähdään vähemmän emotionaalisesti stimuloivana. Kyseiset uskonnon tyypit voivat ilmetä erillään, mutta yleensä ne ovat havaittavissa samanaikaisesti täydentäen toisiaan. Imagistiseen uskontotyyppiin liittyviä rituaaleja suoritetaan harvoin, mutta niiden sisältämät voimakkaat kokemukset sitovat tehokkaasti yhteen pienen ryhmän ihmisiä. Uskonnonharjoituksen muodot ovat voimakkaan tunnepitoisia ja tuottavat erityisiä, eläviä ja pitkäkestoisia episodisia ja omaelämäkerrallisia tapahtumamuistoja.⁶³

⁶² Fält & et.al. 1994, 132.

⁶³ Whitehouse 2002, 304-305.

Opillisen mallin rituaalit suoritetaan puolestaan rauhallisessa tunnelmassa ja ne ovat itseään toistavia ja rutinoituja. Toistuva saarnaaminen mahdollistaa monimutkaisten oppijärjestelmien muistamisen. Samalla se kuitenkin voi johtaa siihen, etteivät seuraajat ole enää kiinnostuneita kuuntelemaan saarnoja, eivätkä motivoituneita välittämään oppeja eteenpäin. Jotta motivaatio ei kuitenkaan katoaisi täysin, saarnaajat muistuttavat yliluonnollisista sanktioista sekä kannusteista, jotka oikeutetaan teologiaan pohjaten ja joihin seuraajat uskovat saarnaajan vakuuttavuuden avulla. Oppien rutiininomainen välittäminen ja kuunteleminen prosessoituvat semanttisessa muistissa ns. yleisenä tietona, eikä episodisessa muistissa, joka korostuu välittömistä henkilökohtaisista kokemuksista tai tietystä oppimisen hetkestä.⁶⁴

Kristinusko lukeutuu enemmän opilliseen uskontomalliin, vaikka siinä on havaittavissa myös imagistisen mallin kaltaisia rituaaleja. Viikoittaiseen kristilliseen jumalanpalvelukseen lukeutuu yleensä rukoileminen, seremonioiden kuunteleminen ja hymnien laulaminen. Tähän sisältyy muun muassa käsien laittaminen rukousasentoon, paikallaan istuminen sekä ylös seisominen ja laulaminen. Ominaista japanilaisten uskonnollisuudelle on rituaalien arvostaminen yli oppien. Vuosittaiset *matsurit* eli shintolaiset festivaalit näyttäytyvät hyvänä esimerkkinä tästä. Juuri opillisen puolen korostaminen rituaalien sijasta, on vaikuttanut siihen, etteivät monet kristinuskon suuntaukset ole saavuttaneet suurta suosiota Japanissa.

Osa japanilaisista koki kristinuskoon kääntymisen myös pitkään poikkeavana käyttäytymisenä ja täten halventavana.⁶⁵ Yhteisöt korostivat yleisesti shintolaisuutta ja yhteisölliset tapahtumat rakentuivat vahvasti shintotemppeleiden ympärille. Jos yksilö kääntyi kristinuskoon, ei katsottu sopivana, että hän olisi osallistunut ei-kristillisiin tapahtumiin. Tämä johti helposti kääntyneen syrjäytyneisyyteen yhteisöstä. Kristittyjä pidettiin etenkin maaseudulla hylkiöinä ja yhteisön painostuksesta, kommunikointia heidän kanssaan vältettiin.

Osoittaakseen hylänneensä buddhalaisuuden ja shintolaisuuden, oli yleistä että kristityn japanilaisen tuli hankkiutua eroon kotinsa esi-isien alttarista (*butsudan*). Useimmissa tapauksissa tämä merkitsi palvomisen lopettamista ja alttarin jättämistä paikoilleen, kun

⁶⁴ Whitehouse 2002, 298, 300-301.

⁶⁵ Morioka 1962, 186.

taas innokkaimmat kääntyneet päättivät lähettien ohjeistamana polttaa ne.⁶⁶ Yhteisössä tämä tuomittiin täysin, sillä alttareiden uskottiin toimivan esi-isien henkien lepopaikkana.

On tärkeää tiedostaa, että shintolaisuudessa esi-isät ymmärretään olevan kotitalouksien perustajia ja päämiehiä. Tämä juontaa juurensa japanilaisten kosmologiasta, joka jakaa maailman kahteen osaan, elävien maailmaan ja henkien maailmaan. Henkien eli kuolleiden maailmassa uskotaan asuvan *kameja* eli jumalia, eläinten henkiä, esi-isien henkiä ja suojelevia henkiolentoja. Elävien maailma on jatkuvasti vuorovaikutuksessa henkimaailman kanssa. Muun muassa epäonnen ajatellaan juontuvan siitä, etteivät jälkeläiset ole kunnolla huolehtineet esi-isiensä alttareista suorittamalla rituaaleja tai tarjonneet uhrilahjoja. Täten esi-isät eivät ole saavuttaneet täydellistä rauhaa ja ovat muuttuneet katkeriksi ja harhaileviksi sieluiksi, aiheuttaen epäonnea ympärilleen.⁶⁷

Protestantit puolestaan ajattelevat ihmisen kohtalon johtavan joko helvettiin tai taivaaseen eli pelastukseen heti kuoleman jälkeen.⁶⁸ Tämän vuoksi kristityillä oli ja on edelleen vaikeuksia ymmärtää japanilaisten esi-isien palvontaa. Lähetystyöntekijät uskoivat ja myös saarnasivat japanilaisille, että on liian myöhäistä rukoilla menehtyneen puolesta, sillä henkilön iänikuinen kohtalo oli päätetty jo hänen kuollessaan. Tämä tarkoitti siis sitä, että japanilaisten kuolleet esi-isät miellettiin pakanoiksi ja täten joutuneen jo helvettiin. Monelle japanilaiselle tämä oli mahdoton ja kauhistuttava ajatus.

Protestanttinen teologia edusti myös ydinperheen ideaa ja lyhytaikaista hautajaisriittiä kuolleista. Japanilainen kulttuuri suosi puolestaan *ie*-perhesysteemiä, johon luokiteltiin isovanhemmat, heidän poikansa ja tämän vaimo, lapsenlapset sekä esi-isät. Hautajaisriitit olivat pitkäaikaiset ja henkimaailmaan pidettiin yhteyttä rituaalien avulla.⁶⁹ Uskontoa, joka ei sallinut kunnioituksen osoitusta esi-isille ja kannatti elävien ikuista erotusta kuolleista, pidettiin mahdottomana hyväksyä.

⁶⁶ Morioka 1962, 192

⁶⁷ Mullins 1998, 130-131.

⁶⁸ Kuolema, EVL.

⁶⁹ Mullins 1998, 137.

Huomattavaa on myös, että japanilaisilla ei ollut synti-käsitettä ennen kristinuskon tuloa. Onkin yleistä, että idän kulttuureista käytetään nimitystä häpeäkulttuuri ja läntisistä kulttuureista syyllisyyskulttuuri. Tämä viittaa siihen, kuinka japanilaisen kulttuurin sosiaalinen toiminta rakentuu häpeän estämisen ympärille: yksilön tulee pitää huolta siitä, ettei tuota toiminnallaan häpeää jumalilleen eikä yhteisölleen. Länsimaissa syyllisyyskulttuuri rakentuu kuitenkin vain yksilön ympärille, eikä niinkään koko yhteisöön. Kristityksi kääntymistä ei nähty täten kannattavana. Yksilön tekojen ajateltiin edustavan ja vaikuttavan myös hänen perheeseensä ja koko yhteisöön. Moni ei halunnut joutua yhteisönsä hylkäämäksi, eikä tuottaa häpeää perheelleen. Jos perheenpää puolestaan kastettiin, yleensä koko perhe kääntyi myös.

Kulttuurinen jatkuvuus ja kompromissien tekeminen osoittautuivat lähetysjärjestöjen ylitsepääsemättömäksi ongelmaksi vuosisatojen ajaksi. Tällä on ollut huomattavat vaikutukset sen hitaaseen leviämiseen Aasiassa, jossa kristinuskon länsimaalaisuus on koettu lähes alusta asti eksoottisena ja mielenkiintoisena, eikä niinkään pysyvänä osana yhteiskuntaa. Lähetystyö on ollut ja on edelleen vahvasti sidottuna juuri länsimaalaisuuden arvoihin, järjestöllisiin ja poliittisiin muotoihin ja sen toimintaa on kontrolloitu pitkälti vain lännestä käsin.

Japanin uskonnollisen tilanteen ei voida myöskään katsoa olleen ideaalinen kristinuskolle ennen toista maailmansotaa. Ennen tätä uskonnot olivat hyvin kontrolloituja ja eriarvoisessa asemassa. Sodanjälkeinen konstituutio (1947) ja sen edustama periaate uskonnonvapaudesta sekä uskonnon ja valtion erottaminen, johtivat ensimmäistä kertaa koko maan historiassa valtio-shinton rikkoutumiseen ja vapaa-markkinaisen uskonnollisen talouden syntymiseen. Lakisäätöiset ja poliittiset muutokset yhdessä teollistumisen ja siitä seuranneen demografisten muutosten myötä, loivat suotuisamman ympäristön kristinuskolle.

Perinteisten yhteiskunnallisten rakenteiden romahdettua, monet japanilaiset etsivät vaihtoehtoja vanhan ideologiansa tilalle. Sodan jälkeinen teollistuminen aloitti myös laajan muuton maaseuduilta kaupunkeihin. Väestötieteelliset muutokset auttoivat luomaan toimivan ympäristön lähetystyölle, sillä lähetysjärjestöt olivat yleisesti keskittyneet juuri suurkaupunkien alueille. Amerikkalaisen kulttuurin virtaus maahan miehityksen aikana auttoi entisestään lisäämään kiinnostusta kristinuskoa kohtaan.

Kristinusko koettiin voittajien uskontona verrattuna shintolaisuuteen, joka oli rauhansopimuksen seurauksena menettänyt asemansa valtionuskontona ja luonut eräänlaisen symbolisen ja yhteisöllisen tyhjiön, etenkin kun yhteisön symbolina toiminut keisari kiisti jumalallisen syntyperänsä.⁷⁰ Kristinuskon ja sen edustajien voidaan ajatella auttaneen japanilaisia selviytymään sodanjälkeisestä kriisistä tarjoten niin henkistä kuin myös humanitaarista apua sitä tarvitseville.

Japani toipui sodan jäljiltä ennätyksellisen nopeasti ja kansainvälinen yhteistyö lisääntyi vuosikymmenten aikana. Kristinuskon suosio alkoi puolestaan laskea. Tilanne oli jälleen sama kuin 1500-1600-luvun buddhalaisuuden ja kristinuskon välisen valtataistelun aikana. Kristinuskon uskottiin kykenevän täyttämään hengellisen tyhjiön, perinteisten uskomusten hajoamisen seurauksena.⁷¹ Sen suosio vaikuttaa aina kuitenkin laskeneen heti, kun poliittinen vakaus on saatu palautettua yhteiskuntaan.

Kristittyjen määrä Japanissa on sittemmin kasvanut, mutta lähetystyöjärjestöjen alkuperäinen unelma saada Japanista täysin kristillinen valtio, joka uskossaan saisi kokoa Aasian kääntymään kristinuskoon, on säilynyt pelkkänä unelmana. Kuten aiemmin mainittiin, jotta uskonto pystyisi menestymään, tulee sen esiintyä suotuisassa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Kristinusko onnistui tässä: se onnistui lähetystyöntekijöiden jatkuvan evankelioimisen myötä nostamaan itsensä japanilaisten suosioon silloin, kun nämä etsivät elämäänsä vakautta yhteiskunnassa tapahtuneen poliittisen ja hengellisen hajaannuksen seurauksena. Kristinusko pystyi tarjoamaan ja näyttämään suunnan elämälle tilanteessa, jossa monet olivat menettäneet uskonsa perinteisten arvojen suhteen. Japanin kulttuurinen rakenne kävi läpi voimakasta muutosta sodan seurauksena ja tämän jälkeinen uskonnonvapauden periaate loi otollisen ympäristön kristinuskolle.

Tästä huolimatta japanilaisten yleinen merkitysjärjestelmä, johon lukeutuvat vahvasti shintolaisuudelle ja buddhalaisuudelle ominaiset kosmologiat ja arvot maailmasta, vaikuttivat samanaikaisesti siihen, miten valtio pyrki palauttamaan takaisin poliittisen, taloudellisen ja henkisen vakauden: yhteisöllisyyttä korostettiin. Tämä vaikutti jyrkästi kristinuskon asemaan. Länsimaalaiset lähetystyöntekijät ovat vuosikymmenten ajan

⁷⁰ Totman 2013, 455.

⁷¹ Fujita 1994, 45.

ajautuneet yhteenottoihin edustamansa individualismin kanssa ja japanilaisten traditionaalisten arvojen välillä. Monet uskoivat, että henkiuskomus ja esi-isien kunniaksi suoritettujen rituaalien suosio laantuisi modernisaation ja demokratian seurauksena. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan voimakas kaupungistuminen pikemminkin vahvisti perinteistä perherakennetta ja käsitystä esi-isistä. Perinteisiä uskonnollisia arvoja ja niihin liittyvää kulttuuriperintöä alettiin vaalia näkyvämmiin ja voimakkaammin vastuksena länsimaalaistumista kohtaan.

3. KUKA SOVELTUU LÄHETYSTYÖNTEKIJÄKSI?

Lähetystyö vaati niin miehiltä kuin myös naisilta sopeutumiskykyä, ahkeruutta, sitkeyttä, kärsivällisyyttä sekä toivoa ja uskoa omaan tehtäväänsä. Lähetysjärjestöt miettivät tarkasti sopivat lähetystyöntekijät ja heidän soveltavuutensa työskentelyyn tietyllä alueella ja kulttuurissa. Nykyiset vaatimukset lähetiksi haluaville ovat pitkälti samat kuin vuosikymmeniä sitten. Erityisesti huomiota kiinnitettiin ja kiinnitetään edelleen vapaaehtoisen kutsumuksen vahvuuteen, oikeaoppisuuteen sekä terveydentilaan. Myös henkilöiden koulutustaustat ja työkokemus vaikuttavat valintoihin. Erityisesti 2000-luvulla, jolloin lähetyskenttä ei rajoitu enää vain maantieteellisesti, vaan internet tuo sille jatkuvasti uusia ulottuvuuksia, kokemusta mediasta, viestinnästä ja tiedotuksesta arvostetaan.⁷² Huomio kohdistuu myös kohdekentän ilmapiiriin ja tämän perusteella tietyt taidot omaavat mielletään soveltuvan parhaiten juuri tietyille alueille. Alustavat kriteerit täyttävän vapaaehtoisen taitoja koulitaan sittemmin erilaisilla koulutuksilla.

Tie lähetystyöntekijäksi lähtee hakijan kiinnostuksesta lähetystyöhön. Sley listaa nettisivuillaan positiiviseksi sen, jos hakija seuraa etukäteen lähettien työtä esimerkiksi liittymällä lähetin tukirenkaaseen, tutustuu Sley:n toimintaan sekä osallistuu lähetystilaisuuksiin. Tämän jälkeen hakijan tulee täyttää kirjallinen hakulomake, minkä jälkeen vuorossa on haastattelu ja psykologiset testit. Kaiken tämän jälkeen valitut pääsevät ilmaiselle lähetyskurssille.⁷³ Kurssille pääsyn edellytykseksi on määritelty

⁷² Vuoden 2020 Lähetystyöhön pyrkivän hakulomakkeen 27. kysymyksessä pyydetään kertomaan kokemuksesta median tai muun viestinnän parissa. SLEY.

⁷³ Lähetystyöntekijäksi. Kuka voi toimia lähetystyössä? Ja miten päästä lähetiksi? SLEY.

kutsumus, hyvä terveys sekä valmius sitoutua lähetystyöntekijän tehtäviin useiksi vuosiksi.

Evankeliumiyhdistyksen lähetystyöhön pyrkivien hakulomakkeissa⁷⁴ ilmenevien kysymysten kautta voidaan entisestään havaita yhdistyksen vaatimukset lähetiksi ryhtyville. Perusteellisten henkilötietojen (nimi, ikä, kansallisuus, äidinkieli, ammatti, osoite, siviilisääty, vihkipäivä, seurakunta) lisäksi lomakkeessa pyydetään kertomaan muun muassa lähimpien omaisten henkilötiedot. Näistä tuli ilmetä nimi, sukulaisuussuhde, osoite ja ammatti. Puolison osalta kysyttiin tämän lisäksi vielä mihin seurakuntaa tämä kuului. Pyytämällä lähiomaisten tiedot, yhdistys on todennäköisesti halunnut tiedot henkilöistä, joille ilmoittaa, jos lähetystyöntekijä joutuu esimerkiksi tapaturmaan lähetyskentällä. Samalla näiden yksityiskohtaisten tietojen voidaan ajatella viittaavan siihen, että hakijan sukulaisten ja puolison nimellä, ammatilla ja seurakunnalla on ollut vaikutusta hakijan mahdollisuuksiin tulla valituksi.

Näiden tietojen lisäksi hakijan tuli kertoa kielitaitonsa, koulutuksensa, työkokemuksensa, harrastuksensa sekä yhdistys- ja vapaaehtoistoimintansa. Jos hakija on aktiivisesti osallistunut muun muassa seurakuntatyöhön tai yhdistyksen järjestämiin toimintoihin, hänen mahdollisuutensa tulla valituksi ovat kasvaneet. Kyseisenlaisten toimintojen kautta hakija on pystynyt osoittamaan olevansa tietoinen yhdistyksen tavoista ja arvoista sekä osoittamaan uskon merkityksen ja aseman elämässään.

Henkilötietokaavakkeiden kysymykset terveydestä ja elämäntavoista edustavat nekin Evankeliumiyhdistyksen arvoja. Hakijan tuli vuoden 2020 lomakkeessa ympyröidä vaihtoehtojen *erinomainen, normaali, tyydyttävä ja välttävän* välillä. Kyseisessä osiossa kysyttiin myös alkoholin käytöstä. Tämän lisäksi hakija pystyi halutessaan kertomaan tarkemmin terveydestään, jos koki sen vaikeuttavan tai rajoittavan asumista ulkomailla. Näiden kysymysten avulla pyrittiin kartoittamaan henkilön soveltuvuutta toimia vieraassa ympäristössä, jossa stressin- ja paineensietokyky joutuvat koetukselle. Henkilöiden niin henkinen kuin myös fyysinen hyvinvointi haluttiin varmistaa heti alussa, jottei ongelmia ilmenisi myöhemmin kentällä ollessa ja joista voisi mahdollisesti

⁷⁴ Hakulomake 2020, SLEY ; Hakulomake 1993, Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

aiheutua vakavia vaaratilanteita. Terveystila ei ole saanut toimia esteenä ahkeralle lähetystyölle.

Vielä vuoden 1993 henkilötietolomakkeet kysymykset terveydestä olivat huomattavasti vuoden 2020 lomaketta yksityiskohtaisempia ja ilmentävät vähintäänkin yhdistyksen tuolloista merkitysjärjestelmää.

*Onko Teillä itsellänne tai jollakin lähisukulaisellanne ollut tai onko parhaillaan keuhkotautia tai muuta tuberkuloosia, sokeritautia, struumaa, astmaa tai allergiaa, sydän- ja verisuonisairauksia, kaatumatautia tai muita hermostoperäisiä sairauksia, mielenterveyden häiriöitä tai onko joku heistä tehnyt itsemurha?*⁷⁵

*Onko teillä ollut keskenmenoja?*⁷⁶

Tiedustelemalla sitä, onko hakijan suvussa itsemurhan tehneitä, haluttiin punnita mielenterveydellisten ongelmien ja itsemurhariskin mahdollisuutta. Samalla tähän liittyä itsemurhaan liittyvä tabuu, jonka kautta itsemurhaa pidettiin syntinä ja täten häpeällisenä asiana koko perheelle. Päätös kuoleman ajankohdasta voitiin Raamatun “Älä tapa”- käskyn⁷⁷ perusteella ajatella kuuluvan pelkästään Jumalalle, jolloin henkilön ei katsottu olevan oikeutettu päättämään itse elämänsä.

Edelleen kyselemällä alkoholin käytöstä ja keskenmenoista, lomakkeen tekijät ovat saaneet käsitystä hakijan terveydestä ja arvomaailmasta. Runsas alkoholin käyttö ja/tai mahdolliset keskenmenot ovat voineet heikentää hakijan fyysistä ja henkistä olemusta niin paljon, ettei hänen katsottu pärjäävän lähetystyöntekijänä. Keskenmenolla voidaan tässä viitata myös aborttiin eli raskaudenkeskeytykseen. Yleisesti Suomen Luterilaisella

⁷⁵ Hakulomake 1993, Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Tämän lisäksi Vanha Testamentti kertoo varsinaisesti 4 itsemurhasta (Tuom. 9:54. Sam. 31:4-5;2. Sam. 17:23;1. Kun. 16:18). Nämä nähtiin seurauksena väärälle tielle joutumisesta. Onko ihmisen lupa itse päättää päivänsä? Koskenniemi, SLEY.

Evankeliumiyhdistyksellä on ollut kielteinen suhtautuminen aborttiin⁷⁸, jolloin kysymys on voinut tuoda esille hakijan epäsoveltuvuuden lähetiksi arvomaailmaa tarkasteltaessa.

Hakulomakkeen yhteydessä hakijan tuli myös lähettää erilliselle paperille laadittu omaelämäkerta. Tästä tuli käydä ilmi oleelliset tunnisteet, kuten kirkkokunta, herätysliike ja uskonnäkemyks sekä se, miten lähetysajatus on tullut henkilökohtaiseksi hakijalla ja kertoa omasta hengellisestä kehityksestä.

Lähetystyöntekijäksi toivonut ja lähetyskurssille hakenut on joutunut käymään sittemmin haastattelussa, jonka avulla päätettiin alustavasti hakijan soveltuvuus lähetiksi. Tärkeimpänä kriteerinä toimi puhdas uskonkäsitys. Aidon kutsumuksen katsottiin olevan välttämätön. Kaikista muista kriteereistä voitiin joustaa, kunhan uskonasiat olivat kunnossa ja henkilö oli määrätietoinen kutsumuksessaan. Evankeliumiyhdistyksen vuoden 1995 dokumentista ilmenee, että haastattelu käsitti useampia osioita, jotka järjestivät eri haastattelijat.⁷⁹ Tähän liittyi teologinen haastatteluosio, joka koski muun muassa hakijan hengellisenelämän kehitystä, lähetyskutsua ja teologista katsontakantaa. Työkenttiin liittyen hakijoilta myös kyseltiin työalueisiin liittyvistä odotuksista. Toinen haastattelun osa-alueista koski hakijan perhetaustoja ja hakijan tuli etukäteen laatia versio sukupuustaan.⁸⁰

Haastattelun lisäksi hakija sai mahdollisesti myös kutsun psykologiseen kokeeseen, jossa tehtiin ns. resurssikartoitus lähetystyöhön. Psykologi arvosteli hakijan yleisen suoritustason, kielellisen sujuvuuden, päättelykyvyn, hahmotuskyvyn, ajankohtaisen yleistiedon osaamisen, kyvyn toimia moniohjeisissa tilanteissa sekä osaamisen työskennellä ryhmässä. Samalla psykologi tarkkaili ja kartoitti hakijan persoonallisuutta, kanssakäymisen taitoja, työotetta, paineensietokykyä sekä motivaatiota. Henkilön luonteen soveltavuudesta ja kokonaissoveltavuudesta annettiin arvosana 1-5 väliltä.⁸¹

⁷⁸ Esimerkiksi Sley:n toiminnanjohtajan Tom Säilän *Viides käsky - Älä tapa-* kirjoituksessa aborttia kuvaillaan näin: *Syntymättömiä lapsia eliminoidaan joka vuosi pienen kaupungin verran. Tämänlaista teurastusta ei viidennen käskyn puitteissa voi hyväksyä.* Säilä 18.5.2010. SLEY.

⁷⁹ Vuoden 2019/2020 haastattelun osioista ei ole tämän tutkimuksen kirjoittamisen aikana tietoa, mutta oletettavasti rakenne on pysynyt suhteellisen samana, kuten hakulomakkeidenkin suhteen.

⁸⁰ Sley:n kutsu haastattelupäivään-lomake 1995. Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

⁸¹ Psykologin lausunto lähetystyöhön pyrkivästä 1994. Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

Prosessi lähetystyöntekijäksi on pitkä ja monivaiheinen. Voitaisiin oikeastaan puhua vuosia kestävästä tai jopa elinikäisestä prosessista, joka pitää sisällään herätysliikkeen arvojen omaksumisen. Yleisesti tämä on ollut mahdollista vain silloin, jos hakija on kasvanut evankelisuuden parissa ja omaksunut tätä kautta lähetystyöinnostuksen. Kuten aiemmin todettiin, puhdas uskonkäsitys toimii merkittävimpänä kriteerinä lähetiksi tulemisena. Tämä on harvoin todistettavissa, jos hakija ei ole osallistunut Evankeliumiyhdistyksen toimintaan, eikä ole tullut tutuksi yhteisössä. Täten myös, kuten muidenkin työhakujen suhteen, hakijan kannalta on tärkeää, että hän on luonut sosiaalisia suhteita yhteisön sisällä.

Sanonta, että kuka tahansa voi hakea lähetystyöntekijäksi on harhaanjohtava ja paikoin myös valheellinen. Kuka tahansa voi hakea, mutta koska hakemisen päämääränä on ensisijaisesti saavuttaa valittu päämäärä eli tässä tilanteessa lähetystyöntekijäksi pääseminen, on se tosiasiaa rajattu vain tietyt kriteerit täyttävälle henkilölle, tiettyyn yhteisöön kuuluville. On myös ymmärrettävä, että lähetystyöntekijänä oleminen on työtä, eikä kyseessä voida katsoa olevan vain kutsumus. Se on työtä ja lähetti on henkilö, jolla on vaadittava asiantuntevuus ja taidot työskennellä lähetystyöntekijänä. Henkilön *sosiaalinen lokaatio* eli toisin sanoen hänen ns. valta-asemansa yhteiskunnan merkitysjärjestelmän mukaan, määrittää hänen mahdollisuuksiansa päästä lähetystyöntekijäksi.

3.1. Valta ja sosiaalinen lokaatio

Sosiologi Max Weberin (1864-1920) mukaan valta voidaan määritellä mahdollisuutena tai todennäköisyytenä, jolla toimija pystyy viemään tahtonsa läpi muiden toimijoiden vastuksesta huolimatta. Tätä voidaan kutsua ylivallassi, joka tukahduttaa ja estää muiden toimijoiden oikeuden harjoittaa valtaa. Tähän valtaan lukeutuvat muun muassa väkivaltaisten pakkokeinojen käyttäminen sekä uskonnollinen ja kulttuurinen suvaitsemattomuus. Patriarkaalisessa yhteiskunnassa valtaa pidettiin dominaationa, jossa valtaapitävä yksilö tai ryhmä pystyi määräämään ja vaikuttamaan vallankäytön

kohteena oleviin ja heidän asioihinsa. Kristinuskon historiassa kyseisenlainen valta kuului yksinomaan miehille.⁸²

Valtaa ei voida pitää kuitenkaan vain negatiivisena asiana. Filosofi Amy Allen (1970) näkee vallan ilmenevän ihmisten välisissä suhteissa. Hän on määritellyt vallan kolme aspektia, jotka kuvaavat myönteistä vallankäyttöä. Yksilö voi toimijuuden⁸³ kautta käyttää valtaa muiden hyväksi (*power-over*), jota voidaan pitää hyväntahtoisena hallintana.⁸⁴ Tämä edustaa ajatusta siitä, että ihmisiä on johdettava ja että johtajiksi on valittava henkilöitä, jotka ovat kykeneviä siihen. Tämä näyttäytyy siten, että vallanhaltijat saavat muut toteuttamaan heidän määrittämänsä tavoitteet.⁸⁵ Toinen aspekti on valta tehdä asioita (*power-to*). Jokaisella yksilöllä on toimintavaltaa ja tämä ilmenee erityisesti toimintakykynä tilanteessa, jossa subjekti on alistettuna eli kykyä harjoittaa vastarintaa. Viimeiseksi vallan aspektiksi Allen määrittelee yhdessä toimimisen, yhteisen jaetun vallan (*power-with*), jolloin esimerkiksi alistetut ryhmät yhdistävät voimansa keskenään ja pystyvät täten vaikuttamaan ja edistämään poliittisia päämääriä. Tämänkaltainen valta esiintyy esimerkiksi neuvonpidoissa, joissa jokainen yksilö saa äänensä kuuluville.⁸⁶

Kristillinen lähetystyö on pyrkinyt käyttämään eniten juuri yhteistä valtaa ja pyrkinyt siten luomaan voimakasta yhteisöllisyyttä ja saamaan jäseniä, jotka sittemmin käyttävät omaa toimintavaltaansa Jumalan työn edistämiseksi. Yleisesti yhteisen vallan rinnalla on samanaikaisesti kulkenut ylivalta, erityisesti lähetyskentillä, joka on perustunut aina tiettyjen aikakausien merkitysjärjestelmistä kumpuaviin suhtautumisiin erilaisia identiteettisiä rakenteita kohtaan.

Allenin valtateorian mukaan valta ei ole koskaan täysin kielteistä ja alistavaa. Mahdollisuus vastarintaan on tekijä, joka määrittää olennaisesti toimijuutta, yksilön

⁸² Salmesvuori 2015, 189.

⁸³ Toimijuus-käsitteellä kuvataan sosiokulttuurisesti rakentuvaa kykyä toimia ympäröivässä maailmassa. Se on tahtoa toimia aktiivisesti, kokea ja olla olemassa. Käsitteen avulla on mahdollista ymmärtää ihmisten toimintaa heidän oman arvomaailman ja merkityksenannon kautta. Kupari & Tuomaala 2015, 161.

⁸⁴ Allen 1998, 33 ; Dube 2013a, 75-76.

⁸⁵ Harisalo 2008, 202.

⁸⁶ Allen 1998, 34-35 ; Dube 2013a, 75-76 .

mahdollisuutta ja kykyä toimia ja pyrkiä muokkaamaan yhteiskunnasta tasa-arvoisemman.

Allen on myös eritellyt viisi näkökulmaa, joiden avulla voidaan selvittää erilaisten taustavaikutusten merkitykset valtasuhteisiin. Näitä ovat subjektipositio, kulttuuriset merkitykset, sosiaaliset käytännöt, instituutiot ja rakenteet. Subjektipositio selittää sitä, miten valtasuhteet vaikuttavat yksilön toimijuuksien omaksumiseen. Kulttuurisesti määräytyvät merkitykset puolestaan rajoittavat ja mahdollistavat tiloja erilaisille valtasuhteille. Tietyille asioille on annettu erilaiset merkitykset, joihin kohdistettu arvo määrittää niiden paikan valtasuhteissa. Esimerkiksi maskuliinisuudelle ja mies-sukupuolelle annetut merkitykset ja niiden arvohierarkia vaihtelevat kulttuurien merkitysjärjestelmissä.⁸⁷

Sosiaaliset käytännöt muodostuvat puolestaan yhdessä merkitysten kanssa. Tiettyyn kulttuuriin kuuluva yksilö sisäistää kulttuuriset merkitykset ja yhteisön sosiaaliset käytännöt vähitellen tavoiksi, jolloin häneen kohdistettu vallankäyttö voi normalisoitua ja hän voi itse tietyillä tavoilla ja teoillaan vahvistaa kyseistä vallankäyttöä. Instituutiot ylläpitävät näitä merkityksiä ja sosiaalisia käytäntöjä, samalla ne puolestaan muokkaavat instituutioiden valtasuhteita. Kyseessä on molemminpuolinen vaikutussuhde.

Allenin taustavaikutuksia voitaisiin entisestään selventää aiemmin mainitulla termillä, sosiaalinen lokaatio, joka kuvaa paikkaa/asemaa mihin yksilö sijoittuu yhteiskunnassa ja maailmalla. Se kuvaa yksilön identiteettiä ja sosiaalista valtaa, jonka keskellä yksilö elää. Yksilöllä voidaan katsoa olevan sen perusteella joko paljon tai vähän valtaa. Tähän vaikuttavat erilaiset identiteetin rakenteet joita arvotetaan sosiaalisissa käytännöissä, jotka määräytyvät kulttuuristen merkitysten kautta, ja joita erilaiset instituutiot ja rakenteet ylläpitävät.

Mary Ann Tolbert (1947) on jakanut sosiaalisen lokaation vielä kahteen kategoriaan: *veren alueeksi* ja *leivän alueeksi*. Molemmat kategoriat määrittävät tapaa jolla yksilö kokee ja ymmärtää tietyt kokemukset, kuinka yksilö lukee Raamattua ja kristinuskon

⁸⁷ Salmesvuori 2015, 194-196.

teologiaa ja kuinka yksilön valta rakentuu. Ns. veren faktat sisältävät sukupuolen, fyysiset haasteet/olomuodon, etnisyyden, seksuaalisen suuntautumisen, perhesuhteet, iän, pituuden sekä painon. Näiden biologisten identiteettien eri puolet määrittävät sitä, miten henkilö kokee itsensä eri aikoina ja miten häneen suhtaudutaan. Joissakin paikoissa tietyt biologiset ominaisuudet määrittävät sitä onko henkilöllä esimerkiksi valtaa puhua vai ei.⁸⁸

Leivän alueeseen kuuluvat identiteettimme luokat koostuvat seikoista, jotka eivät välttämättä ole synnynnäisiä, vaan sosiaalisia, taloudellisia, poliittisia ja kulttuurisia. Leivän faktat sisältävät taloudellisen luokan, sosiaalisen sukupuolen, koulutuksen, poliittiset kytkökset, uskonnon sekä institutionaaliset kytkökset. Nämä faktat antavat yksilölle eri tavoin valtaa riippuen ryhmästä, jonka kanssa yksilö on tekemisissä. On tärkeää kuitenkin muistaa, että juuri leivän faktat vaikuttavat siihen miten veren faktat määritellään ja miten niihin suhtaudutaan kulttuureissa.⁸⁹ Yhteiskunta määrittelee sen mitä arvoja arvostetaan ja miten. Tietyt identiteetin luokat joutuvat sosiaalisesti alistetuiksi ja sorretuiksi, kun taas tiettyjä luokkia arvostetaan ylitse muiden.

Peter L. Bergerin mukaan nämä kielen kautta muodostuvat merkityskentät rakentavat yhteiskunnallisen tietovarannon, joka välittyy sukupolvelta toiselle ja josta yksilö ammentaa tietoa jokapäiväisessä elämässään. Asioista tulee itsestänselvyyksiä. Tämä sosiaalinen tietovaranto käsittää yksilön tiedon omasta asemastaan ja sen tuomista rajoituksista. Se mahdollistaa yksilöiden yhteiskunnallisen paikantamisen ja heidän ns. asianmukaisen käsittelynsä juuri siinä yhteisöissä johon yksilö kuuluu.⁹⁰ Henkilö, joka puolestaan ei kuulu tiettyyn yhteisöön, ei välttämättä ole tietoinen sen tietovarannosta, jolloin hänen asettamat merkitykset sen jäseniä kohtaan saattavat erota suurestikin yhteisön jäsenistä.

Tämä sosiaalinen tietovaranto on yhdistettävissä merkitysjärjestelmään kokonaisuudessaan, jonka kautta lähetysjärjestöt asettavat lähetystyöntekijöille merkityksen ja sittemmin asettavat tuolle merkityksen saavuttamiselle kriteerit: minkälainen lähetystyöntekijän tulee olla, mikä on hänen valta-asemansa, mitä hänen

⁸⁸ Dube 2013b, 179-180.

⁸⁹ Dube 2013b, 181.

⁹⁰ Berger & Luckmann 1994, 52.

tulee edustaa ja miten. Nämä kriteerit ja merkitykset vaihtelevat sen mukaan onko lähetti oman yhteisönsä sisällä vai sen ulkopuolella, lähetyskentällä.

Kulttuuristen rakenteiden tavoin, tämä kaikki on jatkuvassa muutoksessa. Merkitysjärjestelmät ovat osiltaan aina aikasidonnaisia. Kuitenkin tietyt rakenteet pitävät pintansa vuosikymmenestä toiseen, vaikka yhteisön ulkopuolinen merkitysjärjestelmä olisi niitä vastaan. Länsimaiset yhteiskunnat ovat muokkautuneet nykyisenlaisiksi vahvasti kristinuskon vaikutuksesta. Se on Raamattu ohjenuorana vaikuttanut maiden tapakulttuuriin ja lainsäädäntöön. Raamatun sisältö on kuitenkin aikasidonnainen, jolloin sitä tulisi tulkita aina uudelleen tilannekohtaisesti.

Länsimaat ovat globalisoitumisen ja täten kulttuuristen rakenteiden muutoksen myötä alkaneet erkaantumaan kristinuskon perinteisestä asemasta. Vanhat uskonnot ovat menettäneet suosiotaan ja ihmisten asenteet perinteisiä kristillisiä arvoja kohtaan ovat muuttuneet.⁹¹ Lähetysjärjestöt edustavat vanhaa kristillistä perintöä, jonka juuret ovat yhtä vanhat kuin kristinuskon itse. Evankelioiminen on lähtemätön osa kristinuskkoa, se on sen perusta. Kuitenkin lähetystyö pitää sisällään samoja merkityksiä kuin 1500-luvullakin, kun Francis Xavier saapui Japaniin tekemään lähetystyötä.⁹² Tehtävänä oli evankeliumin jakaminen pakanoille ja pelastaa ihmiset, huolimatta siitä tiedostivatko nämä itse tarvitsevansa pelastusta tai eivät. Samalla tähän liittyivät merkitykset, jotka nykyisen mielletään yleisesti konservatiivisiksi ja paikoin patriarkaalisiksi. Näkökulmasta riippuen kyse on joko positiivisesta tai negatiivisesta asiasta. Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen tiettyjä arvoja voitaisiinkin pitää Suomen yleisessä kontekstissa konservatiivisina ja vastoin maan yleistä merkitysjärjestelmää.

Lähetystyöntekijöiden ominaisuudet, *veren ja leivän alueet*, edustavat tätä yhdistyksen sosiaalista tietovarantoa, jonka perusteella lähetteihin kohdistuvat merkitykset määrittävät sitä millainen heidän sosiaalisen lokaation halutaan olevan.

Yleisessä suomalaisessa merkitysjärjestelmässä lähetystyöhön suhtaudutaan varsin välinpitämättömästi. Se on asia, joka ei koske monen ihmisen elämää, eikä sitä mainosteta näytävästi mediassa. Se on näkymätöntä, joka monelle tulee näkyväksi

⁹¹ Ks. luku *Lähetystyö globalisaation kohteena*.

⁹² Viittaus lukuun *Kristinuskon leviämisen perusta Japanissa*, sivu 23.

vasta varankeräysten yhteydessä. Evankeliumiyhdistykseen kuuluville sen merkitys on kuitenkin suurempi ja näkyvämpi, jolloin myös sen *havaitseminen* eroaa suuresti yhteisön ulkopuolisista.

3.2. Ominaisuudet

Nyt Herra taas tämänkin kautta kysyy: ”Kenenkä minä lähetän? Kuka tahtoo olla meidän sanansaattajamme?” (Jes. 6: 8). Herra odottaa, että monikin astuisi esiin, vastaten: ”Tässä minä olen, lähetä minut!” Jaappaniin tarvittaisiin työvoima. Paitsi sitä, että yhdistys, niinkuin ennen on ilmoitettu, olisi halullinen ottamaan palvelukseensa lähetystyöhön mieltyneen papin, olisi aikomus myöskin lähettää asiaan innostunut maallikko. Jos siis joku henkilö, joka omaa ainakin kansakoulunopettajan tietomäärän ja taipumusta kielten oppimiseen, saarna- ja opetustoimeen, lauluun ja soittoon, mutta sitäpaitsi ja ennen kaikkia on saanut sydämeensä evankeliumin kirkkauden ja seisoo kirkollisen tunnustuksemme pohjalla, tuntisi halua vastata: ”Tässä minä olen, lähetä minut!” niin ilmoittautukoon Luth. Ev. Yhdistyksen johtokunnalle.⁹³

Oheinen ilmoitus ilmestyi Sanansaattaja-lehdessä yli vuosi sen jälkeen, kun Evankeliumiyhdistys aloitti lähetystyönsä Japanissa. Kyseisenlaiset ilmoitukset olivat toistuvia. Vuonna 1902 lähetyskentällä oli vain kaksi lähettä. Työmiehiä maahan kaivattiin kriittisesti koko ajan lisää. Kriteerit olivat kuitenkin varsin tiukat, eikä moni kokenut pystyvänsä niitä täyttämään tai jos koki pystyvänsä, yhdistyksen toimikunta oli eri mieltä.

Yhdistys pyrki saamaan erityisesti nuoria pappeja lähetystyöhön. Sakramentti ja kirkkokurioikeudet omaava pappi oli välttämätöntä lähetysten onnistumisen kannalta. Ilman saarna- ja kasteoikeutta ei voinut syntyä seurakuntia. Suurin osa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon papeista ei ollut kuitenkaan järin innostuneita maallikkovaltaisesta lähetystyöstä.⁹⁴ Monet suhtautuivat epäileväisesti lähetystyöhön vieraassa maassa ja valitsivat mieluummin turvallisen viran eläke-etuineen kotimaassa,

⁹³ Enemmän työmiehiä Jaappaniin. Sanansaattaja (4) 15.2.1902.

⁹⁴ Jalagin 2010, 186.

jossa perhe ja muu turvaverkosto sijaitsivat. Vieraan kielen oppimisen tuomat haasteet sekä uuteen kulttuuriin perehtyminen ja tottuminen, merkitsivät liian suurta elämänmuutosta monelle.

Mainitut ongelmat eivät ole 2000-luvulle tultaessa hävinneet, vaan pikemminkin saaneet yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Sley kertoo edelleen tarvitsevansa erityisesti teologeja ja muita seurakunnallisen koulutuksen saaneita henkilöitä.⁹⁵ Kysyntä ei rajaudu pääsääntöisesti enää vain pappeihin, vaan kaikkiin, joilla on jonkinlaista kokemusta seurakuntien toiminnasta. Rajaus pelkästään pappeihin, olisikin ollut erityisesti nykyaikana varsin rajoittava päätös sen suhteen, ettei Evankeliumiyhdistys yleisesti hyväksy naispappeutta. Molemmat sukupuolet pystyvät puolestaan suorittamaan teologian tai vastaavat opinnot.⁹⁶ Naispappeuden torjuminen on kuitenkin osaltaan vaikuttanut Sley:n asemaan ja tuonut uudenlaisia ongelmia yhdistykselle. Suomessa 1970-luvulla naisten oikeudesta pappisvirkaan tuli yhteiskunnallisesti laaja valta- ja tasa-arvokysymys. Uusi naispappeuden salliva kirkkolaki astui lopulta voimaan 01.01.1988.⁹⁷ Naispappeudesta lähteneet ristiriidat yhdistyksen sisällä olivat monelle kuitenkin liikaa. Evankelinen Lähetisyhdistys (ELY) perustettiin Evankeliumiyhdistyksestä eronneiden pappien ja jäsenten toimesta vuonna 2008.⁹⁸

Naispappeuden torjuminen pitää sisällään osaltaan samat syyt kuin ne, jotka oli nähtävissä naislähettien aseman suhteen 1900-luvun aikana. Länsimaiden ilmapiiri oli 1960-luvulle asti vahvasti patriarkaalinen. Ajateltiin, että naisten asemaa määrittivät kaikki silloisessa yhteiskunnassa vallitsevat patriarkaaliset rakenteet. Miehet nähtiin vallan hierarkiassa korkeimmalla, jonka oikeuttamina he yleisesti kontrolloivat naisten työvoimaa, seksuaalisuutta ja pääsyä julkisuuden alueille.

Alun perin lähetysvetoisuus kohdistettiin ensisijaisesti miehille. Vaikka Suomessa Matteuksen lähetyskäsken on ajateltu alusta asti koskeneen myös naisia ja merkinnyt heidän osallistumistaan kristinuskon levittämiseen, on tämä tarkoittanut monille

⁹⁵ Lähetystyöntekijäksi. Kuka voi toimia lähetystyössä? Ja miten päästä lähetiksi? SLEY.

⁹⁶ Wendla Ivaska suoritti vuonna 1913 Suomen ensimmäisenä naisena teologisen tutkinnon. Naiset olivat saaneet opiskeluoikeuden yliopistoon jo vuonna 1901, mutta suurin osa heistä joutui keskeyttämään opintonsa taloudellisten vaikeuksien vuoksi tai solmiakseen avioliiton. Lehtiö 2002, 202.

⁹⁷ Veikkola 2006, 25.

⁹⁸ Evankelinen Lähetisyhdistys ELY, EVL.

kuitenkin vain lähetystyön tukemista kotimaasta käsin tai vain puolisona olemista lähetyskentällä ilman naislähetin virkaa.

Miespuolisia lähetystyöntekijöitä suositeltiin ottamaan perheensä mukaan kentälle. Monet ajattelivat, että nuorten pappien ja heidän perheidensä olevan riittäviä onnistuneeseen lähetykseen. Lähetin vaimon läsnäolon ajateltiin toimivan ilmaisuna rauhanomaisista aikeista kohdemaan auktoriteeteille ja täten tuovan toivoa ystävällisestä vastaanotosta. Vaimojen ajateltiin myös toimivan esimerkkinä pakanoille siitä miten naisen tulisi käyttäytyä länsimaalaisten arvojen mukaisesti. Mieslähetti perheineen toimi lähetyskentillä esimerkkinä ja havainto-opetuksena yksiavioisesta kristillisestä perhe-elämästä. Evankeliumiyhdistyksen lähetysjohdon Pietari Kurvinen (1842-1925) oli myös todennut Ambomaalla lähettinä ollessaan, että lähetysvaimon tuli olla lähetysrakkaudella täytetty ja täten hänen tuli olla miehensä mukana kentällä alusta asti, eikä jäädä kotimaahan odottamaan.⁹⁹

Yhdistyksen ensimmäinen lähetti Alfred Wellroos¹⁰⁰ (1875-1933) perheineen edusti juuri tätä näkemystä: hän oli 25-vuotias pappi, joka pystyi lähtemään lähetystyöhön vaimonsa ja tyttäriensä kanssa.¹⁰¹ Teologisen pätevyyden omaava Wellroos nähtiin lähetysjohdon näkökulmasta loistavaksi valinnaksi.

Evankeliumiyhdistyksessä ymmärrettiin monien muiden lähetysjärjestöjen tapaan kuitenkin, että saadakseen myös japanilaiset naiset kristinopin ääreen, lähetystyötä oli tehtävä heidän omassa piirissään. Tämä lisäsi käsitystä siitä, että naislähetit olivat tärkeitä kristinuskon leviämisen kannalta. Tästä huolimatta, konservatiivisen kristinuskon mallissa useimmiten juuri naisia on ohjattu, rajoitettu sekä kielletty teologisten sääntöjen perusteella: naisläheteille ei katsottu olevan mitään teologista estettä, kunhan heidän työskentelynsä rajoittuisi opetus- ja muihin palvelutehtäviin naisten ja lasten parissa.

⁹⁹ Kena 2000, 40.

¹⁰⁰ Japanissa tunnettiin myös nimellä Alfred Wellrose.

¹⁰¹ Aho 1969, 69.

3.3. Naislähetit

Käsitykset sukupuolista ja niihin liitettävistä ominaisuuksista saattavat tuntua monista itsestäänselvyyksiltä, koska niihin ollaan niin tottuneita. Sukupuolikäsitykset ovat kuitenkin rakentuneet historiallisesti ja kulttuurillisesti ja niitä rakennetaan ja ylläpidetään jatkuvasti erilaisilla yhteiskunnallisilla käytännöillä. Näitä ovat muun muassa koululaitokset, tiede, politiikka, uskonnolliset yhteisöt sekä erilaiset perheinstituutiot, jotka muokkaavat määrittelyitä yksilöstä sukupuolisena olentona ja saavat täten yksilön sukupuolen näyttämään joko luonnolliselta tai luonnottomalta. Sukupuoli ja siihen liitettävät ominaisuudet rakentuvat kulttuuristen tulkintojen kautta sekä materialisoituvat normien seurauksena.

Kristinuskossa Jumala kuvataan mieheksi sillä ajatellaan, että vallanpitäjä on tehnyt peilikuvan itsestään. Ikuistaen Jumalan mieshahmossa erilaisiin symboleihin, kuviin ja teksteihin, joilla on olennainen osa rituaaleissa, miesten valta-asemaa on vahvistettu edelleen. Jumalan ihmishahmoisuuden voidaan katsoa viestivän sitä millainen ihminen ja millainen ruumis mielletään olevan eniten Jumalan kaltainen.

Uskonnollisilla instituuteilla on varsin usein ollut vahva poliittinen mahti, minkä seurauksena niiden edustamaa jumalallista voimaa on käytetty oikeuttamaan ja vahvistamaan tiettyjä sosiaalisia järjestyksiä. Näin esimerkiksi juuri perinteinen sukupuolijärjestelmä on julistettu luonnolliseksi ja pyhäksi eli muuttumattomaksi.¹⁰² Kristinuskon suhde ihmisen ruumiillisuuteen ja etenkin naiskehoon, on ollut usein yksiselitteisen kielteinen. Naiseus määriteltiin hempeänä, äidillisenä ja samalla myös heikkona, epärationaalisenä ja yliseksualisoituna. Naiseutta yksinään ei määritelty positiivisesti vaan suhteessa ja vastakohtana miehisyydelle. Tällä näkemyksellä on ollut huomattavaa vaikutusta siihen miten naislähettien asemaa on määritelty vuosisatojen aikana.

Ensimmäinen naislähetti, yhdysvaltalainen baptisti Charlotte H. White, saapui Intiaan 1816. Yleisesti naislähetit saivat työskennellä vain naisten parissa alueilla, joissa oli

¹⁰² Utriainen 2015, 60.

myös mieslähetejä varmistamassa oikean uskon evankelioimisen.¹⁰³ Läheteiksi naisia alettiin yleisesti värvätä laajemmin vasta 1860-luvulla.¹⁰⁴ Syy oli varsin käytännöllinen: kodinhoito ja lasten hoitamisen huomattiin rajoittavan lähettivaimojen mahdollisuuksia osallistua evankeliumin jakamiseen. Ensimmäinen naimaton suomalaisnainen saapui vapaakirkollisen Vapaan Lähetysten avulla Kiinaan lähetystyöntekijänä vuonna 1891.¹⁰⁵

Naislähettien työpanos nousee esille tosiasiaissa, että juuri naiset olivat yleisesti lähetystyöntekijöiden enemmistö 1900-luvulla. Heidän roolinsa oli kuitenkin varsin näkymätön verrattuna miehiin, jotka ovat olleet lähetysjärjestöjen johdossa.¹⁰⁶ Mielenkiintoisesti naisten määrä Evankeliumiyhdistyksen lähetystyössä oli kuitenkin vastakkainen. Seija Jalagin on tehnyt *Japanin kutsu*¹⁰⁷ - teoksessaan taulukon lähettien työkausista vuosilta 1900-1941, josta ilmenee, että Evankeliumiyhdistyksellä oli tuona aikana kahdeksan naista ja yksitoista miestä kentällä.¹⁰⁸ Toisessa taulukossa Jalagin esittelee Sley:n lähetiksi hakeneet tai kiinnostuksensa ilmaisseet miehet ja naiset viisivuotiskausittain 1900-1941 aikana. On havaittavissa, että naisten osuus (36) on pienempi verrattuna miesten osuuteen (52).¹⁰⁹

Mitään tarkkaa selitystä sille miksi Sley:n piirissä miehet hakivat naisia ahkerammin lähetystyöhön tuolloin, ei ole, mutta eräänä ongelmakohtana voidaan pitää lähetystyöntekijä- käsitteen määritelmää. Jotkut järjestöt ja niiden vaiheita tutkineet tutkijat ovat määritelleet lähetystyöntekijöiksi myös lähettien puoliset, kun taas osa ei ole näin tehnyt. Muun muassa Jalagin ei ole taulukoissaan määritellyt puolisoja läheteiksi. Esimerkiksi mieslähettien Taavi Minkkisen puoliso Naimi ja Artturi Karénin puoliso Irene, eivät ilmeisesti koskaan saaneet kyseistä nimikettä, vaikka esimerkiksi Naimi oli suorittanut pari viikkoa kestäneen lähettikoulutuksen ja Irene valvoi lähettien pitämää lastentarhaa vuosien ajan.¹¹⁰ Vaikuttaa siltä, ettei lähetystyöntekijäksi mielletty puolisoa, joka osallistui lähettien toimintaan ns. osa-aikaisesti perheen hoitamisen

¹⁰³ Helander 2002, 187.

¹⁰⁴ Jalagin 2007, 15.

¹⁰⁵ Helander 2002, 189.

¹⁰⁶ Helander 2002, 186.

¹⁰⁷ Esitelty luvussa *Tutkimuskirjallisuus ja aineisto*.

¹⁰⁸ Jalagin 2007, 35.

¹⁰⁹ Jalagin 2007, 89.

¹¹⁰ Jalagin 2007, 115, 185.

ohella. Kuitenkin Jalaginista poiketen Reijo Arkkila on teoksessaan *Menkää maitten ääriin asti*¹¹¹ sisällyttänyt myös lähetystyöntekijöiden puoliset tekemänsä lähettiluetteloon (1940-1980).¹¹² Lähettien puolisoiden suhteen määritelmä lähetystyöntekijästä onkin paikoin epäselvä.

Eräänä syynä Sley:n naislähetiksi hakeneiden vähäiselle määrälle voidaan pitää sitä, että Suomen kirkossa ja täten myös evankelisessa liikkeessä vallitsi vielä 1900-luvun alkupuolella vanhaluterilaisen patriarkaalinen näkemys avioliiton hierarkiasta ja kokonaisuudessaan miesten ja naisten asemasta. Mies nähtiin perheen päänä ja sen elättäjänä. Naisten oletettiin huolehtivan ikääntyvistä vanhemmistaan ja omaksuvan perinteisen kotiäidin roolin, jos taloudellinen tilanne sen salli. Naisten hoivaviettä korostettiin, eikä naisten lähtemistä palkkatyöhön pidetty aina hyvänä. Etenkin lähetystyöhön ryhtyminen kotimaan rajojen ulkopuolelle, nähtiin omaisten näkökulmasta ongelmallisena, eikä siihen aina kannustettu.

Naislähettien valintakriteereissä korostui se, millaiseksi yhteisö on ajatellut naisten roolin lähetyksessä ja yleisesti. Lähetystyöhön valikoitiin nuoria keskiluokkaisia naisia, jotka omasivat hyvän fyysisen kunnon, laulu- ja soittotaitoja, osasivat kieliä, olivat aktiivisia kirkossa kävijöitä, omasivat kutsumuksen lähetystyöhön, ja hyvän koulutustaustan. Opettajuuteen liitettävät arvot kuten palveluhenkisyys, vaatimattomuus, vastuullisuus, sinnikkyys sekä tietenkin lasten hoivaamisvietti ja opastaminen nähtiin tärkeiksi ominaisuuksiksi. Naislähettien toivottiin olevan ahkeria, raittiita, reippaita ja realistisia, eikä “huokaavia ja hempeitä hupakoita”.¹¹³ Naisilta toivottiin ns. nunnamaista, alistuvaa sekä seksuaalisuutensa peittävää käytöstä.

Ilmoitus. Koska Luth. Ev. Yhdistys on päättänyt lähettää Jaappaniin lähetystyöhön myös naisen, pyytää Toimikunta täten niitä naisia, jotka rakastavat Kristuksen evankeliumia ja joilla on halua ja taipumusta lähetystyöhön, toukokuun kuluessa tänne lähettämään hakemuksensa ynnä papinkirja, lääkärintodistus, todistus suoritetusta

¹¹¹ Esitelty luvussa *Tutkimuskirjallisuus ja aineisto*.

¹¹² Arkkila 2010, 349-351. Lähettiluettelosta ilmenee lähetystyöntekijöiden syntymä- ja kuolinvuosi, työkaudet sekä osasta myös ammatti, titteli ja syntymä- ja asuinpaikka.

¹¹³ Kena 2000, 144.

*tyttökoulu t.seminaarikurssista, taidostaan vieraisa kielissä sekä opetuskyvystään. Helsingissä huhtikuussa 1900. Toimikunta.*¹¹⁴

Evankeliumiyhdistys etsi Sanansaattaja-lehdessä heti Japani-lähetyksen alussa naislähettä, joka täyttäisi soveliaisuuden ja sivistyneisyyden tuntomerkit sekä olisi valmis perustamaan koulun lapsia varten. Koulutustaustaltaan henkilön toivottiin olevan kansakoulunopettaja tai vastaava. Kolme viikkoa ennen kuin matkan tuli alkaa, Suomen ensimmäiseksi naislähetiksi Japaniin valittiin 17-vuotias Esteri Kurvinen (1883-1952). Kurvisen valitsemisen voidaan katsoa olleen yhdistyksen viime hetken valinta ja kompromissi. Sosiaalisen lokaationsa, veren alueen puolesta, Kurvinen nähtiin liian nuorena lähetystyöntekijäksi. Kurvinen oli suorittanut vain tyttökoulun jatkoluokat.¹¹⁵ Tästä huolimatta hänen leivän alueensa taidot, laulun ja soiton lahjojen katsottiin olevan tätä tärkeämmät. Musiikin ja soittotaitojen opiskelua pidettiin välttämättömänä naisten kasvatuksessa, sillä taitojen ajateltiin sulostuttavan seuraelämää.¹¹⁶ Hänen katsottiin olevan sopiva lähetystyöhön myös perhetaustansa vuoksi, olihan hänen isänsä jo aiemmin mainittu Pietari Kurvinen, joka oli toiminut lähettinä Ambomaalla 1870-luvulla ja sittemmin ollut sen jälkeen yhtenä Japanin-lähetyksen alullepanijoista.¹¹⁷ Kurvinen oli täten myös kasvanut ympäristössä jossa lähetystyö oli jatkuvasti esillä.

Lähetystyö tarjosi naisille huikeita uramahdollisuuksia, samalla kuitenkin tuoden mukanaan epävarmuutta, epätoivoa, sairauksia, yksinäisyyttä sekä muita vastoinkäymisiä. Lähetystyössä vallinnut patriarkalisuus varjosti naislähettien aikaansaannosta ja aiheutti sen, että naiset jäivät usein vaille muodollista valtaa ja tunnustusta.

[-] minä naisena en uskaltanut kastaa! Woi näitä ristiriitoja! Eikö nainen saa ottaa osaa Herran armoaarteiden jakamiseen hätätilaisuudessakaan? Mainittu nuorukainen oli keuhkotaudin murtama ja hyvinkin lähellä loppuaan. Siiri Uusitalo joutui odottamaan Tadao Watanabea (Sley:n japanilainen

¹¹⁴ Ilmoitus. Sanansaattaja (8) 17.04.1900.

¹¹⁵ Aho 1969, 69.

¹¹⁶ Lehtiö 2002, 199.

¹¹⁷ Jalagin 2010, 187.

lähetystyöntekijä) monta päivää, jotta tämä pystyisi suorittamaan nuorukaiselle hätäkasteen.¹¹⁸

Sley:n ensimmäisten naislähettien, Esteri Kurvisen ja Siiri Uusitalon¹¹⁹ myötä ja heidän saatuaan äänensä kuuluville yhdistyksen lehdissä, evankelisen liikkeen naiset alkoivat laajenevassa määrin kiinnostua lähetystyöstä ja ajattelemaan sitä mahdollisena henkilökohtaisena elämänratkaisuna. Lähetystyöntekijän ammatista tuli naisille yksi harvoista hengellisistä työmahdollisuuksista. Muita olivat muun muassa diakonissa ja urkurin virka.¹²⁰ Sanansaattaja lehdessä julkaistiin usein Kurvisen ja Uusitalon sekä muiden lähettien lähettämiä kirjeitä toimikunnalle. Näiden kirjoitusten kautta lähetyksestä kiinnostuneet saivat tietoa Japanin olosuhteista työalalla. Yhdessä mieslähetti Wellroosin kanssa, Kurvisen ja Uusitalon voidaan katsoa luoneen alustavat muotit siitä, minkälaisia hakijoita Sley halusi lähetystyöntekijöidensä olevan ja kuten Kurvisen suhteen, missä asioissa oltiin valmiita joustamaan.

Luterilainen kutsumusajattelu, joka velvoitti myös naiset lähetystyöhön, tarjosi perusteet sukupuolijärjestelmän ylläpitämiselle, samalla kuitenkin mahdollistaen sosiaalisten normien vastustamisen. Sukupuolten väliset työnjaot ja roolit alkoivat vähitellen muuttua teollistumisen voimistuttua merkittävästi 1900-luvun sotien jälkeen. Palvelualat kasvoivat suuresti ja naiset alkoivat käydä palkkatyössä. 1960-luvulla kyseenalaistettiin se, että miksi naiset saivat työstään eri palkkaa kuin miehet sekä miksi naisten oletettiin tekevän töitä kotona. Sukupuoliroolit työelämässä ja perheessä ovat sittemmin muuttuneet, etenkin 2000-luvun Suomessa on pyritty ahkerasti tasa-arvoon sukupuolten välillä. Akateeminen keskustelu naisen yhteiskunnallisesta asemasta, joka on puhuttanut 1960-luvun jälkeen huomattavasti, on edelleen hyvin vilkasta.

Sukupuolten välisten roolien muuttuessa ja naisten valta-aseman vahvistuessa, rakenteellinen muutos on ollut havaittavissa myös Evankeliumiyhdistyksen

¹¹⁸ Lähetystyöntekijä Siiri Uusitalon päiväkirjamerkintä 8.12.1912, SUA/ SLEYA.

¹¹⁹ Alfred Wellroos päätti palata takaisin Suomeen jo vuonna 1902 vaimonsa ja tyttäriensä kanssa. Hänen jälkeensä lähetyskentälle lähetettiin 25-vuotias opettaja nimeltä Siiri Uusitalo (1878-1945, tunnettiin myös nimellä Sigrid Uusitalo). Hänestä kehkeytyi sittemmin Evankeliumiyhdistyksen yksi tärkeimmistä läheteistä. Kurvisen tavoin, Uusitalo ei osannut japanin kieltä entuudestaan, vaan aloitti kieliopinnot heti maahan saavuttuaan. Uusitalo palasi Japanista Suomeen viimeisen kerran vuonna 1941 onnistuneen lähetysuran päätteeksi; Aho 1969, 71.

¹²⁰ Lehtiö 2002, 196-199.

naislähettien suhteen. Reijo Arkkilan teoksen *Menkää maitten ääriin asti*¹²¹, lähettiluettelosta ilmenee, että naisten määrässä tapahtui huomattava parannus 1940-1980 välisenä aikana. Neljästäkymmenestäseitsemästä lähetistä 31 oli naisia ja loput miehiä.¹²² Työn sukupuolijakautuminen vaikuttaa 2000-luvulla jatkaneen samaa linjaa: pitämääni verkkokyselyyn kymmenen vastaajista oli naisia ja neljä miehiä.

Kansainvälinen näkemys naisten asemasta lähetystyössä, tulee esille Luterilaisen maailmanliiton toimeenpanevan komitean Addis Abebassa 25.6.1988 hyväksymässä lähetysasiakirjassa. Kohdassa nr.96 todetaan näin: *Naiset ovat perinteisesti olleet kirkon elämän ja lähetysten keskipisteessä. Yli puolet kirkon kastetuista jäsenistä on naisia. Kirkon lähetystyön eli ulospäinsuuntautuvan toiminnan etulinjassa naiset ovat olleet keskeisesti mukana kirkon toimiessa inhimillisen kärsimyksen keskellä. Naisten älyllisiä, hengellisiä ja hallinnollisia kykyjä ja johtajanlahjoja aletaan nyt vasta kuitenkin tiedostaa. On elintärkeää, että kaikkia Jumalan sekä naisille että miehille suomia lahjoja käytetään todellisessa kumppanuudessa kirkon osallistuessa Jumalan lähetykseen.*¹²³

Myös Maailmanlähetyksen komissio (CWM) kannustaa myönteistä teologiaa, jonka mukaan kaikki ihmiset on luotu Jumalan kuvaksi ja Jumala antaa sekä miehille että naisille vallan toimia Jumalan tehtävässä. CWM on vapauttavalla tavalla toiminut naisten ja miesten täyden ihmisyyden ja lähetystyökumppanuuden hyväksymisen puolesta. Kumppanuuden ajatellaan olevan täydellinen, kunhan naisten osallisuus sisällytetään siihen samantarvoisesti kuin miesten.¹²⁴

Herätysliikkeet eivät esimerkiksi neuvottele naispappeus-kysymyksestä vain keskenään, vaan joutuvat keskustelemaan asioista julkisesti muulta yhteiskunnalta kumpuavien aloitteiden ja vaatimusten johdosta, kuten ihmisoikeuksien toteutumisesta. Jälkikolonialistinen aikakausi on globaali mahdollisuus parantua yhdessä historiassa esiintyneistä alistussuhteista. Nykyisen lähetystyön eräänä agendana voidaankin pitää

¹²¹ Esitelty luvussa *Tutkimuskirjallisuus ja aineisto*.

¹²² Arkkila 2010, 349-351.

¹²³ Vasko 2003, 208. (Together in God's mission: an LWF contribution to the understanding of mission. Suomentanut Timo Vasko ja Marja Matikka 1988).

¹²⁴ Phiri 2013, 67.

juuri sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden ja naisten voimaannuttamisen lisäämistä.

Herätysliikkeissä, mukaan lukien Sley:ssä, tämä tarkoittaa yleensä sukupuolijärjestelmää, joka perustuu sukupuolten tasa-arvoon, mutta samalla sukupuolten erilaisuuteen ja täten erilaisiin sukupuolirooleihin.

3.4. Kutsumus lähetystyöhön

Merkittävä osa Sley:n lähetystyöntekijöistä ja läheteiksi pyrkineistä ovat saaneet kristillisen kasvatuksen ja/tai kasvaneet evankelisen liikkeen piirissä sekä olleet vahvasti mukana läheisen seurakunnan toiminnassa, erityisesti kuoro- ja kerhotoiminnassa.¹²⁵ Monet luokittelevat itsensä luterilaiseksi, jonka juuret ovat evankelisuudessa. Osa verkkokyselyn vastaajista kertoo kuitenkin saaneen vaikutteita evankelisuuden lisäksi muistakin herätysliikkeistä. Kaikkia kuitenkin yhdistää vahva kristillinen perhetausta.

Paikallisseurakunnassa kasvanut Sley:läinen. Lapsuudessani ja nuoruudessani seurakunta ja Sley olivat paljon tekemisissä keskenään. Oli luontevaa kasvaa kummankin parissa. Lisäksi yläasteella uskonnonopettajani oli Sley:läinen, niin kuin myös seurakunnan nuorisonohjaaja. Nämä kaikki vaikuttivat yhdessä uskonnolliseen taustaani. (K6, Nainen, 53-63)

Luterilainen. Juuret evankelisuudessa. Nämä juuret iän ja töiden myötä vahvistuneet. (K10, Nainen, 64-74)

Luterilainen, peruskirkollinen, mutta saanut vaikutteita useista kirkkomme herätysliikkeistä. (K9, Mies, 64-74)

Ensi kosketus lähetystyöhön on tapahtunut usein jo varhaislapsuudessa vanhempien ja seurakunnan toimesta. Kristillinen elämäkatsomus on siirtynyt huoltajilta lapsille ja

¹²⁵ Lähetyskurssille saapuneet hakemukset 1996. Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

vaikuttanut ohjaavana tekijänä yksilön elämää koskevista valinnoista, kuten lähetystyöntekijäksi hakeutumisesta. Lapsi kasvaa ympäristössä, joka ilmentää huoltajien omaksumia arvoja ja merkityksiä. Nämä arvot ja merkitykset ovat toimineet henkilön kokeman lähetyskutsun perustana. Kutsumus voidaan tällöin nähdä prosessina, joka on sidoksissa henkilön kasvuympäristöön ja elämäntilanteeseen, joiden aikana henkilö kokoaa jatkuvasti identiteettiään. Uskonnon tavoin, kutsumus syntyy vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin. Se ei ole koskaan vain pikainen päätös, vaan muodostunut vuosien saatossa.

Sley:n lähetit ovat kasvaneet uskossa Jumalaan, mutta varsin monella vahva uskonnollinen herääminen on tapahtunut vasta myöhemmällä iällä. Lähetystyöntekijäksi ryhtyminen ei aina ollut ensimmäinen valinta, vaan moni opiskeli ensin muuta alaa, kunnes ovat ns. kokeneet kutsun suuntautua seurakuntatyöhön, kuten nuorisotyönohjaajaksi. Osalle puolestaan motivaatio suuntautua peruskoulun jälkeen seurakuntatyöhön on ollut alusta lähtien ilmeinen vaihtoehto. Seurakuntaelämässä vahvasti mukana oleminen on sittemmin vahvistanut halua ryhtyä juuri lähetystyöntekijäksi.

Olen kasvanut evankelisessa kodissa ja evankelisessa pitäjässä, jossa lähetystyö on ollut aina esillä. Lisäksi olen opiskellut evankelisessa opistossa ja kansankorkeakoulussa, jossa lähetystyöstä puhuttiin ja sielläkin vieraili lähettejä. (K1, Nainen, 64-74)

Jo lapsena kotonani on pidetty japaninlähetysseuroja ym. Enemmän kiinnostuin ollessani työssä kunnallisessa päiväkodissa ja vapaaehtoisena seurakunnassa. Tapasin joskus lähettejä, kävin lähetystyöstä kiinnostuneiden nuorten lähetyisleirin, kävin 4 kuukauden raam.kurssin. (K10, Nainen, 64-74)

Monelle lähetystyöntekijäksi ryhtyminen ei ole ollut mahdollista kuitenkaan vuosiin, jopa vuosikymmeneen elämäntilanteista riippuen. Eräs lähetyskurssille hakenut kertoo esimerkkinä puolisonsa alkoholisoitumisen estäneen lähetiksi pyrkimisen, kunnes oli lopulta päätyntä eroon ja kokenut [-]tämän kaiken tuskan ja surun keskellä suurta

*Jumalan voimaa, apua ja lohdutusta.*¹²⁶ Henkilö katsoi kutsun viimein tulleen ja oli päättänyt hakea lähetyskursseille.

On huomattavaa, että hyvin monelle henkilölle ns. vahva uskoon tuleminen tai sen vahvistuminen on tapahtunut usein juuri vaikeina aikoina. Tällöin ihmiset tapaavat etsiä tukea ensin sosiaalisen kuplansa sisäpuolelta, tutusta ja turvallisesta, ja sittemmin ulkopuolelta. Hyvin usein apua on löydetty juuri uskonnosta. Osakseen tätä selittää se, että seurakunnan työntekijät pyrkivät aktiivisesti evankelioimaan ihmisiä ja surun ja tuskan keskellä oleva ihminen on usein vaikutuksille altis ja haavoittuvainen, jolloin turvaaminen johonkin suurempaan voimaan voi tarjota lohtua ja stabilisaatiota. Aina kyseessä ei kuitenkaan tarvitse olla traaginen tapahtuma, vaan myös iloinen, joka on jättänyt henkilöön syvän vaikutuksen. Hyvin monella hakijoista usko Jumalaan vahvistui ja kutsumus lähettiystä kasvoi merkittävästi rippikoulussa, jossa yhteisöllisyys vallitsee vahvana ja nuorella on aikaa ja tilaa etsiä identiteettiään ja vastauksia oman elämänsä kysymyksiin.

Monet naislähetit ovat löytäneet kutsumuksensa lähetystyöhön juuri rippikouluaijana tai herätysliikkeiden tapaamisessa. Päämotiivina on julkisesti ollut halu viedä Jumalan sanomaa ja pelastusta hädässä oleville pakanoille. Sääli pakanoita kohtaan ja auttamisen tarve olivat suuria. 1900-luvun vaihteessa elämäntapojen askeettisuus ja uhrautuvaisuus olivat tyypillisiä piirteitä virkanaisille, etenkin opettajille, joita suurin osa naisläheteistä oli.¹²⁷ Samankaltainen uhrautuvaisuus kutsumusajattelussa on ihanne asemassa edelleen, vaikka sen rinnalle ovat tulleet myös maalliset motivaatiotekijät. Ainakin lähetystyöntekijät myöntävät ne avoimemmin kuin vuosikymmeniä sitten.

Myös kentällä ollessaan, lähetystyöntekijät kohtaavat vaikeita aikoja, jotka voivat vahvistaa lähetin uskoa entisestään. Kristilliseen arvopohjaan turvautuminen suojelee henkilöä turvattomuudelta, joka voi aiheutua eri merkitysjärjestelmien mukanaan tuomien arvopohjien kirjosta.

¹²⁶Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009. SLEYA.

¹²⁷Kena 2000, 139.

Tein ennen lähetystyöhön lähtöä ns. maallista työtä, eli en työskennellyt seurakunnallisella alalla. Kun sai keskittyä hengellisiin asioihin myös työajalla, se syvensi suhdetta Jumalaan. (K11, Nainen, 42-52)

Usko vahvistui, siellä koki niin konkreettisesti tarvitsevan Jumalan johdatusta ja rukousta. Lisäksi oli selvää, että joka pyhä käytiin jumalanpalveluksessa, sitä olen halunnut ja pyrkinyt Suomessakin noudattamaan. (K1, Nainen, 64-74)

Eräs kyselyyn vastannut kertoo, ettei olisi selvinnyt lähetystyöstä omin voimin, vaan ainoastaan Jumalan avulla ja *Hänen antamin taidoin ja voimin sekä lähettäjien rukousten kantamana.*¹²⁸ Kentällä olemisen voidaan yleisesti katsoa lisänneen lähettien uskoa Jumalaan ja vahvistaneet vakaumusta kristillisen elämän oikeutta kohtaan. Kristinuskoa pidettiin kentällä ollessa selvästi ainoana ja oikeana uskontona. Japania, jossa kristityt olivat vähemmistönä, pidettiin esimerkkinä siitä, miten käy jos kristillisyys ei vallitse valtavirtana. Monet vaikuttavat ajatelleen lähes naiivisti Japanin ongelmien johtuvan epäkristillisyydestä. Näiden ajateltiin korjaantuvan, kunhan japanilaiset vain kääntyisivät kristinuskoon: *[-]’romanttisessa’ ja kauniissa Japanissa on kärsiviä enemmän kuin moni aavistaakaan.*¹²⁹

Tämä osaltaan tukee yleisesti sitä näkemystä, että lähetystyön tehtävänä on edelleen johdattaa “kärsivät” oikeaan uskoon apua tarjoamalla. Eräs kyselyyn vastannut korostaa myös sitä, ettei kyse ole avustustyöstä vaan juuri evankeliumin julistamista.

Japanista olin kuullut Sley’n lähetyskenttänä koko lapsuuteni. Se on myös maa jossa kristittyjä on vain vajaa prosentti. Tuntui merkitykselliseltä lähteä juuri sinne missä kristittyjä on vähän ja työntekijöitä tarvitaan. Japanissa lähetystyö on nimenomaan evankeliumin julistamista, mitä pidän tärkeänä. En ole avustustyöntekijä. (K6, Nainen, 53-63)

Sley kuitenkin kirjaa kotisivuillaan, että *Jumalan rakkauden osoittaminen lähetystyössä on evankeliumin välittämisen humanitääristä apua.*¹³⁰ Japanissa aktiivisen

¹²⁸ K7, Nainen, 31-41.

¹²⁹ K3, Nainen, 75-85.

¹³⁰ Mukana evankeliumin työssä. SLEY.

humanitäärisen avun tarve on kuitenkin vähäinen, maan ollessa koulutustasoltaan ja vauraudeltaan maailman kehittyneempiä. Samaan aikaan Evankeliumiyhdistys korostaa, että maata vaivaa yksinäisyys ja sosiaaliset ongelmat niin nuorten kuin vanhustenkin elämässä, ja näihin ongelmiin on vaikea löytää apua.¹³¹ Lähetystyön voidaan tällöin ajatella kyseenalaistavan valtion tarjoaman avun kansalaisilleen. Lähetit eivät usko valtion pystyvän itse tarjoamaan sopivaa hengellistä apua, vaan kokevat sen omaksi tehtäväkseen.

Evankeliumin jakamiseen liittyy väistämättä kysymys avuntarpeesta ja sen myöntämisestä. Samalla kyse ei ole kuitenkaan vain avun antamisesta sen altruistisessa merkityksessä, vaan yksilön saattamista osaksi kristillistä yhteisöä. Se pitää sisällään me-ja-te asetelman, jossa ulkopuolisille annetaan apua siinä toivossa, että heistä tulee osa yhteisön jäseniä. Avun antaminen ei ole koskaan täysin toimijasta riippumatonta, vaan sitä värittävät yksilön omat halut ja tavoitteet.

Entisestään henkilöiden päätöstä ryhtyä lähetiksi valottavat 1900-luvun lopun työharjoitteluhakemukset. Monet nuoret hakivat kansainvälisiä työharjoittelupaikkoja Sley:n kautta etenkin Afrikan Keniaan ja Kameruniin. Osa yhteydenotoista on tapahtunut ensin sähköpostitse harjoittelua kyselevien ja Sley:n työntekijöiden välillä ja sittemmin kv-hakulomakkeiden kautta. Kentällä ollessaan harjoittelijat toimivat lähetystyöntekijöiden alaisuudessa. Monet hakijoista olivat 20-25 vuotiaita, jotka opiskelivat tai olivat opiskelleet DIAK:ssa. Sähköposteista käy ilmi, että viesteissään hakijat kertoivat lyhyesti itsestään, koulutus- ja työtaustoistaan, motivaatiostaan sekä tavoitteistaan harjoittelun suhteen, kuten: *Ymmärtää kristinuskon syntyvaiheen sidonnaisuuden yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen taustaan sekä muutospaineet kristinuskon siirtyessä kulttuurialueelta toiselle.*¹³² Tärkeänä tavoitteena oli myös *perehtyä kansainvälisen diakonian teologisiin perusteisiin sekä perehtyä köyhyyteen, huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen kansainvälisestä näkökulmasta.*¹³³ Hakijat korostivat usein haluavansa ryhtyä tulevaisuudessa lähetystyöntekijöiksi ja ajattelevan harjoittelun olevan askel oikeaan suuntaan. Hakemuksissa korostuu vahvasti

¹³¹ Japani. Sley:n lähetystyö Japanissa alkoi jo 1900-luvun alussa. SLEY.

¹³² Työharjoittelu hakemus Afrikkaan, 2001. Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

¹³³ Hakemus käytännön opiskelusta Kamerunissa, 1997. Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

uskonnollisuus sana- ja lausemuotojen kautta ja viestit päättyivät usein lauseeseen:
Siunausta teille!

Lähetystyöntekijöillä ja lähetystyöntekijöiksi pyrkivillä on ollut vahva kiinnostus uskonasioita kohtaan ja halu päästä jakamaan evankeliumia. Harjoitteluhakemuksissa paistaa läpi nuorten kaipuu päästä matkustamaan ulkomaille ja nähdä maailmaa sekä päästä kehittämään englannin kielen taitojaan. Monille kyseessä vaikuttaa olleen mahdollisuus kehittyä itse ihmisenä.¹³⁴

Ero on selkeä verrattuna 1900-luvun alun hakemuksiin, jolloin henkilökohtaisista tavoitteista ei puhuttu, vaan kaiken ajateltiin olevan ja tapahtuvan kristittyjen yhteisen hyvän vuoksi. Henkilökohtaisesta hyödystä puhuminen oli kiellettyä.

Huomattavaa kuitenkin on, että tämä näkemys pätee edelleen tietyissä määrissä. Vaikuttaa olevan suorastaan kiellettyä vastata lähetystyön innoittajaksi mikä tahansa muu syy kuin Matt. 28:18-20 lähetyskäsky. Kaikki kyselyyn vastaajat kertovatkin päällimmäisenä innoittajana olleen Lähetyskäsky eli Jumalan kutsu työhön.

Koska Raamattu niin vahvasti puhuu lähetystyöstä, joka on jokaisen kristityn tehtävä. Kutsu nousi esiin kun luin Raamattua tai kuuntelin hengellisiä puheita. Lopulta en löytänyt mitään estettä miksi en olisi lähtenyt. (K6, Nainen, 53-63)

Kysyttäessä mahdollisista muista tekijöistä, jotka toimivat innoituksena lähetystyöhön lähtemiselle, matkustaminen ja työkokemuksen saaminen ovat nousseet lähetyskutsun rinnalle varteenotettaviksi tekijöiksi. Näiden merkitys motivaation kannalta on edelleen kuitenkin huomattavan vähäinen.

¹³⁴ Lähetyskurssille saapuneet hakemukset 1996. Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

	1	2	3	4	5	6
Matkustaminen	7	3	1	1	2	0
	50%	21,43%	7,14%	7,14%	14,29%	0%
Työkokemus	3	3	3	1	3	1
	21,43%	21,43%	21,43%	7,14%	21,43%	7,14%
Raha	11	2	0	1	0	0
	78,57%	14,29%	0%	7,14%	0%	0%
Ulkopuoliset paineet	9	2	3	0	0	0
	64,28%	14,29%	21,43%	0%	0%	0%
Työttömyys	13	0	1	0	0	0
	92,86%	0%	7,14%	0%	0%	0%
Halu aloittaa uusi elämä	9	2	2	1	0	0
	64,28%	14,29%	14,29%	7,14%	0%	0%

Kuvio 1. Kysely. Kysymyksen 14. vastaukset. Mitkä muut tekijät motivoivat sinua lähetystyöhön? 1= Ei motivoinut. 6=Motivoi suuresti.

Vaikka lähetiksi valituksi tulemisen kriteerinä on vahva hengellinen kutsumus, eikä maallisia tavoitteita katsota aina hyvällä, toimivat ne silti innoittajina. Työmahdollisuudet olivat erityisesti 1900-luvun alussa naisille vielä hyvin rajoitetut. Naisopettajan tulevaisuuden vaihtoehtoina nähtiin vuosikymmenten ura opettajana pienissä kouluissa ja pienellä palkalla sekä lopulta avioituminen ja ansiotyöstä luopuminen perheen perustamisen myötä. Lähetystyö tarjosi tuolloin samoja asioita mitä se nykyisinkin tarjoaa: uudenlaista itsenäisyyttä. Oli yleistä, että monet lähetystyöhön hakeutuneet aviottomat, aktiiviset ja energiset naiset tunsivat tarvetta päästä pois arkipäivän rutiineista ja luoda uudenlainen ura ja elämä. He olivat täynnä kunnianhimoa ja halua lähteä kentälle hyvän asian puolesta eli pakanoiden pelastamisen.

Myös ulkopuolisilla paineilla ja halulla aloittaa uusi elämä on ollut merkitystä osalle lähetiksi ryhtyneillä. Ulkopuoliset paineet voivat viitata henkilöiden kasvuympäristöön. Kuten aikaisemmin on todettu, lähetystyö on ollut evankelisille hyvin tärkeä osa koko ryhmäidentiteetin muodostumisessa. Tällöin henkilö, joka on kasvanut kyseisenlaisessa ympäristössä, mutta joka ei kuitenkaan koe vahvaa lähetyskutsumusta, voi tuntea painostusta sen suhteen. Matteuksen lähetyskäskyn mielletään velvoittavan kaikkia kristittyjä, jolloin kieltäytyminen sen velvoitteesta maallisten halujen vuoksi, voidaan katsoa olevan vastoin evankelisuuden oppeja. Etenkin silloin, kun tarve lähetystyöntekijöille on ollut suuri ja henkilön elämäntilanne on ollut yhdistyksen näkökulmasta sopiva evankeliumin jakamiselle. Maallisten halujen ei sovi mennä

hengellisen elämän, evankelioimisen tärkeyden ylitse. Myös tästä syystä raha eli työstä saatu palkka ei näytä toimineen innoittajana lähetystyöntekijäksi ryhtymisessä. Tai ainakaan lähetystyöntekijöiden ei katsota olevan soveliasta myöntää sitä.

Japani on nähty kiinnostavana lähetyskohteena, jossa kristittyjen määrä on koettu huolestuttavan vähäiseksi. Tämä on toiminut suurimpana innoittajana lähettien päätökselle lähteä juuri Japaniin. Sley on myös aktiivisesti suunnannut voimavarojaan maahan ja pyrkinyt lähettämään sinne uusia lähettejä aina tilaisuuden niin salliessa. Japani onkin pysynyt Evankeliumiyhdistyksen kaikista tärkeimpänä kohdemaana vastoinikäymisistä huolimatta.

3.5. Ikä ja Siviilisääty

Seija Jalagin on tehnyt taulukon Sley:n läheteiksi hakeneiden ikäjakaumasta.¹³⁵ Taulukosta käy ilmi, että vuosien 1900-1941 aikana läheteiksi hakivat eniten 18-25-vuotiaat. Valitut olivat yleensä kuitenkin 25-30-vuotiaita lähtiessään kentälle.¹³⁶ Ikä ei toiminut läheteiksi valituksi tulemisen esteenä, vaan kentälle lähetettiin myös yli 30-vuotiaitakin. Pitkälle yli 30-vuotiaita ei kuitenkaan mielellään hyväksytty lähetystyöhön, sillä heidän ajateltiin olevan jo liian tottuneita suomalaisen elämänmuotoon, eivätkä täten pystyisi sopeutumaan osaksi japanilaista kulttuuria.¹³⁷

Reijo Arkkilan tekemän lähettiluettelon perusteella 1940–1980 aikaväli seurasi pitkälti samaa kaavaa, ainoastaan tällä kertaa kentälle ensimmäistä kertaa lähtiessään lähettien ikä vaihteli 30-ikävuoden puolin ja toisin.¹³⁸ Lähetystyöntekijöiden ikäjakauma ei näytä suuremmin muuttuneen vuosisadan aikana. Verkkokyselyn neljästätoista vastaajasta kolme oli syntynyt 1940-luvulla, viisi 1950-luvulla, neljä 1960-luvulla, yksi 1970-luvulla sekä yksi 1980-luvulla. Vastaajista 10 oli lähtenyt lähetystyöntekijäksi Japaniin ensimmäisen kerran 1980-1990-luvun vaihteessa. Lähtiessään lähetyskentille vastaajien iän keskiarvo on ollut 33-vuotta. Nuorin on ollut 25-vuotias, kun taas vanhin 52-vuotias. Hakuprosessi lähetystyöntekijäksi sekä lähetyskurssi ovat kestäneet vähintään vuoden,

¹³⁵ Jalagin 2007, 97.

¹³⁶ Jalagin 2007, 98.

¹³⁷ Helander 2002, 191.

¹³⁸ Arkkila 2010, 349.

jolloin voidaan olettaa, että pyrkimys lähetiksi on yleisesti alkanut henkilön lähestyessä 30-ikävuotta tai pari vuotta sen jälkeen. Tätä näkemystä tukevat entisestään 1990-luvun lähettihakemukset. Vuoden 1996 lähetyskurssille olevista hakijoista merkittävä osa näyttää syntyneen 1960-luvulla ja olleen hakuaikana 28-36-vuotiaita.¹³⁹

Tämä vaikuttaisi viittaavaan siihen, kuten jo luvussa *Kutsumus lähetystyöhön*¹⁴⁰ totesimme, että hakijat ovat valmistuneet valitsemastaan ammatista ja työskennelleet vuosia sen jälkeen, ennen kuin lopullinen innostus lähetystyöhön on tullut. Osaltaan tämä voinee selittyä sillä, että he ovat päämääräisesti keränneet soveltuvaa työkokemusta lähetystyöntekijän ammattiin. Lähetysjärjestöt, kuten muutkin työnantajat, arvostavat soveltuvaa työkokemusta tarjottavaan virkaan. Mitä enemmän työkokemusta, sen paremmat mahdollisuudet henkilöllä on tulla valituksi. Lähtökohdista huolimatta, lähettien ikäjakauman voidaan ajatella myös viittaavaan nuoruuden universaaliseseen kokemuksenhaluisuuteen: halua kokea ja nähdä kaikkea uutta, ennen aloilleen asettumista ja perheen perustamista.

Hakijat ovatkin yleensä olleet naimattomia tai naimisissa ilman lapsia. Mielenkiintoisesti kyselyssä kuitenkin 42,86% ilmoittaa olleensa perheellinen Japaniin lähtiessään, kun taas 21,43% on ollut parisuhteessa ja 35,71% naimattomia. Kaikki jotka kertoivat olleensa perheellisiä tai parisuhteessa, olivat lähteneet Japaniin perheensä/kumppaninsa kanssa. Kaksi¹⁴¹ naimattomista vastaajista ovat tavanneet kumppaninsa siellä.

Ikäjakauma naimattomien, perheellisten ja parisuhteessa olevien suhteen jakautuu hyvin tasaisesti, eikä merkittäviä eroja ole. Kyselyn perusteella vaikuttaa siltä, ettei lähettien siviilisääty ole merkittävästi vaikuttanut Sley:n lähetiksi pyrkimiseen 30-ikävuoden tienoilla tai valituksi tulemiseen. Yleisesti voidaan kuitenkin ajatella lähetiksi pyrkimisen olevan huomattavasti vaikeampaa silloin, kun henkilö on perheellinen tai parisuhteessa. Tällöin lähetystyöntekijä ei tee työtään vain yksin, vaan myös perheen

¹³⁹ Lähetyskurssille saapuneet hakemukset 1996. Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009, SLEYA.

¹⁴⁰ Ks. luku *Kutsumus lähetystyöhön*.

¹⁴¹ Huomattavaa on kuitenkin, että toinen näistä vastaajista on kotoisin Japanista ja on tavannut kumppaninsa siellä ennen lähetystyöntekijäksi ryhtymistä Suomessa Sley:n kautta.

tulee olla omistautunut lähetystyölle ja edustaa yhdistyksen arvoja, vaikka eivät virallisesti lähetystyöntekijöitä olisikaan.

Syitä sille, miksi Sley lähettää kokonaisia perheitä lähetyskentille voidaan katsoa juontuvan samoista syistä kuin 1900-luvun alussakin. Kumppanin ja erityisesti koko perheen läsnäolon ajatellaan vaikuttavan siten, että lähettejä on helpompi lähestyä ja perheelliset kykenevät samaistumaan heihin paremmin. Samalla perhe toimii esimerkkinä siitä miten kristillisten arvojen mukaan tulisi elää. Itse lähetystyöntekijälle on henkisesti myös helpompaa olla läheistensä ympäröimänä vieraassa maassa ja sopeutuminen tapahtuu nopeammin. Mitä nopeammin henkilö sopeutuu vieraaseen kulttuuriin, sitä nopeammin lähetystyö voi alkaa. Perheelliset lähetit eivät ole kuitenkaan yhtä joustavia kuin yksittäiset, jolloin myös naimattomat lähetit nähdään korvaamattomina evankeliumin julistamisen kannalta.

3.6. Koulutustausta

Tulevia lähetystyöntekijöitä rekrytoidaan pääasiassa Evankeliumiyhdistyksen kotisivuilla ja yhdistyksen eri julkaisuissa, kuten Sanansaattajassa. Rekrytoiminen tarkoittaa tässä kuitenkin lähetyskurssin mainostamista varsin minimaalisesti. Ilmoituksissa kerrotaan alkavasta kurssista ja sen sisällöstä. Missään ei mainita tarkalleen milloin ja mille työalueelle tuleva lähetti voi päästä. Vaikuttaa siltä, että yhdistyksen rekrytointi tapahtuu pitkälti sisäisesti, eikä mahdollisuutta lähetystyöntekijäksi mainosteta mediassa ulkopuolisille. Luotto siihen, että ihmiset osaavat myös itse etsiä sopivat kanavat mahdollisia työmahdollisuuksia varten, on voimakas.

Kuten aiemmin jo mainittiin, monet lähetit määrittelevät lähetystyön kutsumustyöksi. He ovat kokeneet, että Jumala on suunnitellut ja johdattanut heidät työhönsä. Samalla he ovat usein päässeet hyödyntämään omaa ammattitaitoaan, mikä on edelleen vahvistanut henkilön näkemystä siitä, että kyseessä on Jumalan johdattama tie. Tästä kutsumuksen tuntemisesta on muodostunut osa henkilön identiteettiä, jonka kautta hän määrittelee itseään. Lähetystyöhön lähteminen on yksilön valintakysymys, joka pohjautuu hänen kristilliseen arvomaailmaan. Samalla siihen liittyy kutsumukseen yhdistetty halua päästä

toteuttamaan itseään mieluisan ammatin kautta: päästä tekemään työtä sen eteen, jota pitää itselleen tärkeänä.

Sley on alusta asti pyrkinyt valitsemaan koulutuskriteerit täyttäviä henkilöitä. Japaniin ei haluttu 1900-luvulla lähettää henkilöitä, joiden sivistystason ei koettu olevan tarpeeksi hyvä suullisesti ja kirjallisesti. Lähetit tulisivat toimimaan luterilaisuuden ja suomalaisuuden edustajina, jolloin heidän tuli olla *hienostuneita*. Yleisesti läheteiksi valitut olivatkin koulutettuja ja keskiluokkaisista tai varakkaista perheistä, joilla oli ollut varaa maksaa lapsiensa koulunkäynti. Lähetysjärjestöt painottivat yleisesti myös sosiaalista taustaa, mutta Evankeliumiyhdistyksen toiminnassa se ei ollut kaikista keskeisin asia. Siiri Uusitalo oli maalaistalon tyttö ja silti hänet valittiin lähetiksi koulutustaustansa ja taitojensa ansiosta.

Seija Jalagin on tutkinut vuosien 1899-1937 aikaisia hakemuksia lähetystyöhön sekä lähetysvaliokunnan pöytäkirjoja vuosilta 1899-1941, joiden perusteella hän on tehnyt taulukon Sley:n lähetiksi vuosien 1900-1941 aikana hakeneiden ammatillisista taustoista.¹⁴² Hakijoita on ollut yhteensä 87, joista 27 ei ole saatu tietoja. Tästä taulukosta käy ilmi, että miesten yleisin ammatti on ollut pappi (11), kun taas naisten on ollut opettaja kansakoulussa tai lastentarhassa (10). Seuraavaksi määrällisesti suurin sekä miesten (9) että naisten (2) osalta on koululainen. Huomionarvoista on myös, että moni mies on ollut mukana liike-elämässä tai toiminut käsityöläisenä (7), ylioppilaana tai opiskelijana (6) tai opettajana (4). Torppareita tai työläisiä ei ole ollenkaan.¹⁴³

1960-luvulta lähtien kansankoulun oppimäärä miellettiin riittämättömäksi, minkä jälkeen $\frac{2}{3}$ lähetiksi kouluttautuneet ovat suorittaneet ylioppilastutkinnon ja viidenneksellä on keskikoulun tai peruskoulun oppimäärä. Kolmanneksella on puolestaan ylempi korkeakoulututkinto ja kahdella kolmasosalla alempi korkeakoulututkinto/keskiasteen koulutus.¹⁴⁴

Pitämässäni verkkokyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan ammattinsa ennen lähetystyöntekijäksi ryhtymistä. Heistä 2 on toiminut lastentarhanopettajana, 2

¹⁴² Jalagin 2007, 94.

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Helander 2002, 190.

diakonina, 3 nuorisonohjaajana, 2 pastorina, 1 kirkkomuusikkona, 1 kappalaisena (pappina), 1 tutkijana UT:n eksegetiikassa, 1 informaattikkona ja 1 oli lähtenyt valmistuttuaan teologian kandidaatiksi suoraan lähetystyöhön. Lähetystyöhön suuntautuvat ovatkin yleisesti julistus-, koulutus-, diakonia-, sosiaali- ja opetusaloilla.¹⁴⁵ Sley:n tehtävät työaluilla suuntautuvat juuri näihin, jolloin varsin monelle kyselyn vastaajista lähetystyöntekijänä työskenteleminen on mahdollistanut oman koulutuksen ja osaamisen hyödyntämisen. Tämä on kartuttanut positiivisesti työkokemusta, jotka monet vastaajat mielsivät tärkeäksi motivaatioksi ryhtyä lähetiksi. Nykyisin perinteisten seurakunnallisen koulutuksen saaneiden henkilöiden lisäksi, kentälle tarvitaan myös muiden ammattialojen edustajia erilaisissa projekteissa, kuten sisällöntuotannossa ja markkinointiviestinnässä.

Japani on maana kiinnostava ja täältä löytyi hyvin koulutusta/vastaavaa työtä. Kirkkomuusikko, koulutukseltaan musiikkipedagogi. (K7, Nainen, 31-41)

Halusin lähetystyöhön nimenomaan Sley:n kautta, ja minulla on koulutusta ja osaamista, joka liittyy tietotekniikkaan/internettiin. Sley:n lähetyskentistä Japanissa tätä osaamista pystyi parhaiten hyödyntämään. Informaattikko, koulutukseltaan psykologian maisteri. (K11, Nainen, 42-52)

Yleisesti suomalaisten naislähettien tausta oli 1900-luvulla korkeampi kuin mieslähettien. Varakkaimmilla perheillä oli mahdollisuus tarjota koulutusta poikiensa lisäksi tyttärilleen, kun taas köyhimmät perheet kouluttivat vain poikansa taloudellisen tilanteen puitteissa.¹⁴⁶ Aina 1970-luvulle asti suurin osa lähetystyöhön pyrkivistä naisista oli maanviljelijä- ja virkamiesperheistä. Vain muutamalla oli työläistausta. Tämä alkoi muuttumaan toisen maailmansodan jälkeen ja 1999-luvulla naisläheteistä lähes kolmannes tuli työläisperheistä.¹⁴⁷ Nykyisin Sley:n läheteillä on sukupuolesta riippumatta korkea koulutustausta. Kyselyyn vastanneista seitsemällä on yliopistotasontutkinto. Näistä kahdella on tohtorin arvonimike ja neljällä maisterintutkinto. Lopuilla vastanneista on puolestaan ammattitutkinto.

¹⁴⁵ Lähetystyöntekijäksi. Kuka voi toimia lähetystyössä? Ja miten päästä lähetiksi? SLEY.

¹⁴⁶ Kena 2000, 165.

¹⁴⁷ Helander 2002, 190.

3.7. Lähettikoulutus

Aloittaessaan lähetystyössä, Evankeliumiyhdistys joutui hankkimaan tietonsa siitä ja Japanin kulttuurista muiden lähetysjärjestöjen kautta sekä kirjallisuudesta. Tietojen rajallisuuden ja yhdistyksen taloudellisten rajoitteiden vuoksi, se ei kyennyt tarjoamaan laajaa koulutusta työntekijöilleen, mikä hankaloitti huomattavasti sopivien lähetien löytämistä: ihmiset eivät olleet innokkaita tukemaan Japani-lähetystä saati lähtemään sinne yleisen ilmapiirin ollessa sitä vastaan.¹⁴⁸ Evankeliumiyhdistyksen Japani-lähetystä pidettiin suurilta osin kirkon lähetystyötä hajottavana tekijänä. Kirkon piirissä Japani-lähetys pyrittiin pitämään piilossa, myös senkin jälkeen, kun lähetystyö sai julkisuutta ja kannatusta muilta tahoilta. Vähitellen vuoden 1913 jälkeen Japani-lähetys alkoi saada kirkolliskokouksen asiakirjoissa tasapuolista julkisuutta kuin muutkin lähetystyön kohteet.¹⁴⁹ Hyvät välit kansankirkkoon ja seurakuntiin mahdollistivat vuosien saatossa vakaan taloudellisen tuen yhdistyksen harjoittamalle lähetystyölle.¹⁵⁰

Japani-lähetysten ensimmäisten vuosikymmenten aikana lähetien ei katsottu tarvitsevan erityistä lähettikoulutusta etukäteen, vaan heidän ajateltiin oppivan kaiken tarvittavan kentällä. Alkuvuosina työntekijöiden pääsäännöllinen koulutus tapahtuikin Japanissa Amerikan luterilaisten ylläpitämissä seminaareissa. Englannin kielen taitoa pidettiin kuitenkin välttämättömänä, sillä muut protestantit puhuivat sitä yhteisenä kielenään. Tämän suhteen tehtiin tästä huolimatta poikkeuksia, jos henkilö oli muilta osin täydellinen lähetin virkaan. Monet lähetit opiskelivat englannin kielen kunnolla vasta Japaniin saavuttuaan.¹⁵¹ Vuosikymmenten kuluessa tässä tapahtui huomattava muutos ja englannin kielen taitoa pidetäänkin nykyisin välttämättömänä lähetiksi pyrkiessä.

On huomattavaa kuitenkin, että vaikka Japani on kansainvälistynyt vauhdilla toisen maailman sodan jälkeen, englannin kielen taito ei ole itsestäänselvyys. Japanin kielen hallitseminen on edelleen tärkeää japanilaisten saavuttamisessa. Tästä huolimatta Sley:n

¹⁴⁸ Koskenniemi 1992, 151.

¹⁴⁹ Arkkila 1975, 194 ; Papiston asenne Evankeliumiyhdistystä kohtaan muuttui myönteisemmäksi etenkin 1930-luvun jälkeen. Liikkeen katsottiin lujittaneen kirkollista ja etenkin luterilaista tietoisuutta.

¹⁵⁰ Seurakunnat tukevat lähetystyöntekijöitä taloudellisesti. Kirkon hyväksyntä yhdistyksen toiminnalle, rohkaisi myös yksityisiä henkilöitä lahjoittamaan lähetystyön hyväksi.

¹⁵¹ Aho 1969, 298.

yleisenä oletuksena vaikuttaa olevan edelleen se, että lähetit oppivat japanin kielen parhaiten vasta kohdemaassa.

Oletettavasti tähän on vaikuttanut se, etteivät lähetit ole yleensä tietoisesti pyrkineet juuri Japaniin, vaan ovat vastanneet Sley:n kutsuun lähteä sinne. Kohdemaan sekä kentälle valituksi tuleminen tapahtuivat yleensä nopealla aikataululla, eikä hakijoilla ollut etukäteen tietoa siitä mihin maahan heidät lähetettäisiin. Tätä väitettä tukee se, että kyselyn 78,57% vastaajista ei ollut opiskellut japanin kieltä etukäteen ja vain 14,29% oli opiskellut alkeet.¹⁵² Myös kulttuurin tuntemus on ollut varsin heikkoa. Monilla on ollut vain pintapuolinen käsitys japanilaisesta kulttuurista ja he ovat pyrkineet saamaan jotakuinkin yleiskattavan käsityksen ennen kentälle lähtöä.

Tilanne oli hyvin samankaltainen lähetyksen alkuvuosina, jolloin lähettien oletettiin oppivan japanin kielen vasta kentällä ollessa. Tämä puolestaan johti itsenäiseen opiskeluun tai halpuihin kielikursseihin, jolloin oppiminen oli paikoin hidasta ja epätehokasta, etenkin, kun otetaan huomioon, että lähetit ovat joutuneet samalla työskentelemään ja sopeutumaan uuteen kulttuuriin. Lähetysohjelmat olivat monesti ylikuormitettuja työmäärässään, jolloin kielen opiskelu jäi taustalle. Sley:n korostaessa yleisesti hakuilmoituksissaan kielitaidon tärkeyttä, on se ristiriidassa sen tosiasian kanssa, ettei kieliohjelmiin panostettu vaadittavalla määrällä. Tietysti kielen opiskelun voidaan katsoa olleen tehokkaampaa kentällä ollessa kuin kotimaassa, olivathan lähetit japanin kielen vaikutuksen alaisena jatkuvasti. Kielen alkeiden osaaminen etukäteen olisi huomattavasti kuitenkin helpottanut ja vähentänyt sopeutumiseen kuluvaan aikaa sekä aikaistaneet lähettien onnistunutta evankelioimista. Syy sille, miksei Sley järjestänyt kielikursseja Suomessa, selittynee sillä, ettei yhdistyksellä ollut ylimääräisiä varoja käytettävänä, eikä saatavilla olevia opettajia.¹⁵³

Koulutuksen saannin vaikeuden voidaan päätellä sittemmin vaikuttaneen siihen ketkä hakeutuivat lähteiksi. Harvalla riittää rohkeutta lähteä työhön, johon valmistautuminen on hyvin rajallista. Samalla tämä vastaa osaltaan siihen kysymykseen miksi lähetysohjelmat tulivat keskiluokkaisista ja varakkaista perheistä: heillä oli yleensä jo

¹⁵² Huomioitavaa: vastaajista yksi on kotoisin Japanista ja japanin kieli on hänen äidinkieltensä.

¹⁵³ Sotien, poliittisten ongelmien ja laman seurauksena lähetysohjella on ollut vaikeuksia rahoittaa toimintaansa.

taustallaan koulutus, joka on sisältänyt vieraan kielen opiskelua ja täten helpottanut myös japanin kielen omaksumista, sekä muita lähetiksi hyödylliseksi miellettyjä taitoja.

Koulutuksen tarjoamisessa nähtiin parannuksia vuonna 1947, kun yhdistyksen oma lähetysopisto sai alkunsa. Tuolloin opisto jakautui kahteen linjaan: normaaliin nelivuotiseen lähetyskurssiin ja kaksivuotiseen lähetyskurssiin, joka oli tarkoitettu akateemisille opiskelijoille. Ensimmäiset lähetyskurssit eivät kuitenkaan menestyneet puutteellisen panostuksen vuoksi, minkä johdosta niiden järjestämiseen tuli yli kolmenkymmenen vuoden mittainen tauko.¹⁵⁴ Vuosikymmenten ajan yhdistys kuitenkin koulutti lähetystyöntekijänsä pääsääntöisesti yhdessä Kansanlähetyksen ja Kylväjän kanssa. Vasta vuosina 2012 ja 2015 yhdistys päätyi jälleen järjestämään oman lähetyskurssin yhteistyössä Karkun Evankelisen opiston kanssa. Vuoden 2020 lähetyskurssi seuraa samoja jalanjälkiä. Näitä noin vuoden ajan kestäviä kursseja ei järjestetä vuosittain, vaan aina sopivaksi katsotuin väliajoin.¹⁵⁵

Vuoden 2020 lähetyskurssi on 35 opintopisteen kokonaisuus, joka pitää sisällään Kirkon kansainvälisen työn erityiskoulutuksen (Lähetystyöhön valmentava erityiskoulutus KTEL). Tämä vaaditaan kaikilta, joiden tavoitteena on toimia lähetystyössä tai kehitysyhteistyössä ulkomailla. Se antaa koulutukseen osallistuvalla valmiudet toimia erilaisissa kirkkojen kansainvälisissä yhteistyötehtävissä.¹⁵⁶ Kurssit on suunniteltu siten, että ne on mahdollista suorittaa muun työn ohella. Moduulit käsittelevät muun muassa kirkon missiota, Raamattua, rukousta ja spiritualiteettia, lähetystyön ammatillisia ulottuvuuksia, muuttuvaa uskonnollisuutta ja eri uskontojen kohtaamisia sekä monikulttuurisessa ympäristössä toimimista.¹⁵⁷

Kieliongelmissa huolimatta, verkkokyselyn vastaajat kertovat sopeutuneensa hyvin osaksi japanilaista kulttuuria. Osaltaan tätä voi selittää henkilöiden ympäristö, joka rakentui pienten seurakuntien ympärillä ja joissa toimi muitakin suomalaisia lähetettäjä ja kristinuskon edustajia. Lähetit kykenivät ympäröimään itsensä tutuilla ja turvallisilla tekijöillä. Tilanne on huomattavasti erilainen kuin 1900-luvun alussa. Silloin lähetit

¹⁵⁴ Arkkila 2010, 62-63.

¹⁵⁵ Pyykönen, Martti: Lähetyskurssi 2020. 18.09.2019. SLEY/Sanansaattaja 19/19.

¹⁵⁶ Kansainvälisen työn erityiskoulutus - Lähetystyöhön valmentava erityiskoulutus (KTEL) 35 op, koulutuskuvaus 2020. EVL.

¹⁵⁷ Pyykönen, Martti: Lähetyskurssi 2020. 18.09.2019. SLEY/Sanansaattaja 19/19.

tutustuivat työtovereihinsa usein vasta kentällä, mikä entisestään vaikeutti uuteen ympäristöön sopeutumista. Yhteydenotto- ja pito kirjeitse oli hidasta ja epävarmaa.¹⁵⁸

Kyselyn lähetit kertovat kuitenkin kohdanneensa vaikeuksia kentällä ollessaan ja kokeneen jännitteitä lähetystyön ja japanilaisen kulttuurin välillä. Osaltaan nämä ovat johdettavissa lähettien kielivaikeuksiin, jotka ovat vaikeuttaneet itsensä ilmaisemista ja kommunikaatiota japanilaisten kanssa. Myös kristinuskon yleisen aseman voidaan katsoa vaikuttaneen lähettien sopeutumiseen.¹⁵⁹

Onnistuakseen evankeliumin jakamisessa lähettien oli pakko pyrkiä integroitumaan osaksi japanilaista kulttuuria mahdollisimman nopeasti. Tästä huolimatta vastaajat kertovat sen vieneen vuosia, eikä siltikään pystytä puhumaan täydellisesti integraatiosta, kun otetaan huomioon buddhalaisuuden ja shintolaisuuden vahva asema japanilaisten arkielämässä. Ymmärtäessään japanilaisten merkitysjärjestelmää, lähetit pystyivät muokkaamaan evankeliumin eli kristillisen sanoman sopivaksi heitä varten. Monet lähetystyöntekijöistä ovatkin vuosien saatossa kokeneet maan toiseksi kodikseen Suomen rinnalla. Eräs merkittävimmistä läheteistä, Siiri Uusitalo, haudattiin Suomessa vuonna 1945 yllään hääkimono ja multa, jota hän oli tuonut Japanista asti, ripoteltiin hänen arkkunsa päälle.¹⁶⁰ Tämä edustaa sitä, kuinka lähetystyö on nähty elämän mittaisena tehtävänä.

Nykyisin lähetystyöntekijäksi on kokonaisuudessaan varsin helppo lähteä. Lähettinä oleminen koetaan pikemminkin projektiluonteisena, joka ei vaadi koko elämän keskittämistä vain yhteen asiaan. Elämäntehtävä on muuttunut elämänvaiheeksi, joka voi jatkua tai olla jatkumatta. Tämä yleinen käsitys vaikuttaa kuitenkin olevan ristiriidassa Evankeliumiyhdistyksen lähetystyön suhteen. Sley:ssä valitsee edelleen vahva lähetyksen kutsumus, joka velvoittaa lähetit toimimaan kentillä vuosia, kuten lähetyksen alkuaikoina. Esimerkiksi vuoden 2020 hakulomakkeessa tiedustelleen sitä, onko hakija valmis sitoutumaan työhön vähintään kahdeksi työkaudeksi (3+3). Tämä viittaa siihen, että hakijat jotka ovat vastanneet kielteisesti, on pyritty karsimaan heti

¹⁵⁸ Jalagin 2007, 121.

¹⁵⁹ Ks. luvut *Kristinuskon globalisaation kohteena* ja *Kristinuskon Japanissa nyt*.

¹⁶⁰ Aho 1969, 229.

alkumetreillä. Myönteisesti vastanneilla on puolestaan huomattavasti paremmat mahdollisuudet edetä hakuprosessissa.

Kaikki kyselyn vastaajat ovat olleet läheteinä vain Japanissa ja työskennelleet siellä vuosia. Tämä on ollut Sley:lle taloudellisesti hyödyllistä kuin myös positiivista lähetyksenkin kannalta. Yhdistyksen ei ole tarvinnut kouluttaa uusia lähetejä kentällä tiheään tahtiin, eikä huolehtia lähettien sopeutumisesta uuteen kulttuuriin. Kyselyn vastauksia tarkastellessa vaikuttaa olleen hyvin harvinaista, että lähetit ovat toimineet kentällä alle kahden vuoden ajan. Lyhin aika kentällä on ollut kaksi vuotta ja pisin aika kerralla 19 vuotta. Jopa alle viiden vuoden mittaiset jaksot vaikuttavat poikkeuksellisilta. Suurin osa on parin väli vuoden jälkeen lähtenyt kentälle uudestaan.

4. LÄHETYSTYÖN LUOMA IDENTITEETTI JA KULTTUURIPERINTÖ

Identiteetti viittaa yksilön minäkäsitykseen eli ymmärrykseen omasta itsestään suhteessa muihin. Tämä ymmärrys, itsensä identifioiminen, voidaan määritellä sosiaalisten suhteiden kautta: miten yksilöt ja yhteisöt (collectivities) erottuvat ja erottavat itsensä muista me-ja-he asetelmalla. Tutkija Richard Jenkinsin sanoin *Identity is a matter of knowing who's who (without which we can't know what's what)*.¹⁶¹ Kuten yksilön ympäröivä maailma, identiteetti on jatkuvassa muutostilassa. Se voidaan ymmärtää prosessina, joka ei koskaan lakkaa, vaan elää vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa.¹⁶² Jenkinsin mukaan edes kuolema ei pysäytä sitä, vaan identiteetti jatkaa muutostaan muiden, elävien ihmisten kautta, jotka antavat sille merkityksiä. Esimerkiksi marttyyrien identiteetti on saavutettavissa vasta kuoleman jälkeen.¹⁶³

On huomattavaa ettei ihmisellä koskaan ole vain yhtä identiteettiä, vaan kyseessä on yksilön identifioiminen muuttuvissa tilanteissa niin itsensä kuin myös muidenkin kautta. Minäkäsitykset syntyvät sosiaalisten vuorovaikutuksen tuotteina ja seurauksina. Samalla

¹⁶¹ Jenkins 2004, 5.

¹⁶² Hall 1999, 39.

¹⁶³ Jenkins 2004, 5.

ne vaikuttavat siihen millaiseksi ihmisten välinen vuorovaikutus muodostuu.¹⁶⁴ Kuten marttyyriuden kohdalla muiden näkemykset ja heidän asettamat merkitykset sosiaalisen lokaation kautta vaikuttavat henkilön identiteetin luomiseen, tahattomasti ja tahallisesti, oli hän itse tietoinen siitä tai ei. Stuart Hall korostaa, että identiteetti vaihtelee sen mukaan, miten subjektia puhutellaan ja miten se esitetään, eikä identifikaatio ole koskaan automaattista, vaan se voidaan saavuttaa tai menettää.¹⁶⁵

Identiteetin avulla henkilö määrittää itsensä kuuluvan osaksi yhteisöä. Yhteisön jäseniä yhdistää yhteinen merkitysjärjestelmä, jonka kautta yhteisö jäsentää ja ymmärtää maailmaa. Ihmisten välinen vuorovaikutus luo vääjäämättä yhteisöjä, kulttuureja, jotka heijastavat yhteisiä historiallisia kokemuksia ja ylläpitävät ryhmään kuulumisen tunnetta erilaisten symbolien ja rituaalien avulla. Symbolit voivat olla arkitodellisuuden ylittäviä toimintatapoja, esineitä, sanoja tai kuvia. Ihmiset kohtaavat, käsittävät ja merkityksellistävät ympäröivää maailmaa sosiaalisesti jaettujen symbolien kautta. Symbolin ja asian välinen suhde rakennetaan yhteisöissä erillisten kulttuuristen kontekstien välille. Kyseessä on yleensä metaforinen yhteys, kuten esimerkiksi kristinuskossa veri voidaan yhdistää sukulaisuuteen, vesi puhtauteen ja näkyvä taivas kuoleman jälkeiseksi paratiisiksi. Tällöin ihminen objektivoi eli ilmentää reaali maailman asian/esineen.¹⁶⁶

Täten symboleihin liittyy olennaisesti merkityssuhteet. Ilman merkityksen määrittelemistä asialle, ei ole olemassa symbolismia. Ne ovat erottomasti osa toisiaan. Rituaalien merkitykset luodaan symbolien välisistä suhteista ja uskonnollisista myyteistä. Myytit ovat luomiskertomuksia, jotka tarjoavat tarinoiden kautta käyttäytymismalleja sekä ilmentävät yhteisön arvoja ja normeja.¹⁶⁷ Samalla ne pyrkivät vahvistamaan rituaalien merkitystä ja tehokkuutta. Rituaali voidaan ajatella symbolisena toimintana, jolloin rituaalin symbolismi toimii ns. ohjenuorana sen sisältämän maailmankuvan ymmärtämiseen samalla, kun myytit ikään kuin perustelevat rituaalin.

¹⁶⁴ Helkama et.al. 2015, 167.

¹⁶⁵ Hall 1999, 28.

¹⁶⁶ Berger & Luckmann 1994, 45-46.

¹⁶⁷ Lévi-Strauss 1963, 207-209.

Yhteisöt tarvitsevat symboleita. Symbolit ja niiden ylläpitämät rituaalit ovat yhteisöjen kulttuuriperintöä ja niitä käytetään identiteettityön välineinä. Se on vuosia kestävä yhteisöllinen prosessi, jolloin jokin menneisyyden jättämä jälki valitaan säilyttämisen arvoiseksi todisteeksi menneisyydestä.¹⁶⁸ Laurajane Smith korostaa, että yhteisöjen kulttuuriperintöä tuottava identiteettityö on pohjimmiltaan osallistumista, kommunikaatiota ja merkitysten tuottamista.¹⁶⁹

Kulttuuriperintöyhteisön jäseniä yhdistää aina jaettu historia. Tutkija Anna Sivula kertoo sen toimivan kolmen identiteettityön leikkauspisteessä: yhteisöt käyttävät jaettua historiaa monumentalisoivaan, omaksuvaan ja historioivaan identiteettityöhön.¹⁷⁰ Monumentalisoiva identiteettityö viittaa jaetun historiallisen tiedon käyttämistä menneisyyden jäljen tulkitsemiseen ja sen symbolimerkityksen perustelemiseen. Menneen jäljet toimivat todistusaineistona ja muistin tukena yhteiselle ja jaetulle historialle. Esimerkiksi lähetystyön evankelioiminen voidaan mieltää juuri täksi: lähetti tulkitsee ei-kristityille menneisyyden jälkeä, kuten kuolemaa ja sen jälkeistä tilaa Raamatun tarjoamien symbolimerkitysten eli myyttien perusteella.

Omaksuva identiteettityö viittaa puolestaan siihen, kuinka osallisuuskokemukset yhdistetään menneisyyden symboleihin. Tällä tavoin yhteisö vahvistaa oikeuttaan kohteeseen, joka liittyy yhteisöä yhdistävään historiaan. Esimerkkinä kristillisten seurakuntien harjoittamat sakramentit, kuten kaste, jonka avulla yksilö liitetään osaksi yhteisöä ja joka samalla sisältää symbolin puhtauteen rinnastettavasta vedestä. Yksilö itse päättää toimijana osallistuvansa yhteisön toimintaan ja vaikuttaa tehtyyn identiteettityöhön. Lopulta historioivan identiteettityön kautta toimijalle syntyy käsitys yhteisestä historiasta ja itsestään osana yhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoa eli toimijasta muodostuu historiatietoinen subjekti. Yhdessä nämä luovat perustan ryhmäidentiteetille ja kulttuuriperintöyhteisölle.¹⁷¹ Samalla niiden voidaan ajatella ilmentävän toimintalinjaa sille, miten lähetisyhteisö saa jäseniä yhteisöönsä evankelioimisen kautta.

¹⁶⁸ Sivula 2017, 10 ; Sivula 2015, 57.

¹⁶⁹ Smith 2006, 1-5.

¹⁷⁰ Sivula 2017, 13-15.

¹⁷¹ Ibid.

4.1. Pyhä kulttuuriperintö

Emile Durkheim määrittelee uskonnon sosiaalisesti asiaksi, jonka varsinaisena funktiona on rituaalien kautta heijastaa yhteisöä itseään, luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ylläpitää me-henkeä yhteisön jäsenten välillä.¹⁷² Uskonnon avulla yhteisöt luovat ja jakavat käsityksen kosmologiasta eli maailman todellisesta luonteesta. Uskonnot ovat itsessään kulttuuriperintöä. Muun muassa kristinusko on saavuttanut globaalin kulttuuriperinnön aseman ja kristityt luoneet maantieteelliset rajat rikkovan laajan kulttuuriperintöyhteisön, joka on sittemmin jakautunut vielä pienempiin kulttuuriperintöyhteisöihin.

Kristinuskon ilmentymät eri yhteiskunnissa ovat luoneet erilaisia symbolisia merkityksiä. Raamattu toimii sen sekä aineellisena kulttuuriperintönä ollessaan fyysinen kirja kansineen, että myös aineettomana, pitäen sisällään muun muassa uskonnolliset myytit. Samalla siihen kohdistetut eri tulkinnat yhteisöittäin ja niiden ilmentymät eri rituaalien kautta, toimivat aineettomana kulttuuriperintönä ja synnyttävät samalla aineellista kulttuuriperintöä, kuten esimerkiksi kastemaljan, jota tarvitaan kasteen eli rituaalin suorittamiseen. Etenkin kristillisissä lähetysjärjestöissä uskonto ja sen sisältämä merkitysjärjestelmä toimii yhteisön ja sen välittämän identiteettityön perustana.

Kaiken sosiaalisen kanssakäymisen ja täten myös yhteisöjen ja sen sisältämien ulottuvuuksien, kuten identiteetin ja kulttuuriperinnön, mahdollistajana toimii kieli. Stuart Hall määrittelee kielen sosiaalisesti järjestelmäksi, jossa puhuminen on ajatustemme merkitysjoukon aktivoimista, joka on sisällytettyä kieleemme ja kulttuurisiin rakenteisiin.¹⁷³ Se rakentaa merkityskenttiä, jotka samalla järjestetään sanaston ja kieliopin avulla. Se mahdollistaa erilaiset luokittelumallit, joissa kohteet erotetaan muun muassa sukupuolen tai lukumäärän mukaan.¹⁷⁴ Se objektivoi yhteisön kokemukset ja tekee niistä ymmärrettäviä kaikille kieliyhteisön jäsenelle.

¹⁷² Durkheim 2008, 9-10, 47.

¹⁷³ Hall 1999, 40.

¹⁷⁴ Berger & Luckmann 1994, 51.

Jonkin kokemuksen objektivoituminen kielessä eli sen muuttuminen yleisesti saavutettavaksi tietovarannoksi, mahdollistaa kokemuksen sisällyttämisen laajempaan traditioon muun muassa moraalisten ohjeiden ja uskonnollisten metaforien muodossa. Kokemukseen liitettävät merkitykset voidaan tällöin levittää sukupolvelta toiselle tai toiseen yhteisöön, jolloin nämä mahdollisesti liittävät siihen sittemmin omia merkityksiä ja tulkintoja.¹⁷⁵ Kielen avulla yhteisöt merkityksellistävät kohteita ja jakavat merkitysjärjestelmäänsä. Kielellisten ilmaisujen merkitykset vaihtelevat yhteisöjen merkitysjärjestelmien mukaan. Täten kieli siis luo merkityksiä, merkitysten samalla muokaten itse kieltä. Samalla kieli toimii olennaisena osana henkilön identiteettiä. Muun muassa sanalla *pyhä* on vahva asema kristillisten yhteisöjen merkitysjärjestelmässä ja identiteettityössä. Kristillisiin toimintamuotoihin suhtautuminen edellyttää, että niillä on objektiivinen merkitys, joka puolestaan edellyttää kielellistä objektivaatiota.

Kaikki uskonnolliset järjestelmät jakavat ihmisten käsitykset kahteen eri luokkaa, pyhään ja profaaniin. Profaani tarkoittaa tässä arkipäiväistä, maallista asiaa, jonka olemassaoloon ei välttämättä kiinnitetä erityistä huomiota. Pyhä on puolestaan tavallisuudesta poikkeavaa, jolla on erityisasema juuri uskonnollisessa ajattelussa ja käyttäytymisessä ja joka on saavutettavissa tunteellisen ja uskonnollisen kokemuksen kautta.¹⁷⁶ Uskonnollinen yhteisö toimii pyhän rajan määrittäjänä, ei yksilö, ja ne toimivat yhteisöä ylläpitävinä rajoina. Näiden rajojen avulla yhteisön jäsenet luovat ja ylläpitävät ryhmäidentiteettiä. Nykyaikana pyhä-käsite on toisinaan liitetty koskemaan myös uskonnollisen ajattelun ja kokemuksen ulkopuolella olevia maallisia asioita silloin, kun on haluttu korostaa tietyn esineen/asian tärkeyttä. Tällöin pyhäksi ristitystä asiasta on voinut myöhemmin muotoutua pyhä myös uskonnollisen ajattelun piirissä.

Kuten kulttuuriperinnön suhteen, jonkin asian muotoutuminen pyhäksi, tapahtuu ihmisryhmän luokittelun kautta: jokin asia mielletään säilyttämisen arvoiseksi ja tärkeäksi heijastukseksi menneisyydestä. Yleensä juuri pyhä-arvonimen saanut asia luokitellaan samalla kulttuuriperinnöksi. Pyhän vaikutus ja asema ryhmäidentiteetin luomisessa voi olla kuitenkin sen uskonnollisen vivahteen vuoksi vaikutusvaltaisemmassa asemassa kuin muut ei-uskonnollisiksi mielletyt kulttuuriperinnölliset

¹⁷⁵ Berger & Luckmann 1994, 82.

¹⁷⁶ Durkheim 2008, 37.

rakenteet. Uskonto ja siihen liittyvät rakenteet, ovat niin vahvasti integroituneet osaksi ihmisten maailmankatsomusta, että ne vaikuttavat aina taustalla siihen, mitä valitaan ja mikä päätyy yhteisöjen kulttuuriperinnöksi.

Kokonaisuudessaan lähetystyö on kulttuuriperintöyhteisön eli kristittyjen sekä aineellista että aineetonta kulttuuriperintöä. Se voidaan nähdä toimintana, evankelioimisena eli kristittyjen harjoittamana *erityistyömuotona*. Evankeliumia pyritään pitämään esillä seurakunnissa saarnattaessa, pyhiä toimituksia toimitettaessa, sakramenteja jaettaessa, sielunhoidollisten keskustelujen aikana, tavattaessa ihmisiä kaduilla, ovilla ja monissa muissa tilanteissa.¹⁷⁷ Tämä työmuoto, voidaan sittemmin nähdä toimijoiden, lähetystyöntekijöiden ammattina, joka on toiminnallaan luonut aineellista ja aineetonta jälkeä menneisyydestä. Samalla se edustaa, kristillisten yhteisöjen tavoin, laajemmalla skaalalla kristinuskon historiaa ja eri resursseja, sen juurten kumpuavan Raamatusta ja sen sisällön, erityisesti Matteuksen evankeliumin lähetyskäskyn, tulkinnoista. Samalla tulkinnat ja korostukset sisällön suhteen vaihtelevat yhteisöittäin ja vaikuttavat merkitysjärjestelmien syntyyn.

Lähetysjärjestöjen historia kietoutuu väistämättä lähetystyön ja sen edustaman sisällön ympärille. Sley on yhdistyksen perustamisesta asti kokenut lähetystyön perustehtäväkseen. Se on sen ydin, *pyhä* tehtävä, jonka ympärille yhdistyksen muu toiminta on kehittynyt. Se on toiminnaltaan Sley:n kokonaisvaltaista kulttuuriperintöä, joka heijastaa yhteisön jäsenten arvoja, uskomuksia ja niihin liitettäviä merkityksiä. Lähetystyö on näiden resurssien heijastumaa ja ilmaisuja.

4.2. Sley kulttuuriperintöyhteisönä

Kristillisenä herätysliikkeenä, Evankeliumiyhdistys vaalii ja ylläpitää yhteisön ryhmäidentiteettiä erilaisten kulttuuriperinnöllisten symbolien avulla. Suurin osa näistä perinteistä lukeutuu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piiriin. Kotisivuillaan kirkko kertoo kirkollisen kulttuuriperinnön olevan merkittävä osa Suomen kansallisesta kulttuuriperinnöstä ja että *Seurakuntien hallussa oleva kulttuuriperintö on Suomessa*

¹⁷⁷ Vasko 1991, 34.

*vanhinta historiallista henkistä ja aineellista kulttuuriomaisuutta.*¹⁷⁸ Kaikki seurakunnan toiminta traditioineen määritellään kirkon kulttuuriperinnöksi.

Sley:n lähetystyön kannalta, melkein kaikki verkkokyselyn vastaajista listasivat laajalaisesti seurakuntatyön tärkeimmäksi työmuodoksi ja kulttuuriperinnöksi. Huomattavaa on, että nykyisen seurakuntaelämän olennaiset työmuodot ovat lähtöisin kirkon virallisten toimintakanavien ulkopuolelta. Alkujaan diakonia- ja nuorisotyö sekä lähetys- ja sisälähetystyö ovat lähteneet liikkeelle juuri yhdistysmuotoisina. Vasta 1900-luvun loppupuolella kyseiset työmuodot ovat jäsentyneet kirkon ja seurakuntien omiin rakenteisiin.¹⁷⁹ Perinteet, jotka yhdistävät nykyisin seurakuntia, yhdistävät myös lähetystyötä. Eriteltynä tämä piti sisällään Jumalanpalvelukset, lapsi- ja nuorisotyön, musiikkityön sekä erilaiset piirit. Erityisesti piirien merkitystä korostetaan ihmisten saavutettavuudessa: *[-] japanilaiset tulevat mielellään kirkkoihin erilaisiin harrastuspiireihin, esim. kielen opetuksen ryhmät ja kokkauskerhot, joten tällaisia piirejä on pyritty pyörittämään.*¹⁸⁰

Jo Sley:n lähetystyön alussa, lievittääkseen koti-ikävää, lähetit kokoontuivat usein laulamaan ja soittamaan yhdessä. Alkujaan alkuperäistä japanilaista musiikkia pidettiin alkukantaisena ja kehnona. Lähetit kokivat tehtäväkseen jakaa gospelia ja opettaa japanilaisille länsimaista musiikkia ja laulua. Laulaminen toimi myös viihdykkeenä silloin, kun vieraita ilmestyi ja lähetit lauloivat myös kaduilla kutsuen ohikulkijoita tapaamisiin. Lähetit opettivat innokkaasti laulunsa siitä kiinnostuneille japanilaisille. Lapset oppivat puolestaan laulamaan virsiä lastentarhoissa. Laulunopetuksen tarkoituksena oli saada ihmiset kerääntymään yhteen ja sittemmin käännyttää.¹⁸¹

Musiikkityö on edelleen eräs Sley:n tärkeimmistä työmuodoista sekä kotimaassa että lähetystyössä. Sivuillaan Sley korostaa, että ihmisiä, jotka eivät ole vielä kristittyjä, on helppoa kutsua mukaan juuri musiikkitilaisuuksiin: *Konserteissa ja musiikkitapahtumissa voidaan pitää esillä evankeliumia sanoin ja sävelin. Lapsia voidaan tavoittaa lastentarhojen muskareissa. Lisäksi musiikkityö on avannut Sleylle mahdollisuuden vapaaehtoisten kanttoreiden koulutustehtäviin sekä kirkon virsikirjan*

¹⁷⁸ Yhteinen kirkollinen kulttuuriperintömme, EVL.

¹⁷⁹ SKSK 1978, 7.

¹⁸⁰ K11, Nainen, 42-52.

¹⁸¹ Aho 1969, 258.

*uudistustyöhön.*¹⁸² Musiikin tärkeyttä yhdistyksen piirissä korostaa sen vuotuisiksi perinteeksi muodostunut Evankeliumijuhla, jolloin raamattuopetuksen ja puheiden ohella kuullaan konsertteja, sekä nuorille suunnattu Maata näkyvissä- festarit, joka koostuu muun muassa konserteista, jumalanpalveluksista ja gospeleista.¹⁸³

Musiikkievankelioinnin lisäksi ja sen rinnalla myös lasten parissa tehty työ korostuu yhdistyksen toiminnassa. Yhdistys ei perusta päiväkoteja Japaniin, vaan on mukana Japanin seurakuntien ylläpitämässä päiväkodeissa. Niissä työskenteleminen nähdään erityisesti lähettien japanin kielen taidon harjoittamisen kannalta positiivisena samalla, kun lähetti oppii kohtaamaan japanilaisia heidän erilaisissa elämäntilanteissa: *Näin lähetystyöntekijän taidot evankeliumin eteenpäin viemiseksi harjaantuvat ja lapset saavat kuulla ilosanomaa Jeesuksesta.*¹⁸⁴

Identiteetin muodostumisprosessit motivoivat yhdistyksen festivaaleja ja tapahtumia.¹⁸⁵ Ne toimivat yhdistyksen keinona ylläpitää ja vahvistaa yhteisön ominaispiirteitä ja sisäistä merkitysjärjestelmää. Niiden kautta yhteisön jäsenet tekevät identiteettityötä. Osallistumalla yksilö tekee tietoisien päätöksen tulla nähdyksi ja osaksi yhteisön toimintaa ja näin ollen vaikuttaa valinnallaan siihen millaista kulttuuriperintöä yhteisö vaalii. Kulttuuriperintöyhteisöön kuuluminen on vapaaehtoista. Yksilö voi itse toiminnallaan päättää mihin hänet kategorioidaan ja miten hänet nähdään.¹⁸⁶

Lähetystyön kulttuuriperintö kulkee luontevasti lähetystyöntekijöiden mukana eri tapahtumissa ja näyttelyissä. (K9, Mies, 64-74)

Samalla Evankeliumiyhdistyksen järjestämät tilaisuudet ja niiden sisältämät rituaalit toimivat sisäisen identiteettityön lisäksi imagotyönä yhteisön ulkopuolisille. Niiden tarkoituksena on vahvistaa yhteisön ylläpitämän kulttuuriperinnön asemaa julkisesti ja siihen liitettäviä merkityksiä sekä kasvattaa jäsenten määrää. Henri Tajfelin mukaan ihmisillä on useammin positiivinen kuin kielteinen kuva itsestään, minkä seurauksena yksilöt haluavat nähdä myös oman ryhmänsä, yhteisönsä, mieluummin myönteisessä

¹⁸² Japani. Työmuotoja Japanissa, SLEY.

¹⁸³ Muuta toimintaa, SLEY.

¹⁸⁴ Japani. Työmuotoja Japanissa, SLEY.

¹⁸⁵ Merkel 2015, 5.

¹⁸⁶ Sivula 2015, 57.

kuin kielteisessä valossa. Tajfelin myönteisen erottumisen -ilmiön perusteella, toimiessamme enemmän ryhmän jäsenenä kuin yksilöinä, meillä on tarve saavuttaa myönteinen sosiaalinen identiteetti ja löytää keinoja, jotka mahdollistaisivat myös oman ryhmän myönteisen erottautumisen toisista ryhmistä. Tämä vaikuttaa epäsuorasti itsetuntoomme ja sitä kautta samalla yhteisön ryhmäidentiteettiin.¹⁸⁷

Kulttuuriperintöprosessissa yksilöt ja yhteisöt valitsevat osan menneisyyden jäljistä, aineettomasta tai aineellisesta, ja tuottavat sen kulttuuriperinnöksi.¹⁸⁸ Anna Sivulaa lainaten *kulttuuriperinnön tehtävä on muistuttaa kulttuuriperintöyhteisöä menneestä, ylläpitää ajallisen jatkumon kokemusta ja vahvistaa kulttuuriperintöyhteisön historiallista yhteenkuuluvuutta ja toimia yhteisön historian todisteena.*¹⁸⁹ Myönteisen erottumisen -ilmiön perusteella, yhteisöt kokevat tarpeelliseksi korostaa erityisesti myönteistä jälkeä menneisyydestä samalla, kun sen muut vähemmän positiiviset ulottuvuudet pyritään unohtamaan. Tämä pätee erityisesti lähetystyön kolonialistisen historian suhteen ja Evankeliumiyhdistyksen merkitysjärjestelmän suhteen tietyiltä osilta, sen rakentuessa vahvasti essentialistiseen käsitykseen kaiken olemisen olevan peräisin Jumalasta ja täten osaltaan kyseenalaistamisen ulottumattomissa.¹⁹⁰ Tämä pitää sisällään konservatiivisen suhtautumisen sukupuolten välisiin eroihin, hierarkiaan ja tasa-arvoon. Sukupuolten välinen ero nähdään luonnollisena Jumalasta kumpuavana tosiasiana ja perusteena roolijaolle.

Se voidaanko esimerkiksi yhdistyksen naispappeuden vastustamista käsittää sen kulttuuriperinnön ilmentymäksi ja osaksi sitä, on vaikeasti määriteltävissä. Osaltaan sukupuolijaot ilmentävät aineettomasti yhdistyksen arvoja, normeja ja sosiaaliseen lokaatioon liitettäviä merkityksiä. Samalla se edustaa yhteisön jaettua historiaa ja ylläpitää sen ryhmäidentiteettiä. Tulkinnat Raamatusta ja niiden ilmentymät ovat osa Evankeliumiyhdistyksen, kulttuuriperintöyhteisön tekemää identiteettityötä.

Evankeliumiyhdistyksen johto on yleisesti ollut perinteisen virkakannan kannattaja ja liikkeen kanta naispappeutta vastaan. Heidän mukaansa evankeliseen perintöön kuuluu

¹⁸⁷ Helkama et.al. 2015, 183.

¹⁸⁸ Sivula 2017, 10.

¹⁸⁹ Sivula 2015, 57.

¹⁹⁰ Markkola 2002, 19.

pitäytyminen Raamatun sanassa ja Raamattuun perustuvassa tunnustuksessa.¹⁹¹ Pappi-
viran miehisyyden perustelua pidetään teologisena ja raamatullisena. Naisen ja miehen
asemaa seurakunnassa ja keskenään, perustellaan Raamatun kautta esille tuodun
Jumalan ja Kristuksen sekä Kristuksen ja ihmiskunnan välisellä suhteella. Jumalalta
saatujen oppien, traditioiden noudattamisen ajatellaan olevan pääkohta ihmiskunnan
pelastussuunnitelmassa.

Eräs selkeämmin aineelliseksi kulttuuriperinnöksi määriteltävissä olevia menneisyyden
jälkiä edustaa lähetystyöntekijöiden päiväkirjat, pöytäkirjat, hakemukset ja heidän
lähettämät kirjeensä, joita yhdistys säilyttää Kansallisarkistossa.¹⁹² Evankelistit ovat
alusta lähtien arvostaneet ns. kirjoitetun sanan voimaa ja olleet innokkaita lukijoita.
1900-luvun alussa Lutherin Pieni Katekismus täytyi opetella ulkoa ja Raamatun tekstejä
tuli lukea päivittäin. Japanissa lähetit julkaisivat alusta lähtien lehteä, jossa ilmestyi
saarnoja, virsiä, katkelmia Raamatusta sekä tietoa tapahtumista ja vasta-kastetuista. Aito
evankeliumi pystyi täten leviämään laajalti Japanissa.¹⁹³ Samalla he kirjoittivat muun
muassa Sanansaattaja-lehdessä. Nämä aineelliset kulttuuriperinnön osat pitävät sisällään
jäljen tietyn ajan maailmasta ja mahdollistavat ja tukevat menneisyyden tulkintoja ja
täten yhteisön identiteettityötä. Huomioitavaa on, että julkaistut tekstit editoitiin
huolella ja niillä oli selkeä propagandistinen tarkoitus. Niiden avulla pyrittiin keräämään
huomiota, lahjoituksia ja vapaaehtoisia. Julkaistut lähetystekstit edustivat yleensä vain
virallisia lähettien näkemyksiä, jotka saattoivat toisinaan poiketa suurestikin heidän
kirjeissään ja päiväkirjoissaan esille tulleista yksityisistä mielipiteistä.¹⁹⁴

Samalla lähetystekstit edustavat lähetystyöntekijöiden luomaa kieliyhteisöä. Kielellä
puhutellaan yleisöjä sekä luodaan ja vahvistetaan identiteettejä. Lähetystyöntekijöiden
käyttämä terminologia on kirkollista ja nousee jumalanpalveluselämästä.¹⁹⁵ Kristillisen
kielen erityispiirteitä ovat teologisen erityissanaston käyttö ja etenkin Raamatun
siteeraaminen toimivat tapana ilmaista uskonnollisia tuntemuksia.¹⁹⁶
Kulttuuriperintöyhteisönä Sley rakentaa jatkuvasti identiteettiään kielenkäytöllä ja tekee

¹⁹¹ Naispappuus pirstoo evankelisen liikkeen. Yle 31.10.2008.

Perusteluna käytettyä muun muassa Raamatun 1 Kor 14: 34–35 & 1 Tim 2: 9-14.

¹⁹² Ks. luku *Tutkimuskirjallisuus ja aineisto*.

¹⁹³ Aho 1969, 240.

¹⁹⁴ Hokkanen 2010, 266.

¹⁹⁵ Palmusaari 2015, 195.

¹⁹⁶ Palmusaari 2015, 200.

samalla imagotyötä ja varmistaa olemassaolonsa näkyvyyden yhteiskunnassa. Uskonnollisen kielen käytön avulla yhdistys kohdentaa tekstejään eri ryhmille. Tällöin se tekee kielellisesti jo jaon meihin ja muihin.

5. LÄHETYSTYÖ GLOBALISAATION KOHTEENA

Eräs nykyisen modernin yhteiskunnan piirteistä on globalisaatio. Kyseinen ilmiö ei ole uniikki aikanamme, vaan vuosisatojen tuotos, jonka aikana maailma on vähitellen yhdistynyt matkustamisen, kaupankäynnin, sotien, kolonialismin ja muuttoliikenteen myötä. Käsite on muodostunut tarkoittamaan tiivistettyä maailmaa, jossa ihmisten tietoisuus nähdä maailma kokonaisuutena on lisääntynyt. Rajat ylittävät viestintäteknologia, liikenne, pääoma, kauppatavarat, informaatio, symbolit ja ihmiset itse ovat liittäneet maailman yhteen niin, että globalisaatio on havaittavissa jopa syrjäisissä ihmisasutuksissa.¹⁹⁷

Lähetysthistorian alkuaikoina evankeliumin levittämisen suunta oli sentrifugaalinen eli keskipakoinen. Se levittäytyi pikkuhiljaa maantieteellisesti Jerusalemissa maailmalle. Nykyisin evankeliumin leviämistä tapahtuu myös päinvastaisesti: se leviää maailman ääristä takaisin kristinuskon varhaisen historian maantieteellisille alkupisteille. Lähetystyön voidaankin katsoa muuttuneen enemmän sentripetaaliseksi, keskukseen suuntautuvaksi.¹⁹⁸ Kristinuskon painopiste on siirtynyt etelään, jossa paikalliset kirkot ovat suurempia kuin länsimaiset äitikirkoit.¹⁹⁹

1900-luvun Suomelle oli ominaista perinteisen konservatiivinen ja optimistinen näkökulma lähetystyöhön. Maassa vallitsi kolonialistisen kauden lähetystyökulttuuri, jolloin lähetystyötä tehtiin länsimaisten kirkkokuntien ehdoilla.²⁰⁰ Kristityt vs. ei-kristityt asetelma oli hyvin selkeä. Evankeliumia tuli julistaa pakanoille ja levittää samalla länsimaista sivilisaatiota. Lähetystyö nähtiin toteutuvan ainoastaan länsimaalaisten kristillisten maiden toimesta.

¹⁹⁷ Jøssang 2011, 74.

¹⁹⁸ Vasko 2003, 46.

¹⁹⁹ Vuola 2015, 31.

²⁰⁰ Jalagin 2007, 12.

Viimeisten vuosikymmenten ajan lähetysjärjestöt ovat kuitenkin huomanneet yhteistyön tärkeyden paikallisten kirkkojen ja seurakuntien kanssa. Kontekstuaalisesti teologiasta on tullut tärkeä osa nykyajan lähetystyötä. Kyseinen teologia korostaa, että kaikki teologiat ovat sidoksissa tiettyyn yhteiskuntaan, kulttuuriin, aikaan, kieleen ja käytäntöön. Eri teologian muodot toimivat eri yhteiskunnissa.²⁰¹

Lähetystyö onkin muuttunut vahvasti kirkkojen väliseksi yhteistyöksi, jota määrittelevät erilaiset kehityshankkeet.²⁰² Lähetystyöntekijät työskentelevät yhdessä paikallisten kirkkojen kanssa, eivätkä enää perusta täysin itsenäisiä seurakuntia niin uusilla kuin myös vanhoille alueille omin ehdoin. Sley:n entisen kaltainen käytäntö vältellä muiden uskontoryhmien edustajia, ei ole enää mahdollista kannattavuuden kannalta.²⁰³ Nykyisin yhdistys tekeekin tiivistä yhteistyötä Japanin evankeliluterilaisen kirkon kanssa.²⁰⁴

Yhteistyön lisääntyminen ei ole kuitenkaan tarkoittanut ongelmien poistumista. Pikemminkin lähetystyöstä on tullut järjestelmällisempää ja kontrolloidumpaa kuin ennen, tuoden mukanaan uudenlaisia ongelmia.²⁰⁵ Modernisaation seurauksena uskonto on monissa yhteiskunnissa siirtynyt julkisesta yksityiseksi ja tullut osaksi maallisen hallinnan valtaa. Selviytyäkseen lähetysjärjestöt ovat joutuneet kehittämään uusia työmuotoja saadakseen näkyvyyttä toiminnalleen ja saavuttaakseen jäseniä eri kanavien kautta. Huomioitavaa on, että kaikista ongelmista huolimatta, lähetystyöllä ei ole koskaan aikaisemmin ollut nykyisen kaltaisia mahdollisuuksia sanomansa eteenpäin viemiseksi ja ihmismassojen saavuttamiseksi. 1960-luvulta asti vallinnut sekularisaatio-oletus uskonnon aseman suhteen ei ole ollut niin voimakasta kuin tutkijat ovat aluksi ennustaneet. Uskonnon merkitys ei ole vähentynyt, vaan pikemminkin monimuotoistunut.²⁰⁶

²⁰¹ Jørgensen 2011, 8.

²⁰² Ahonen 2003, 59.

²⁰³ Lähetystyön alkuaikoina Sley:n lähetystyöntekijät eivät yleisesti halunneet tehdä yhteistyötä muiden uskontokuntien ja protestanttien kanssa, koska eivät kokeneet näiden jakavan puhdasta evankeliumia. Aho 1969, 298.

²⁰⁴ Sley:n lähetysalueet ja yhteistyökirkot, SLEY.

²⁰⁵ Nykyisin kaikki kirkon kansainvälistä työtä tekevät järjestöt sitoutuvat yhteiseen linjaukseen nimeltä Yhteinen Todistus, jonka puitteissa ne suorittavat lähetystyötä. Järjestöjen kehitysyhteistyön tulee olla samalla linjalla Suomen lainsäädännön, ihmisoikeuspolitiikan ja voimassaolevan kehityspoliittisen toimenpideohjelman kanssa. Yhteinen Todistus, EVL.

²⁰⁶ Vuola 2015, 35.

5.1. Lähetysjärjestöjen kohtaamat ongelmat

Lähetyskäsityksiin vaikuttavat kulloinkin voimassa olevat lähetysparadigmat. Paradigma voidaan määritellä joukoksi uskomuksia, uskomusjärjestelmäksi, joka muovaa henkilön käsitystä todellisuudesta eli maailmankuvasta. Sen voidaan ajatella olevan erilaisten uskomusten ja arvojen kokonaisuus, jonka ihmiset yhteisössään jakavat. Nykyisin vallitsee postmoderni ekumeeninen paradigma, jonka ihmiskäsitykseen ajatellaan liittyvän ihmisten “selkeän identiteetin puuttuminen”. Paradigmat vaikuttavat väistämättä sittemmin lähetyskäsityksen muovautumiseen.²⁰⁷

Postmodernin paradigman aikakaudella, ihmiset ovat entistä enemmän kiinnostuneita uskonnollisesta itseilmaisusta perinteisten uskontojen ulkopuolella.²⁰⁸ Nuorten keskuudessa, etenkin omaa uskonnollista tai pikemminkin hengellistä identiteettiä etsitään idän kulttuureista ja näiden uskonnoista sekä erilaisista ideologeista. Ominaista näille uusille uskonnoille on seuraajiensa kannustaminen tarkastelemaan omaa sisintään, eivätkä ne painota oman yhteisön ulkopuolisten “palvelemista” samalla tavalla kuin vanhat uskonnot. Usko tuonpuoleiseen, persoonalliseen Jumalaan on vaihtunut uskoksi persoonattomaan sisäiseen voimaan. Uudet ideologiat, kuten tieteellinen ateismi, puolestaan edustavat yleensä kristinuskon kanssa yhteen sopimattomia maailmankatsomuksia ja arvojärjestelmiä, kuten jumal- ja henkiolentojen olemassaolon kieltäminen.

Lähetysteologiaa hallitsi vielä 1900-luvulla voimakas keskittyminen kaikkia ihmisiä koskevaan Kristuksessa ilmentyvään Jumalan armoon. Sitä leimasi suuresti myös autuuden luonne eli uskottiin, että kaikkien tulee kuulla koko maailman autuuden evankeliumi ja saavuttaa täydellinen onnellisuus Jumalan yhteydessä. Kristinuskon absoluuttisuutta pyrittiin korostamaan.²⁰⁹ Nykyisin uskontojen pluralismi on hyväksytty tosiasia. Yleisesti lähetystyön tehtävänä ei ajatella enää olevan maailman dominointi kristinuskoon muiden uskontojen tukahduttamisen kautta, vaan lähetystyöjärjestöjen pyrkimyksenä on vuorovaikutteinen dialogi muiden uskontojen kanssa, samalla jakamalla evankeliumia sitä kuunteleville.

²⁰⁷ Vasko 2003, 43

²⁰⁸ Ibid.

²⁰⁹ Koskenniemi 1992, 143.

Eri uskonnollisten ryhmien välinen yhteistyö, ei kuitenkaan tarkoita synkretismin hyväksymistä. Kristillisen lähetystyön päämääränä on edelleen kristinuskon levittäminen, evankelioiminen ja käännättäminen. Sen teologinen perustelu perustuu käsitykseen siitä, että Jumala toimii kaikkivaltiaana suvereenisti milloin tahansa ja missä tahansa. Samalla Jumalan ajatellaan käyttävän valtaansa välillisesti eli ihmisten kautta, jotta hänen tahtonsa toteutuisi maailmassa monin tavoin eri tilanteissa.²¹⁰ Lähetystyöntekijöiden kannalta synkretismi nähdään erityisen ongelmallisena.

Lähetystyön kannalta erityishaaste on japanilainen kompromissiherkkyys, joka merkitsee voimakasta taipumusta synkretismiin. (K9, Mies, 64-74)

Käytännön murhe oli havaita, kuinka paljon seurakunnassa on ns. perhosia, jotka muuttavat kukasta kukkaan mieltymystensä mukaan. (K3, Nainen, 75-85)

Monet uskonnot toivotetaan Japanissa tervetulleiksi, jos ne ovat muokattavissa osaksi olemassa olevaa kosmologiaa. Synkretismi on tärkeä osa japanilaisten maailmankatsomusta. Kristinuskko ei kuitenkaan ole tehnyt varsinaisia myönnytyksiä, vaan se on vaatinut ja vaatii edelleen muiden uskontojen oppien ja tapojen hylkäämistä.²¹¹

Osaltaan tästä syystä uususkonnot ovat menestyneet Japanissa huomattavasti paremmin kuin perinteinen kristinuskko. Tyypillisesti näillä uususkonnoilla on karismaattinen johtaja, joka vetää puoleensa uusia seuraajia. Toisin kuin kristinuskko, monet niistä hyväksyvät seuraajiensa osallistumisen muiden uskontojen rituaaleihin. Tämä mahdollistaa sen, etteivät seuraajat joudu etäännyttämään läheisistään, näiden saattaessa olettaa kaikkien perheenjäsenten osallistuvan esimerkiksi esi-isien muistorituaaleihin.²¹²

Kristinuskon kokonaisvaltaiseen asemaan ovat vaikuttaneet muutokset vallitsevissa arvojärjestelmissä ja ideologioissa, jotka ovat muuttaneet uskonnon roolia ihmisten elämässä. Muutosten vaikutus on nähtävissä elintavoissa, etenkin kristinuskon kannalta olennaisissa perhemalleissa ja naisen asemassa. Ns. perityt arvojärjestelmät on asetettu

²¹⁰ Vasko 2003, 39.

²¹¹ Hendry 2012, 127.

²¹² Hendry 2012, 130.

kyseenalaisiksi elämän nykyaikaistuessa teknologian tuella. Perinteisten ammattien tapaan, osa ihmisistä mieltää kristinuskon arvoineen liian vanhanaikaiseksi nyky-yhteiskuntaan. Koulutuksen saatavuuden lisääntymisen voidaan katsoa olleen yksi tekijä perinteisten maailmankatsomusten ja uskomusjärjestelmien kyseenalaistamisen kasvussa. Oletettavasti tällä kaikella on ollut huomattavaa vaikutusta lähetysjärjestöjen tekemään lähetystyöhön.

Kysymys siitä, että onko lähetystyö vaikeutunut tai helpottunut 2000-luvulla, on vaikea. Kyselyn vastaajista puolet ei osaa vastata kysymykseen, kun taas 42% on sitä mieltä, että se on helpottunut, vaikkakin vain tietyiltä osin. Eräs vastaajista kertoo, että *tekeminen ei ole vaikeutunut, mutta tuloksia ei tahdo niin helposti tulla.*²¹³ Ihmisten saavutettavuus globalisaation ja digitalisoitumisen seurauksena on samalla sekä vaikeutunut että myös helpottunut.

Lähetystyö on tänään joka paikassa. Lähetystyöhön ei välttämättä enää mennä jonnekin kauas, vaan se on jo kotiovillammekin. Uskonnolliset virtaukset ovat paikoin voimistuneet, mikä on tuonut lisää sekä tiedollista etät teologista haastetta lähetystyöhön. Globalisoituminen haastaa klassisen lähetystyön ja lähetysteologian uudella tavalla. (K9, Mies, 64-74)

Globalisaation myötä *Informaation kulku on entistä nopeampaa. Lähetystyön mahdollisuudet ovat tulleet entistä "arkisemmiksi", kunhan ne vaan löydetään ja niihin tartutaan.*²¹⁴

Informaatioteknologian yleistyminen on muuttanut ihmisten tapaa kommunikoida toistensa kanssa. Samalla se on muuttanut ihmisten tapaa elää, suhtautua elämiseen ja ymmärtää olemassaoloa. Nykyisin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon alaisena medialähetystyötä suorittaa etenkin lähetysjärjestö Sansa (Medialähetys Sanansaattajat), joka vie evankeliumia eteenpäin radion, television, internetin ja mobiiliviestinnän avulla.²¹⁵

²¹³ K13, Nainen, 75-85.

²¹⁴ K9, Mies, 64-74.

²¹⁵ Mitä Sansa tekee? Sansa.

Sosiaalinen media on luonut suuria kehitysmahdollisuuksia lähetystyölle etenkin nuorten keskuudessa. Nuoret nähdään tulevaisuuden ylläpitäjinä. Tämän vuoksi juuri nuoriin suuntautuva lähetystyö koetaan tärkeäksi. Globalisaation seurauksena nuorten kasvuympäristöt ovat muuttuneet ja suurin osa nuorista on kasvanut teknologian, sosiaalisen median ja populaarikulttuurin ympäröimänä. Internet-työ onkin nykyisin yksi Sley:n tärkeimmistä työmuodoista Japanissa. Yhdistys korostaa kotisivuillaan, että se kääntää ja toimittaa internetiin japaninkielistä kristillistä aineistoa ja tarjoaa samalla mahdollisuuden liittyä keskusteluihin netin uskonnollisilla palstoilla. Medialähetystyön avulla yhdistys pystyy tavoittamaan laajasti erityisesti nuoria japanilaisia ei-kristittyjä, joille kynnys hakeutua kirkon tilaisuuksiin voi olla liian suuri.²¹⁶ Samalla se mahdollistaa ihmisten tavoittamisen alueilla, joille lähetystyöntekijät eivät jostakin syystä pääse, kuten maissa, joissa kristillinen lähetystyö on rajoitettua tai kiellettyä.

Lähetyskentillä sosiaalinen media on mahdollistanut informaation jakamisen lisäksi yhteydenpidon kotimaahan: *Internet on helpottaa suuresti yhteydenpitoa. Aloittaessani työtä 1977 oli vain kirjeysteys. Pienenkin asian kysymiseen piti odottaa vastausta 2-3 viikkoa.*²¹⁷ Myös seurakunnan tapahtumien mainostaminen on helpottunut, eikä tarvitse [-] jakaa esim. paperisia lappuja postilaatikoihin.²¹⁸

Sosiaalisen median jatkuvasti kasvava asema maailmassa ei ole kuitenkaan ollut vain positiivista lähetyksen kannalta.

Negatiivista on se, ettei enää lähetin tarvitse sopeutua samalla tavoin lähetyskentälle. Hän voi olla kentältä käsin monin tavoin yhteydessä ystäviin Suomessa. Tämä hidastaa syvällistä asettautumista lähetyskentälle. (K6, Nainen, 1960)

Samalla kun lähetit pystyvät tekemään etätöitä, on se osaltaan myös vaikuttanut lähettien määrän vähenemiseen. Evankeliumiyhdistyksen lähetystyöntekijämäärä on puolittunut kahdessa vuosikymmenessä. Vuonna 1995 maailmalla oli 43 lähetystyöntekijää, vuonna 2005 heitä oli 34 ja vuonna 2015 vain 21. Sley:n

²¹⁶ Japani. Työmuotoja Japanissa, SLEY.

²¹⁷ K4, Mies, 64-74.

²¹⁸ K11, Nainen, 42-52.

taloudelliseen tilanteeseen ja täten myös lähetystyöntekijöiden määrään on vaikuttanut ratkaisevasti myös kirkkopoliitika ja sen seurauksena lähetystyön tukemisen rajoittaminen.²¹⁹ Sley:n lähettien määrän väheneminen seuraa yleistä ilmapiiriä. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virallisten lähetysjärjestöjen kentällä olevien lähetystyöntekijöiden määrä lähenteli vuonna 2015 kolmeasataa, kun vielä -90-luvulla määrä oli hieman alle 700.²²⁰

Pelko siitä, että [-] *perinteinen viikottainen seurakuntayhteys pyritään korvaamaan pelkällä internetistä löytyvällä kristillisellä opetuksella*²²¹, on aitoa. Lähettien määrän vähentyessä kentällä, on sosiaalisen median kautta tapahtuva evankelioiminen melkein ainoa mahdollisuus ihmisten saavuttamisessa. Lähetystyön ja sosiaalisen median välillä on jatkuva molemminpuolinen vuorovaikutus toisiinsa niin hyvässä että pahassa.

5.2. Lähettäjämaiden vaikeudet

Lähettäjämaiden vaikeudet ovat vuosikymmenien aikana selvästi muuttuneet. Kirjassaan *Too Valuable to Loose* (1997), Peter W. Brierley tuo esille eroavaisia syitä sille miksi lähetit lopulta jättävät työkenttensä. Brierleyn väitteet perustuvat World Evangelical Alliance:n (WEA) tutkimusprojektiin *Reducing Missionary Attrition Project* (ReMap), johon osallistui 14 valtiota. Kuusi näistä on vanhoja lähetysmaita (OSC): Australia, Kanada, Tanska, Saksa, Iso-Britannia ja Yhdysvallat. Uusia lähetysmaita (NSC) ovat puolestaan Brasilia, Costa Rica, Ghana, Intia, Etelä-Korea, Nigeria, Filippiinit ja Singapore.²²² Kustakin maasta valittiin sittemmin lähetysjohtaja osallistumaan tutkimukseen. Valitut kokoontuivat Lontoossa 1995, jolloin he listasivat syitä lähetystyöntekijöiden paluulle lähetyskentiltä. ReMap:n tarkoitus oli auttaa lähetysjärjestöjen johtajia tunnistamaan järjestössä vallitsevat ongelmat lähetyksen suhteen ja etsimään toimivia ratkaisuja niihin.²²³

²¹⁹ Rytkönen, Jussi 08.09.2016, Kotimaa: Lähetystyöntekijät käyvät vähiin – määrä on pudonnut 1970-luvun tasolle. Sley:n perinteinen virkakanta, muun muassa naispappeudesta, on aiheuttanut eripuraa joissakin seurakuntayhtymissä ja seurakunnissa, mistä johtuen sen lähetystyön tukeminen on lopetettu tai sitä on vähennetty.

²²⁰ Ibid.

²²¹ K7, Nainen, 31-41.

²²² OSC=Old Sending Countries. NSC=New Sending Countries.

²²³ Brierley 1997, 85-86, 91.

Tutkimuksen perusteella erot ovat huomattavia vanhojen ja uusien lähetysmaiden välillä. Vanhojen lähettäjämaiden, joihin Suomikin kuuluu, kymmenen päätekijää ovat suuruusjärjestyksessä: tavallinen eläkkeelle jääminen, lapset, työn vaihtaminen, terveysongelmat, vaikeudet muiden lähettien kanssa, henkilökohtaiset huolet, kotimaan tuen puute, mielipide-erot lähetysjärjestöjen kanssa, vanhat vanhemmat sekä avioliitto- tai perhevaikeudet. Uusien lähettäjämaiden päätekijät ovat puolestaan kotimaan tuen puute, kutsumuksen puute, riittämätön sitoutuminen, mielipide-erot lähetysjärjestöjen kanssa, vaikeudet muiden lähettien kanssa, terveysongelmat, työnvaihtaminen, lapset, henkilökohtaiset huolet sekä epäkypä hengellinen elämä.²²⁴

Huomattavaa vanhojen ja uusien lähettäjämaiden välillä on etenkin lähetystyöntekijöiden omistautuminen lähetyskentällä työskentelyyn. Vanhojen maiden lähetysjärjestöillä, mukaan lukien Evankeliumiyhdistyksellä, on edelleen traditiona ja itsestäänselvyytenä se, että kentälle tullaan työskentelemään vuosiksi. Suurin osa Sley:n läheteistä lähtevätkin kausittaisesti aina uudestaan lähetyskentälle ja lähetystyöntekijänä oleminen nähdään loppuvan usein eläköitymiseen. Uusien lähetysjärjestöjen lähetit kärsivät puolestaan kutsumuksen puutteesta ja lähetystyössä oleminen nähdään pikemminkin jaksena elämässä kuin elämän mittaisena työnä. Molempien kohdalla, työn vaihtaminen on kuitenkin vaikuttava syy lähetyskentältä lähtemiselle.

Kuten aiemmin mainittiin, lähetystyöntekijänä oleminen on kausittaista myös vanhoilla lähetysmailla. Lähetejä lähetetään ja pidetään kentällä aina lähetysjärjestön taloudellisen tilanteen sekä kohdemaan ilmapiirin puitteissa. Yleensä lähetystyöntekijöillä on ammatillinen koulutus, jonka mukaista työtä he tekevät kotimaassaan lähetystyökausien välillä. Uusien lähettäjämaiden kohdalla kyseessä on puolestaan juuri kutsumuksen ja sitoutumisen puute ja sen vuoksi uuden työpaikan/tehtävän vastaanottaminen. Tätä väitettä tukee myös se huomio, että Brierleyn tutkimuksessa, molemmat olivat listanneet kielellisillä vaikeuksilla ja kulttuuriin sopeutumisella olleen hyvin vähän vaikutusta päätökseen poistua kentältä.

Nykyisin monien, etenkin Euroopan maiden, voidaan katsoa suuntaavan kohti jälkikristillisyyden aikaa. Tällöin puhutaan valtiosta, missä kristinusko on ollut

²²⁴ Brierley 1997, 93-94.

hallitseva osa valtakulttuuria, mutta jossa enemmistö ei enää pidä itseään vakaumuksellisesti kristittyinä. Jälkikristillisyydelle on kuitenkin ominaista, että maassa vallitsee edelleen kristilliset arvot, tavat ja tottumukset. Postmodernin paradigman aikakaudella, jolloin ihmiset ovat entistä enemmän kiinnostuneita uususkonnoista perinteisten uskontojen sijaan, on vaikuttanut huomattavasti suhtautumiseen lähetystyöhön.

Brierleyn tutkimuksessa eräänä voimakkaana syynä uusien lähettäjämaiden lähettien poistumiselle kentältä, on vaikuttanut kotimaan tuen puute.²²⁵ Tällä viitataan sekä taloudellisen tuen vähyteen kuin myös yleiseen asennoitumiseen lähetystyötä kohtaan, joka osaltaan vaikuttaa myös juuri lahjoituksiin ja kirkon/seurakunnan tarjoaman tuen suuruuteen. Samalla rahoittajien epävarmuus on heijastunut kirkon avustus- ja lähetysjärjestöihin, minkä seurauksena monet niistä pyrkivät korostamaan vahvaa ammatillista osaamista uskonnollisen taustansa sijaan. Tämä puolestaan on aiheuttanut kritiikkiä kirkollisen kannattajakunnan puolelta.²²⁶

Ongelmia ovat aiheuttaneet myös lähetysjärjestöjen pyrkimykset tarjota humanitaarista apua katastrofialueilla.²²⁷ Myös Sley korostaa kotisivuillaan, että vaikka Japani on vauras ja teollistunut maa, silti se on valtio, jossa maanjäristykset voivat aiheuttaa suuriakin katastrofeja, ja *parhaatkaan valmiudet eivät (kuitenkaan) pysty estämään katastrofien syntymistä.*²²⁸ Katastrofien aikaan saaman hämmennyksen ja pelkojen keskellä ihmiset ovat avoimia uusille mahdollisuuksille. Korostamalla katastrofien uhkaa ja lähetysjärjestöjen mahdollisuutta tarjota humanitaarista apua, käytetään osaltaan tukemaan ja oikeuttamaan lähetystyöntekijöiden läsnäoloa lähetyskentillä evankelioimisen lisäksi. Monet ovat myös kyseenalaistaneet lähetystyölle ominaisen lähimmäisenrakkauden. Auttaminen, lähimmäisenrakkaus ja muiden kunnioittaminen on perinteistä kristinuskon ydinsanomaa kaikkialla. Uskontoon kääntymisen ja pyyteettömän auttamisen raja on kuitenkin hyvin häilyvä. Usein avun ehtona näyttäytyy liittyminen uskonnolliseen yhteisöön, vaikka näin ei todellisuudessa olisikaan.²²⁹

²²⁵ Brierley 1997, 94.

²²⁶ Merenlahti 2015, 60.

²²⁷ Ahonen 2003, 86-87.

²²⁸ Japani. Sley:n lähetystyö Japanissa alkoi jo 1900-luvun alussa, SLEY.

²²⁹ Leskinen 2015, 79.

6. LOPUKSI

Lähetystyo on kristinuskon historiaa ja taten samalla se pitää sisällään menneisyyden jälkiä muun muassa kolonialismista, imperialismista ja etnosentrismistä. Se pitää sisällään *lännen*-määritelmän suhteessa muihin. Länsi ei ole pelkästään maantieteellisesti rajaava sijainti vaan idea. Stuart Hall viittaa länteen historiallisena rakennelmana, joka pitää sisällään käsitykset 1500-luvulla Euroopassa syntyneistä yhteiskunnista, jotka ovat kehittyneitä, maallistuneita, kaupungistuneita, moderneja ja kapitalistisia. Käsitteenä se mahdollistaa yhteiskuntien luokittelun läntisiin ja ei-läntisiin eli alikehittyneisiin.²³⁰ Lähetystyo sisältää kyseisen vastakkainasettelun: sen olennaisena perinteenä on evankeliodia oman yhteisönsä ulkopuolisia näiden kotiympäristössä ja nähdä lähettien itsensä edustamat näkemykset hierarkiassa erityisasemassa.

2000-luvulla perinne on kuitenkin saanut uusia ulottuvuuksia. Vielä vuosisata sitten muuttoliikenne ja lähetystyo liikkuvat vaikutusvaltaisilta köyhille ja voimattomille, lännestä ja pohjoisesta itään ja etelään, kun taas nykyisin uskoa levittävät pikemminkin siirtolaiset ja pakolaiset itse kuin lähetystyöntekijät. Tämä ns. käännteinen lähetystyo on nähtävissä etenkin muuttoliikenteenä etelästä pohjoiseen ja länteen.²³¹ Käännteinen lähetystyo ei kuitenkaan poista lähetystyön representaatioita, vaan se edustaa sitä jaettua historiaa, joka siihen yhdistetään.

Lähetystyön luonne ei ole kuitenkaan koskaan ollut sidottuna vain siirtomaavaltapolitiikan ajan motiiveihin. Lähetystyöntekijöissä on alusta asti ollut palavasieluisia henkilöitä, joiden päällimmäisenä motiivina on ollut juuri evankeliumin julistaminen ja ihmisten auttaminen pyteettömästi. Katastrofi- ja kehitysapu ovat olleet olennaisesti osa sitä.

On huomioitavaa, että lähetystyön ja evankeliumin julistamisen tavat vaihtelevat lähetysjärjestöittäin. Monet noudattavat liberaalia lähetystyötä, jolloin työskentely henkilön hyvinvoinnin ja tavoitteiden saavuttamisessa auttaminen mielletään tärkeämmäksi kuin henkilön uskoontulo. Toiset lähetysjärjestöt puolestaan korostavat juuri kristinuskoon kääntymisen tärkeyttä kaiken muun ylitse. Järjestöt muuttavat

²³⁰ Hall 1999, 78-79.

²³¹ Jørgensen 2011, 11.

kuitenkin jatkuvasti taktiikkaansa, jotta lähetystyö olisi mahdollisimman onnistunutta ja kannattavaa.²³²

Samalla lähetystyön ja kristinuskon edustajien ongelmana on ollut pitkään epämiellyttävän historian salailu ja välinpitämättömyys. Kirkot ovat pyrkineet korostamaan haluttuja muistoja menneisyydestä. Muistoja, joiden uskotaan vaikuttavan positiivisesti imagotyöhön ja kristillisten ryhmien identiteetin muodostumiseen. Tämä muistamisen etiikka, vaikuttaa siihen, miten sosiaaliset ryhmät määrittelevät ne asiat, jotka tulisi muistaa tai unohtaa. Muistamiselle on aina jokin syy eli siihen liittyy intressi, joka koskee nyt-hetkeä. Kollektiivisen muistamisen ja muistuttamisen intressit saattavatkin olla muun muassa poliittisia tai eettisiä.²³³ Yhdistettynä kulttuuriperintöön sen päällimmäisenä tarkoituksena on luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta tietyn ryhmän kesken ja samalla vahvistaa näin ryhmän edustamaa identiteettiä. Toisinaan ryhmän eettinen asenne ulottuu vain oman yhteisön sisälle, jolloin ryhmän ulkopuolisten muistot menneisyydestä jätetään vähemmälle huomiolle, kuten lähetystyön kohteena olevat ihmiset ja heidän näkökulmansa. Muistaminen ja se kuinka muistetaan, vaikuttaa myös historiankirjoitukseen.²³⁴

Yhteiskunnallisten rakenteiden muutosten seurauksena, jälkikolonialistisen kirkon yhtenä missiona on ollut korostaa tietoisuutta tuomalla esille menneisyydessä tapahtuneet alistussuhteet sekä samalla tiedostaa myös nykyhetkessä vaikuttavat valtasuhteet. Postkolonialismi ei viittaa niinkään ajattelun käsitteenä aikaan kolonisaation jälkeen, vaan pikemminkin kolonialismista seuranneisiin haasteisiin ja seurauksiin. Missio pyrkii avaamaan ideologisia, sosiaalisia ja ekonomisia näkökulmia, joiden avulla ihmisiä on pidetty ja pidetään vallassa ja alistetaan. Se pyrkii nostamaan esille fyysisen, henkisen ja uskonnollisen väkivallan ja samalla vahvistamaan ja hyväksymään historiallisen, kulttuurisen ja uskonnollisen itsetietoisuuden. Nykyisin lähetystyön eräänä tavoitteena on sitoutua vahvasti alistettujen ja marginalisoitujen puolelle ja edistää yleistä hyvinvointia.²³⁵

²³² Bowie 1993, 4.

²³³ Suni 2008, 12.

²³⁴ Hartog 2005, 12.

²³⁵ Pöntinen 2015, 180.

Tästä huolimatta lähetys- ja kehitysyhteistyössä on edelleen havaittavissa ongelmia erilaisuuden hyväksymisessä ja yhteistyöstä vieraassa kulttuurikontekstissa. Etnosentrismi ja patriarkalismi vaikuttavat ja vahingoittavat toistuvasti ihmisten elämää. Mari-Anna Pöntinen korostaa, että uskonnolliset myytit voivat toimia positiivisesti ja edesauttaa kehitystä ja rikastuttaa uskontulkintoja, mutta samalla ne voivat kohdistua negatiivisesti toisiin ihmisiin ja vääristää valtasuhteita. Kristilliset myytit koskettavat ja vahingoittavat erityisesti seksuaalivähemmistöjä.²³⁶ Tietoisuus historiasta, sen virheistä ja vahvuuksista, mahdollistaa näiden negatiivisten myyttien ja valtasuhteiden tarkastelun ja purkamisen.

Jotkut kuitenkin kokevat, että uskonto on joutunut tekemään liikaa myönnytyksiä nykyajan muutosten toimesta. Fundamentalismin kannattajien tavoitteena on palauttaa uskonnon arvostus ja valta-asema sekä pitää Raamattua erehtymättömänä. Uusia tulkintoja sen sisällöstä ei pidetä hyvänä, sillä niiden ajatellaan vain olevan myönnytyksiä yhteiskunnallisille toimijoille.²³⁷ Joidenkin mielestä maallistunut, kaupallistunut, globalisoitunut ja tietyin tavoin myös seksualisoitunut yhteiskunta on etenkin naisille huonompi ja turvattomampi valinta kuin uskonnon tarjoamat elämäntavat. Yhteiskuntien laajamittainen maallistuminen on kuitenkin samalla nähty etenkin naisten omaehtoisen ruumiillisuuksien ja toiminnan mahdollisuuksien vapauttajana.²³⁸

6.1. Kristinusko Japanissa nyt

The Japanese General Social Survey (JGSS) Research Center on Osakan yliopiston kauppatieteiden oppilaitoksen tekemä tutkimus, jossa tarkastellaan japanilaisten asenteita ja käyttäytymistä. Kyselyiden tulokset eivät yleensä ole julkisesti luettavissa. Tutkija Michael K. Roemer on artikkelissaan *Japanese Survey Data on Religious Attitudes, Beliefs, and Practices in the Twenty-first Century* (2012) tarkastellut ja vertailleet JGSS:n vuosien 2000-2003 sekä 2005 kyselyiden tuloksia japanilaisten uskonnollisuudesta muiden samankaltaisten tutkimusten kanssa. Kristittyjen

²³⁶ Pöntinen 2015, 186.

²³⁷ Fundamentalismi, EVL.

²³⁸ Utriainen 2015, 56.

kokonaismäärän muuttuessa Japanissa hyvin tasaisesti, tutkimuksen tulokset ovat edelleen varteenotettavia.

JGSS:n kyselyihin vastasi 14 322 japanilaista 47 eri prefektuurista. Uskontoon liittyvät kysymykset oli jaettu kolmeen kategoriaan: henkilökohtainen, kotitalous ja yhteissumma, joihin oli vastannut 12 471 ihmistä. Henkilökohtaisen (10.56%) ja kotitalouden (23.25%) kategorioista 33.81% vastasi uskovansa johonkin uskontoon. On huomioitavaa, että vastaajista, jotka vastasivat näin, suurin osa ilmoittivat yhteytensä kotitaloutena, eivätkä henkilökohtaisena. 12 471 vastaajasta vain 1317 kertoi, että heillä on uskonto, johon uskovat henkilökohtaisesti. Vastaajista 81.86% oli valinnut pääuskonnokseen buddhalaisuuden (2468/3015). Vain 140 oli valinnut kristinuskon ja näistä 114 henkilökohtaiseksi ja loput 26 kotitalouden uskonnoksi. Tästä 33 oli katolilaisia ja 13 protestanttia. Vain 22 henkilö oli valinnut uskonnokseen shintolaisuuden.²³⁹

Roemer esittää, että kyselyiden tulosten perusteella voidaan päätellä, että aikuisista japanilaisista n. 22.3 miljoonaa on buddhalaisia, 532 073 shintolaisia, 235 340 katolilaisia ja 92 090 protestantteja.²⁴⁰ Samalla se viestittää sitä, että yksilön itsensä identifioiminen osaksi järjestäytyntä uskontoa on harvinaista. Suurin osa japanilaisista ei määrittele itseään uskonnolliseksi, eikä heillä ole vahvoja siteitä mihinkään tiettyyn uskonnolliseen organisaatioon. Monet japanilaiset eivät myöskään miellä tiettyjä rituaaleja uskonnollisiksi, vaan kulttuurisiksi, vaikka ne täyttäisivät uskonnollisuuden merkit länsimaiden mukaan.

Japani on tietyllä tavalla maallistunut kulttuuri ja yhteiskunta, mutta toisaalta uskonnolliset (shintolaiset ja buddhalaiset) tavat ja uskomukset ovat erittäin syvästi kulttuurissa ja nykypäivässä kiinni. On syntynyt sellainen kuva, että esimerkiksi temppelissä käyntiä uutena vuotena ei pidetä niinkään uskonnon harjoittamisena, vaan se yksinkertaisesti on vain japanilainen tapa. Tämän seurauksena jopa kristillisten kirkkojen jäsenissä saattaa olla ihmisiä, jotka käyvät esimerkiksi uutena vuonna temppelissä. Kulttuuriset tekijät ovat

²³⁹ Roemer 2012, 32.

²⁴⁰ Roemer 2012, 33.

nähdäkseni yksi syy, miksi lähetystyön tekeminen Japanissa on tietyllä tavalla hidasta, eikä näkyviä tuloksia synny vuodessa tai kahdessa. (K7, Nainen, 31-41)

Länsimaalaisilla on tapana erotella toisistaan taikuus, tiede ja uskonto. Kyseisenlaista jakoa on kuitenkin mahdotonta tehdä Japanin kohdalla, missä uskonto lukeutuu kulttuurin ja opetuksen alle. Tämä kaikki liittyy käsitteisiin uskonto ja usko, joiden määritelmät vaihtelevat. Länsimaisen filosofian mukaan silloin, kun uskonto on hyvin irtonainen osa muista elämän osa-alueista, voidaan puhua siihen uskomisesta. Japanilaiset puolestaan käyttävät yleensä sanaa uskovaiset vain silloin, kun puhutaan tietystä uskonnollisesta ryhmästä tai lahkosta. Japanissa buddhalaisuus ja shintolaisuus ovat näkyvissä kaikilla elämän osa-alueilla, jolloin käsite “usko” ei myöskään päde, sillä ns. “uskon” valintaan ei ole mahdollisuutta.²⁴¹

Kristinuskon edustamat arvot ja maailmankatsomus, eivät ole pohjimmiltaan vaikuttaneet shintolaisuuden edustamaan kosmologiaan. Henkimaailmaan liittyviä uskomuksia pyritään jatkuvasti korostamaan etenkin populaarikulttuurissa, jossa esiintyy muun muassa henkiparantajia ja meedioita suorittamassa rituaaleja pahaa tahtovien henkien karkottamiseksi. Shintolaisuuden rituaalit nousevat vahvasti esille myös firmojen ja tehtaiden muistotilaisuuksissa, joissa muistetaan niiden perustajia tai menehtyneitä työntekijöitä. Yhtiöt suorittavat rituaaleja myös turvataksaan työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden sekä yhtiön rahallisen menestyksen.²⁴²

Kristinuskon vaikutus on havaittavissa kuitenkin siirtymäriiteissä. Ennen Taishoo-kautta (1912-1926), häitä vietettiin Japanissa ilman uskonnollisia virkamiehiä. Tämän jälkeen on tullut yleiseksi, että vihkimisen suorittaa *kannushi* eli shintopappi.²⁴³ Kristillisten häiden suosio on kasvanut huomattavasti etenkin nuorten keskuudessa, mikä voi olla perua länsimaalaisten häiden mainostamisesta populaarikulttuurissa. Voitaisiin siis väittää, että kristilliset häät ovat osa länsimaista kulttuuria, jonka japanilaiset ovat luontevasti omineet osaksi oman kulttuurinsa siirtymäriittejä.²⁴⁴ Japanilaiset juhlivat myös joulua, jota kristinuskon perinteen mukaan vietetään Jeesuksen syntymän muistoksi. Nykyisin siitä on länsimaissakin tullut pitkälti maallinen juhla, jonka aikana

²⁴¹Roemer 2012, 115-116.

²⁴²Mullins 1998, 135.

²⁴³Mullins 1998, 193.

²⁴⁴Hendry 2012, 128.

muistetaan läheisiä ja vietetään laatuaikaa perheen kanssa. Japanissa joulusta on kuitenkin muodostunut rakastavaisten päivä, joka on pitkälti verrattavissa ystävänpäivään.

Toisen maailmansodan jälkeen, monet japanilaiskristityt alkoivat uskomaan siihen, etteivät länsimaalaisten määritelmät puhtasoppisuudesta olleet ainoita oikeita uskonnollisia totuuksia. Japanilaiskristittyjen teologia perustuu Raamatun tulkintoihin japanilaisen merkitysjärjestelmän kautta. He lukevat Raamattua sosiaalisen lokaationsa ja merkitysjärjestelmänsä läpi, mihin lukeutuvat vahvasti muut uskonnot, shintolaisuus ja buddhalaisuus. Protestanttiset lähetyssaarnaajat suhtautuivat tähän kauan aikaa varsin negatiivisesti ja pitivät sitä synkretismin valitettavina ilmaisuina ja poikkeamana normatiivisesta kristinuskosta. Japanilaisten esi-isien palvomista on myös perusteltu Raamatun kautta, jonka tulkinnoista käy ilmi, että on sopivaa osoittaa kunnioitusta kuolleille ja että kuolleilla on toivoa saavuttaa pelastus kuoleman jälkeenkin.²⁴⁵

Kärsihän Kristuskin ainutkertaisen kuoleman syntien tähden, syytön syyllisten puolesta, johdattaakseen teidät Jumalan luo. Hänen ruumiinsa surmattiin, mutta hengessä hänet tehtiin eläväksi. Ja niin hän myös meni ja saarnasi vankeudessa oleville hengille, jotka muinoin eivät totelleet Jumalaa, kun hän Nooan päivinä kärsivällisesti odotti sen ajan, kun arkkia rakennettiin. Vain muutama ihminen, kaikkiaan kahdeksan, pelastui arkissa veden kantamana. (1 Pietarin kirje 4, 3: 18-22)

Sitä varten niillekin, jotka ovat kuolleet, on julistettu evankeliumi, että he eläisivät hengessä, niin kuin Jumala elää, vaikka ruumiissaan ovat saaneet saman tuomion kuin kaikki ihmiset. (1 Pietarin kirje 4:6)

Lähetystyöntekijöiden levittämä kristinuskko on vaikuttanut Japanin kulttuurin rakenteellisiin muutoksiin. Etenkin toisen maailmansodan tapahtumat aiheuttivat tiettyjen piirteiden katoamisen eli tuhoutumisen. Kulttuuriset muutokset merkitsevät kuitenkin jatkuvuutta, eikä jatkuvuutta voi olla ilman muutosta. Ulkopuolisetkin

²⁴⁵Mullins 1998, 49-51.

vaikutteet voidaan tulkita sisäisen kosmologian kautta, jolloin on mahdollista, että niistä tulee pikku hiljaa osa kulttuurisia rakenteita.

Erityisesti 2000-luvulla, globalisaatio on herättänyt voimakasta vastavoimaa kristinuskoa ja länsimaalaisia rakenteita vastaan. Perinteisten arvojen ja isänmaallisuuden korostaminen on lisääntynyt. Tämä on merkinnyt japanilaisen kulttuuriperinnön aseman vahvistumista ja edustanut samalla vastaiskua kristinuskon merkitysjärjestelmää vastaan.

Globalisoituminen on herättänyt vastavoimaa Japanissa, mikä näkyy maan nykyisen hallituksen politiikassa, erityisesti koulupolitiikassa, jossa maan perinteisten arvojen ja isänmaallisuuden korostaminen on lisääntynyt. Tämä suunta voi vaikuttaa kristinuskon ja sen lähetystyön tilaan maassa tulevaisuudessa. Toisaalta globalisoitumisen rohkeasti vastaanottavilla ihmisillä saattaa olla ajattelutapa, että jokaisessa uskonnossa on oma tärkeä funktio, mikä saattaa tuoda haasteita kristinuskon lähetystyölle, joka korostaa: Jeesus on ainoa tie, totuus ja elämä. (K8, Mies, 53-63)

Kristinuskon ja sen toimijoiden, lähetystyöntekijöiden, edustamat länsimaalaiset arvot ja käytännöt, eroavat edelleen suuresti japanilaisten kulttuurisista rakenteista ja merkitysjärjestelmästä. Länsimaisen mallin kaltainen kristinuskon ei tulekaan koskaan toimimaan Japanissa täydellisesti. Ei ainakaan silloin, kun kulttuurin rakenteellista muutosta pyritään aiheuttamaan ulkoapäin myönnytyksiä tekemättä.

6.2. Katse kohti tulevaisuutta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli ymmärtää lähetystyössä vuosisadan aikana tapahtuneita muutoksia sekä tarkastella siihen ja lähetystyöntekijöihin liitettäviä merkityksiä. Tutkimuksen pääkysymyksenä oli: mitkä tekijät edistävät lähetystyöhön ryhtymistä ja yhdistääkö lähettejä tietyt ominaispiirteet? Tavoitteena oli samalla nostaa esille lähetysjärjestöjen asema kulttuuriperintöyhteisöinä ja nähdä lähetit identiteettityötä tekevinä toimijoina sosiaalisen lokaationsa puitteissa. Valitsemalla Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen menneisyyden ja lähetit tarkastelun

kohteeksi, mahdollisesti tämä lähetystyön rakenteellisten muutosten tarkastelun yhdessä samanaikaisesti länsimaissa tapahtuneiden yhteiskunnallisten liikehdintöjen kanssa. Japanissa tapahtuva lähetystyö toimi esimerkkinä tästä. Esille nousi lähetystyön tulevaisuus: miten tietoliikenne ja globalisaatio vaikuttavat lähetystyön asemaan ja siihen suhtautumiseen.

Vastasin tutkimuskysymyksiini teettämäni verkkokyselyn avulla. Kysely oli avoinna 13.02-10.04.2018 välisenä aikana ja se koostui sekä avoimista että suljetuista kysymyksistä. Toiveena oli saavuttaa etenkin 2000-luvulla lähetystyöntekijöinä työskennelleet. Vastaajia oli 14, joista 11 oli työskennellyt Japanissa 2000-luvulla. Näistä seitsemän oli ollut lähettinä myös -80-90-luvulla, yksi jo -60-luvun lopulla. Näin etenkin nämä 8 lähettä olivat henkilökohtaisesti kokeneet lähetystyön työmuodoissa tapahtuneet muutokset digitalisaation ja globalisaation seurauksena.

Toivoin kyselyn saavuttavan molemmat sukupuolet, niin vanhat kuin nuoretkin. Vastaajien sukupuolijakauman ja ikäjakauman ei voida katsoa olevan kuitenkaan tasapainoinen. Tämä oli odotettavissa. Kyselyn vastaajista 10 oli naisia ja 4 miehiä. Miesvastaajien vähemmistön voidaan katsoa mukailevan sitä näkökulmaa, joka on yleisesti 1900-luvulta asti vallinnut lähetysjärjestöjen keskuudessa. Myös Sley, jonka sukupuolijakauma oli päinvastoin vielä 1900-luvun puolivälissä, on liittynyt tähän joukkoon, jossa naislähettien määrä on mieslähettien määrää suurempi.

Olemme tutkimuksen avulla myös huomanneet, että Evankeliumiyhdistys kouluttaa uusia lähettejä taloudellisen ja yhteiskunnallisen tilanteen puitteissa. Suomessa yhdistyksen perinteinen virkakanta on aiheuttanut eripuraa eri seurakunnissa, mistä johtuen sen tukemista on vähennetty. Tästä johtuen sen on ollut taloudellisesti hyödyllistä lähettää kentälle kokeneita lähetystyöntekijöitä. Vanhan lähetysjärjestön tavoin, Evankeliumiyhdistyksessä vallitsee myös vahva perinne nähdä lähetystyöntekijänä olemisen elinikäisenä kutsumustyönä, jonka innoittajina lähetit palaavat kentällä aina vain uudestaan. Tästä johtuen kyselyn lähetystyöntekijöiden ikäjakauma painottuukin 50–70 ikävuoden välille.

Verkkokyselyn vastausten sekä aineistona toimineiden lähettihakemusten ja lähettilomakkeen perusteella voidaankin todeta, että Sley:n nykyaikaisen lähetystyön

kriteerit ja lähettien ominaisuudet ovat pitkälti samat kuin ne olivat vuosisata sitten. Ennen lähetystyö oli rajoittunut vain tietyn sosiaalisen lokaation omaaville ihmisille: suuri- ja keskituloisille, hyvin koulutetuille ja evankelisen taustan omaaville. 1970-luvulle asti suurin osa enemmistöstä, lähettinaisista, oli maanviljelijä- ja virkamiesperheistä. Vasta 1990-luvulla työläisperheistä tulevien määrä kasvoi joka kolmanteen. Ainoastaan ihmisten varallisuuden mukaan määräytyvän luokka-aseman vaikutus mahdollistajana on vähentynyt. Yhdistyksen lähetystyöntekijät ovat edelleen korkeasti koulutettuja ja omaavat vahvan uskon Matteuksen lähetyskäskyn antamaan velvoitukseen.

Ensimmäistä kertaa kentällä ollessaan yhdistyksen lähetystyöntekijät ovat iältään lähellä 30 puolin ja toisin. Suurin osa on naimattomia tai perheellisiä. Perheet toimivat esimerkkinä siitä miten kristillisten arvojen mukaan tulisi elää. Samalla perheen läsnäolo on helpottanut lähetin sopeutumista vieraassa maassa. Perheelliset lähetit eivät ole kuitenkaan yhtä joustavia kuin yksittäiset, jolloin myös naimattomia lähettejä tarvitaan.

Kuka tahansa voi hakea lähetystyöntekijäksi, mutta kuten missä tahansa työssä, vain tietyt kriteerit täyttävät henkilöt tulevat valituksi. 1900-luvulla lähetystyöhön eivät sopineet henkilöt, jotka olivat työhön haluttomia, oloihin tyytymättömiä, haaveilijoita sekä eteenpäin pyrkijöitä. Maallisia syitä lähteä lähetystyöhön ei hyväksytty, vaan henkilön tuli omata puhdas uskonkäsitys ja oikea lähetyskutsumus. Tämä pätee edelleen. Oikea kutsumus lähetystyöhön nähdään automaattisesti sisältävän velvollisuuden viipyä kentällä vuosia. Samalla tähän liittyy oletamus ja vaatimus hakijan kristillisestä kasvatuksesta evankelisen liikkeen piirissä. Hakijan osallistuminen läheisen seurakunnan toimintaan, erityisesti kuoro- ja kerhotoimintaan nähdään tärkeänä. Puhdasta uskonkäsitystä olisi vaikea todistaa, jos hakija ei ole osallistunut Evankeliumiyhdistyksen toimintaan, eikä täten tullut tutuksi yhteisössä. Lähetystyöntekijäksi pääseminen ja siinä toimiminen edellyttää elinikäistä prosessia, joka pitää sisällään herätysliikkeen arvojen omaksumisen.

Lähetystyöntekijän tulee olla fyysisesti ja henkisesti terve pystyäkseen toimimaan stressaavissa ja painostavissa tilanteissa kentällä ollessaan. Samalla henkilön tulee omata hyvät vuorovaikutustaidot. Odotuksien täyttäminen on jatkuvasti lähettien

mielessä. Ympäristön muutos, uuteen kulttuuriin sopeutuminen, toisella kielellä työskenteleminen, kahden maan välissä eläminen, toisinaan jopa vihamielisyyden kohteena oleminen ja perhe-elämän ylläpitäminen vaativat aina veronsa.

Tietenkään pelkästään yllä listatut kriteeri eivät riitä joukosta erottautumiseen, vaan lähetystyöntekijäksi hakevalla tulee olla jokin lähetysten onnistumisen kannalta hyödylliseksi koettu taito, kuten taito tuottaa luovaa sisältöä yhdistyksen verkkosivuille ja osallistua medialähetystyöhön. Lähetystyöntekijänä toimiminen edellyttää henkilöltä myös valmiutta ja panostusta kaksikulttuurisuuteen. Monet lähetit ovatkin lopulta mieltäneet juuri Suomessa oleskelun vierailuna ja kokeneet Japaniin matkustamisen kotiin paluuna.

Tutkimuksen perusteella, länsimainen lähetystyöntekijä nähdään edelleen tärkeänä osana kirkon pelastussuunnitelmaa, missiota. Juuri vanhojen eli läntisten ja pohjoisten lähettäjämaiden lähetystyöntekijät ovat niitä, jotka ovat valmiita viipymään kentällä vuosia ja joiden kutsumus on lähtöisin perheen vahvasta lähetystyöperinteestä. Vanhojen lähettäjämaiden lähetysjärjestöt ovat yhteisönä tehneet ja vahvistaneet identiteettityötä jaetun historian voimin huomattavan pidemmän aikaa kuin uudet lähetysjärjestöt. Tällöin niistä on Evankeliumiyhdistyksen tavoin muodostunut tiiviin ryhmäidentiteetin omaavia kulttuuriperintöyhteisöjä. Uusien lähettäjämaiden lähetysjärjestöjen jaettu historia on puolestaan vielä varsin rajallinen ja järjestöjen identiteetti on rakentunut täysin eri tilanteessa kulttuuristen ja yhteiskunnallisten rakenteiden ympärille. Lähetystyöllä ja lähetystyöntekijän-ammattilla ei ole yhtä pitkää perinnettä, eikä niihin sisällytetä samoja merkityksiä kuin vanhoissa lähettäjämaissa.

Lähetystyöntekijä edustaa toiminnallaan kristinuskon tärkeintä perinnettä, evankeliumin jakamista. Vuosisatojen ajan he ovat toimineet kristinuskon ja sen edustaman merkitysjärjestelmän keulakuvina ja kristillisen elämän esimerkkeinä kohdemaissa. Lähetit kokevat lähetystyön olevan tavallista arkista työtä, johon yhdistyy jatkuva toimiminen lähimmäisten hyväksi. Vaikka lähetystyöntekijöiden määrä on vähentynyt, on kristinusko tullut entistä tunnetummaksi ja saavutettavaksi. Juuri medialähetystyön kantava ajatus on, että evankeliumin sanoma Jeesuksesta välitetään ihmisille heidän käyttämillään välineillä ja ymmärtämällään kielellä.

Lähetystyö tarjosi 1900-luvulla samoja asioita mitä se nykyisinkin tarjoaa: uudenlaista itsenäisyyttä. Se mahdollistaa pääsyn pois arkipäivän rutiineista ja tarjoaa tilaisuuden uudenlaiseen uraan ja elämään. Vaikka lähettien henkilökohtaisen hyödyn tavoittelusta puhuminen on pitkälti kiellettyä, on kiistämätön fakta, että ne toimivat houkutuksina ja motivaattoreina lähteä. Kyse on itsensä toteuttamisesta itselle mieluisan asian äärellä, joka on jokaisen työntekijän unelma. Lähetystyöntekijöillä on vahva kiinnostus uskon asioita kohtaan ja halu oikeasti auttaa ihmisiä. Samalla päätöstä lähteä lähetiksi värittävät maalliset halut nähdä maailmaa ja saada työkokemusta tulevaisuutta varten.

Lähetystyön perustana on uskonto. Uskontoja ei saisi koskaan arvioida mustavalkoisesti hyvän ja pahan määritelmien kautta. Niiden suhteen ja myös uskonnollistenryhmien sisällä käydään jatkuvaa itsekriittistä keskustelua vallasta, ihmisoikeuksista ja tasa-arvosta. Lähetysjärjestöillä on ollut kuitenkin varsin yleistä jumiutua puolustuskannalle toimenkuvansa suhteen, kykenemättä itsekriittiseen arviointiin omien ideaaliensa ja mahdollisesti syrjivien käytäntöjen suhteen. Suomessa isoksi ongelmaksi on noussut erityisesti fundamentalistinen suhtautuminen yhteiskunnan nykyiseen merkitysjärjestelmään, joka on näkemyksen kannattajien mukaan tehnyt liikaa myönnytyksiä perinteisten kristillisten arvojen suhteen.

On kuitenkin varsin kyseenalaista, että voiko ja/tai pitäisikö YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen vastaisia toimia tukea perinteiden säilyttämisenä. Julistuksen johdannossa todetaan näin: *Yhdistyneiden Kansakuntien kansat ovat peruskirjassa vahvistaneet uskonsa ihmisten perusoikeuksiin, ihmisyyksilön arvoon ja merkitykseen sekä miesten ja naisten yhtäläisiin oikeuksiin ja kun ne ovat ilmaisseet vakaan tahtonsa edistää sosiaalista kehitystä ja parempien elämisen ehtojen aikaansaamista vapaammassa oloissa.*²⁴⁶ Julistuksen sisältö, sen merkitys ja sen noudattaminen on lopulta kuitenkin kaikkien yhteisöjen tulkinnan varassa. Kaikilla uskonnoillakin on sisäänrakennettuja ristiriitaisuuksia pyhiä kirjoja myöten. Tulkinnat ja yhteisöjen niihin liitettävät merkitykset vaikuttavat siihen onko uskonnon vaikutus myönteinen tai kielteinen.

²⁴⁶ YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, Ihmisoikeusliitto.

Kaikki lähetystyöntekijöihin kohdistetut kriteerit ja lähetystyöhön liitettävät merkitykset edustavat ja ylläpitävät yhdistyksen merkitysjärjestelmää ja ryhmäidentiteettiä. Lähetystyö nähdään Sley:n harjoittamana erityistyyminä, joka ilmentää toiminnallaan yhdistyksen kokonaisvaltaista kulttuuriperintöä.

Kysyttäessä kyselyn vastaajilta sitä, että tulisiko lähetystyön kulttuuriperintöä vaalia ja nostaa esille nykyistä enemmän, suurin osa vastasi myöntävästi. Vain yksi neljästätoista vastaajasta oli tätä vastaan. Eräs vastaajista korosti kulttuuriperinnön kulkevan luontevasti lähetystyöntekijöiden mukana eri tapahtumissa ja näyttelyissä.

En puhuisi kulttuuriperinnön vaalimisesta, arvostamisesta. Siitä voimme oppia paljon. Oppimisen näkökulmasta sitä pitäisi pitää myös. (K6, Nainen, 53-63)

Kysymykseen siitä onko lähetystyön seuraukset olleet huonoja vai hyviä, ei ole kuitenkaan mahdollista vastata. Monilla kentillä lähetystyö on muuttanut peruuttamattomasti kulttuurisia rakenteita ja merkityssuhteita. Evankelioiminen voi olla vapauttavaa samalla ollessa myös alistavaa. Evankeliumiyhdistyksen lähetystyö voidaan nähdä kehityksen jarruna, sen ajavan perinteisiä kristillisiä arvoja ja merkityksiä, kuten sukupuolirooleja. Samalla se kuitenkin pyrkii kentällä ollessaan edistämään muun muassa naisten asemaa ja tasa-arvoa, vetoamalla uskonnollisiin arvoihin ja auktoriteetteihin.

6.3. Jatkotutkimus

Tämän tutkimuksen kohdalla aineiston rajaaminen ja yhteensovittaminen on tuntunut välillä vaikealta tehtävältä. Kyselyn kautta paljastuneen tiedon käsittely tutkimuskirjallisuudesta saadun tiedon kanssa sujuvasti, osoittautui toisinaan hyvinkin hankalaksi. Toisinaan pohdin, jos olisi ollut järkevämpää keskittyä ajallisesti vain lähetystyön 2000-luvun tapahtumiin. Koen, että tämä olisi kuitenkin jättänyt liikaa huomioimatta sitä, kuinka paljon ja samalla kuitenkin kuinka vähän lähetystyö on muuttunut eri konteksteista tarkasteltuna. Myös Evankeliumiyhdistyksen melkein täydellisenä säilynyt asiakirja-aineisto 1900-luvun alusta, tuki päätöstäni. En kuitenkaan halunnut keskittyä ainoastaan niiden tutkimiseen, sillä Sley:n vaiheet Japanissa tuolta

ajalta on kartoitettu varsin tarkasti jo muiden tutkijoiden toimesta. Tietenkin menneisyyden tarkastelu uudesta näkökulmasta on aina toivottua, mutta henkilökohtaisesti ja subjektipositioni perusteella, en kokenut sitä tarpeelliseksi.

Olisi ollut mielenkiintoista sisällyttää tutkimukseen kyselyn lisäksi myös haastatteluin hankittua tietoa. Tämä olisi kuitenkin paisuttanut sivumäärää liikaa ottaen huomioon, että kyseessä on pro gradu- tutkimus, ei väitöskirja. Samalla tämä kuitenkin luo mahdollisuuden ja idean uutta tutkimusta varten. Etenkin medialähetystyön tutkiminen tarkemmin olisi oleellista monien eri lähetysjärjestöjen kautta. Samalla on huomioitava, että tämän tutkimuksen ja kuten monien muidenkin lähetystyötä tutkivien tutkimusten kanssa, esille tulleet näkökulmat on yleensä aina kerrottu länsimaalaisten lähettien toimesta. Lähetystyön kohteena olevien ihmisryhmien sekä lähettien kanssa yhteistyössä toimineiden, tässä tilanteessa japanilaisten, näkökulma on jätetty laajalti huomioimatta. Tietenkin, jos japanilaisten näkökulmaan paneuduttaisiin enemmän, muuttaisi se tämän tutkimuksen tutkimusasetelman kokonaan. Tutkimuksen kohteena olivat Evankeliumiyhdistyksen suomalaiset lähetystyöntekijät yhdistettynä laajempaan länsimaiseen kontekstiin lähetystyöstä, ei niinkään japanilaisten kristittyjen. On kuitenkin tärkeää tiedostaa jatkotutkimusmahdollisuudet ja myös subjektiposition tuomat rajoitteet.

LÄHDELUETTELO

Tutkimusaineisto

Kysely

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen lähetystyöntekijät Japanissa -nettikysely (Webropol.fi) 13.02.2018-10.04.2018. Vastaajia: 14 (10 naista, 4 miestä).

Kyselyaineisto on tutkielman toteuttajan hallussa.

Päiväkirjat/kirjeet/hakemukset

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen arkisto (SLEYA).

Säilytetään Kansallisarkistossa (KA).

-Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen arkisto II

-Saapuneet hakemukset ja tiedustelut 1906-2009

Siiri Uusitalon arkisto (SUA). Säilytetään Kansallisarkistossa (KA)

-Siiri Uusitalon päiväkirjat ja muistiinpanot 1901-1945.

Vuoden 2020 lähetystyöhön pyrkivän hakulomake. Saatavilla Sley:n verkkosivuilta.

<https://www.sley.fi/wp->

[content/uploads/2019/09/L%C3%A4hetyskurssi2020Hakulomake.pdf](https://www.sley.fi/wp-content/uploads/2019/09/L%C3%A4hetyskurssi2020Hakulomake.pdf)

Lehdet

Sanansaattaja

Enemmän työmiehiä Jaappaniin. Sanansaattaja (4) 15.2.1902.

Ilmoitus. Sanansaattaja (8) 17.04.1900.

Pyykönen, Martti: *Lähetyskurssi 2020.* 18.09.2019.

Kotimaa24

Rytkönen, Jussi 08.09.2016: *Lähetystyöntekijät käyvät vähiin – määrä on pudonnut 1970-luvun tasolle.* Kotimaan pitkät.

Digitaaliset lähteet [Kaikki Internet-osoitteet on tarkistettu 2.4.2020.]

EVL. Suomen Ev.Lut.Kirkko. *Kansainvälisen työn erityiskoulutus - Lähetystyöhön valmentava erityiskoulutus (KTEL) 35 op, koulutuskuvaus 2020.*

<https://evl.fi/documents/1327140/38206979/Kansainv%C3%A4lisen+ty%C3%B6n+erit>

[yiskoulutus+KTEL+koulutuskuvaus+2020+180919.pdf/2a4a3ac1-ffed-2961-12a3-bdf44a739bca](https://www.kirkko.fi/yiskoulutus+KTEL+koulutuskuvaus+2020+180919.pdf/2a4a3ac1-ffed-2961-12a3-bdf44a739bca)

EVL. Suomen Ev.Lut.Kirkon verkkosivut.

Yhteinen kirkollinen kulttuuriperintömme. <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkko-ja-yhteiskunta/kulttuuriperinto#7cc213ae>

Yhteinen todistus: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon yhteinen peruslinjaus 2018. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/lahetys/yhteinen-todistus>

Lähetystyön historia. Maan ääriin asti.

<https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/lahetys/yhteinen-todistus/lahetystyon-historia>

EVL. Suomen Ev.Lut.Kirkon verkkosivut. Sanasto.

Evankelinen lähetisyhdistys, ELY <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Evankelinen%20%20%C3%A4hetisyhdistys+%20ELY#7cc213ae>

Evankelisuus. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Evankelisuus#7cc213ae>

Evankelis-luterilainen Lähetisyhdistys Kylväjä. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Evankelis-luterilainen+L%C3%A4hetisyhdistys+Kylv%C3%A4j%C3%A4%2B+ELK#7cc213ae>

Fundamentalismi. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Fundamentalismi#7cc213ae>

Herätys. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Her%C3%A4tys#7cc213ae>

Herätysliike. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Her%C3%A4tysliike#7cc213ae>

Kuolema. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Kuolema#7cc213ae>

Lähetysjärjestöt. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/L%C3%A4hetysj%C3%A4rjest%C3%B6t#7cc213ae>

Pietismi. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Pietismi#7cc213ae>

Seurakunta. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Seurakunta#7cc213ae>

Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Suomen%20Evankelisluterilainen%20Kansanl%C3%A4hetys#7cc213ae>

Vanhurskauttamisoppi. <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Vanhurskauttamisoppi#7cc213ae>

Ihmisoikeusliiton verkkosivut. *YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus.*

<https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>

Koskenniemi, Erkki: *Onko ihmisen lupa päättää päivänsä?* SLEY.

<https://www.sley.fi/toiminta/raamattu-tutuksi/raamattuluennot/onko-ihmisen-lupa-itse-paattaa-paivansa/>

Lähetisyhdistys Kylväjän verkkosivut.

Japani. <https://www.kylvaja.fi/tyomme/japani>

National Archives. *The Treaty of Kanagawa*.
<https://www.archives.gov/exhibits/featured-documents/treaty-of-kanagawa>

SLEY. Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen verkkosivut.
Japani. Sley'n lähetystyö Japanissa alkoi jo 1900-luvun alussa.
<https://www.sley.fi/toiminta/lahtystyoto/toiminta-ja-maat/japani/>
Japani. Työmuotoja Japanissa. <https://www.sley.fi/toiminta/lahtystyoto/toiminta-ja-maat/japani/>
Lähetystyöntekijäksi. Kuka voi toimia lähetystyössä? Ja miten päästä lähetiksi?
<https://www.sley.fi/toiminta/lahtystyoto/lahtystyontekijaksi/>
Mukana evankeliumin työssä. <https://www.sley.fi/toiminta/lahtystyoto/toiminta-ja-maat/>
Muuta toimintaa. <https://www.sley.fi/toiminta/muu-toiminta/>
Sanansaattaja-lehti: Evankeliumin, Kristuksen kirkon ja ihmisen asialla.
<https://www.sley.fi/ajankohtaista/sanansaattaja/>
Sley'n lähetysalueet ja yhteistyökirkot.
<https://www.sley.fi/toiminta/lahtystyoto/sley-n-lahtysalueet-ja-yhteistyokirkot/>

Sansa. Medialähetys Sanansaattajat verkkosivut. *Mitä Sansa tekee?*
<https://sansa.fi/etusivu-2-2/sansa/>

Säilä, Tom 18.5.2010: *Viides käsky - Älä tapa*. Mediakirjasto, SLEY.
<https://mediakirjasto.sley.fi/mediakirjasto/2565/viides-kasky-ala-tapa>

Yle 31.10.2008: *Naispappeus pirstoo evankelisen liikkeen*. <https://yle.fi/uutiset/3-5829260>

Väinölä, Tauno 2008: *Hoosianna. Virren tarina*. Virsikirja. <https://virsikirja.fi/virsi-1-hoosianna/>

Tutkimuskirjallisuus

Aho, Ilma Ruth 1989: *A record of the activities of the Lutheran Evangelical Association of Finland in Japan 1900-1946*. University Microfilms.

Ahonen, Risto A. 1992: *Evankelioiminen kirkon perustehtävänä*. SKSK, Jyväskylä.

Ahonen, Risto A. 2003: *Lähetys rajojen ylittäjänä: kokonaisvaltaisen lähetyskäsitteiden vaikutus lähetystyön rakenteeseen*. Kirkon tutkimusseuran julkaisuja 84. Kirkon tutkimuskeskus, Tampere.

Allen, Amy 1998: *Rethinking Power. Hypatia - A Journal of Feminist Philosophy*, 13 (1).

Arkkila, Reijo 1975: *Kansankirkko vai tunnustuskirkko? - Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen suhde Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon 1917-1939*. SLEY, Helsinki.

Arkkila, Reijo 2010: *Menkää maitten ääriin asti - Suomen evankelisen herätysliikkeen lähetystyö 1940-1980*. Aurinko, Helsinki.

Arkkila, Reijo & Huhtinen, Pekka 2010: *Lähetystyö: eilen, tänään ja huomenna*. Sley, Helsinki.

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas 1994: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma*. Gaudeamus, Helsinki.

Bowie, Fiona 1993: Introduction: Reclaiming Women's Presence. Fiona Bowie, Deborah Kirkwood, Shirley Ardener (eds.), *Women and Missions - Past and Present. Anthropological and Historical Perceptions*. Berg Publisher, Providence.

Brierley, Peter W. 1997: Missionary Attrition: The ReMAP Research Report. William D. Taylor (eds.), *Too valuable to lose - Exploring the Causes and Cures of Missionary Attrition*. Globalization of Mission Series. William Carey Library, Pasadena, California.

Dube 2013a: Dube, W. Musa: Vallan käyttö lähetystyössä. Mari-Anna Pöntinen (toim.), *Uskonto ja valta - Näkökulmia kirkon missioon*. Suomen Lähetysseura, Helsinki.

Dube 2013b: Dube, W. Musa: Kohti erilaisuutta: Kohti uusia näköaloja. Mari-Anna Pöntinen (toim.), *Uskonto ja valta - Näkökulmia kirkon missioon*. Suomen Lähetysseura, Helsinki.

Durkheim, Emile 2008: *Elementary Forms of Religious Life: The Totemic System in Australia. (1912)*. Translated from the French by Joseph Ward Swain. Dover Publications, New York.

Follett, Mary Parker 1995: Prophet of Management: A Celebration of Writings from the 1920s. Edited by Pauline Graham, preface by Rosabeth Moss Kanter, introduction by Peter F. Drucker. Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts.

Fujita, Neil S. 1994: 'Conic' Christianity and 'Donut' Japan. *Missiology: An International Review* 22 (1). American Society of Missiology, SAGE.

Fält, Olavi K. ; Nieminen, Kai ; Tuovinen, Anna & Vesterinen, Ilmari 1994: *Japanin kulttuuri*. Otava, Helsinki.

Haavio, Ari 1963: *Evankelinen liike herätysliikkeenä: sosiologinen tutkimus*. Suomen luterilainen Evankeliumiyhdistys, Helsinki.

Hall, Stuart 1999: *Identiteetti*. Suom. Lehtonen, Mikko & Herkman, Juha. Vastapaino, Tampere.

Harisalo, Risto 2008: *Organisaatioteoriat*. Tampereen yliopistopaino, Tampere.

Helkama, Klaus ; Myllyniemi, Rauni ; Liebkind, Karmela ; Ruusuvuori, Johanna ; Lönnqvist, Jan-Erik ; Hankonen, Nelli ; Mähönen, Tuuli-Anna ; Jasinskaja-Lahti, Inga & Lipponen, Jukka 2015: *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. Edita, Helsinki.

Helander, Eila 2002: *Naiset lähetystyössä*. Minna Ahola, Marjo-Riitta Antikainen, Päivi Salmesvuori (toim.), *Eevan tie alttarille*. Edita, Helsinki.

Hendry, Joy 2012: *Understanding Japanese Society*. Taylor and Francis. Florence.

Hokkanen, Markku 2010: Parantamisen kulttuurihistoria ja lähetysaineisto. Terapeuttisia kohtaamisia siirtomaa-ajan Keski-Afrikassa. Seija Jalagin, Olli Löytty & Markku Salakka (toim.), *Kaikille kansoille. Lähetystyö kulttuurien vuoropuheluna*. SKS, Helsinki.

Hämäläinen, Arto 2009: *Päämääränä kasvu - Lähetystyön perusteet*. Aikamedia, Keuruu

Jalagin, Seija 2007: *Japanin kutsu - Suomalaiset naislähetit Japanissa 1900-1941*. Väitöskirja. SKS, Helsinki.

Jalagin, Seija 2010: Hankalia tyyppejä? Kun lähteet vievät tutkijaa. Seija Jalagin, Olli Löytty, Markku Salakka (toim.), *Kaikille kansoille - Lähetystyö kulttuurien vuoropuheluna*. SKS, Helsinki.

James, Paul & Steger, Manfred B. 2014: A Genealogy of 'Globalization': The Career of a Concept. *Globalizations Journal*, vol.11. Taylor and Francis.

Jenkins, Richard 2004: *Social Identity*. Routledge, London & New York.

Jørgensen, Knud 2011: Edinburgh 2010 in Global Perspective. Tormod Engelsen, Dagfinn Solheim, Erling Lundebj (eds.), *The Church Going Global - Mission and Globalisation - Proceeding of the Fjellhaug Symposium 2010*. Wipf & Stock.

Jøssang, Asle 2011: Religion and Globalisation: an Anthropological Perspective. Tormod Engelsen, Dagfinn Solheim, Erling Lundebj (eds.), *The Church Going Global - Mission and Globalisation - Proceeding of the Fjellhaug Symposium 2010*. Wipf & Stock.

Kena, Kirsti 2000: *Eevat Apostolien askelissa - Lähettinaiset Suomen Lähetysseuran työssä 1870-1945*. Suomen Lähetysseura, Helsinki.

Koskenniemi, Lauri 1984: *Suomen evankelinen liike 1896-1916*. SLEY-Kirjat, Helsinki.

Koskenniemi, Lauri 1992: *Evankeliumi Japaniin 1896-1939: Suomen luterilaisen evankeliumiyhdistyksen lähetystyön kotimainen toiminta*. SLEY-Kirjat, Helsinki.

Kupari, Helena & Tuomaala, Salome 2015: Toimijuus ja muutoksen mahdollisuus. Johanna Ahonen & Elina Vuola (toim.), *Uskonnon ja sukupuolen risteyksiä. Suomalaisen kirjallisuuden seura*, Helsinki.

Lehtiö, Pirkko 2002: Naisten pitkä tie kirkon virkoihin. Minna Ahola, Marjo-Riitta Antikainen & Päivi Salmesvuori (toim.), *Eevan tie alttarille*. Edita, Helsinki.

Leskinen, Tapio 2015: Altruismi - lähimmäisenrakkautta ja humanismi. Elina Vuola (toim.), *Uskonto ja kehitys - Näkökulmia suomalaiseen kehitysyhteistyöhön ja - tutkimukseen*. SKS, Helsinki.

Lévi-Strauss, Claude 1963: *Structural Anthropology*. Basic book, New York.

Loomba, Ania 1998: *Colonialism/Postcolonialism*. Routledge, London, New York.

Markkola, Pirjo 2002: *Synti ja siveys: naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860-1920*. SKS, Helsinki.

Mazower, Mark 2013: *Governing the World: The History of an Idea*. Penguin Press.

Merenlahti, Petri 2015: "Miten se uskonto tähän liittyy?" Uskonnollistaustaisten avustusjärjestöjen luonteesta ja lisäarvosta. Elina Vuola (toim.), *Uskonto ja kehitys - Näkökulmia suomalaiseen kehitysyhteistyöhön ja -tutkimukseen*. SKS, Helsinki.

Merkel, Udo 2015: Making Sense of Identity, Discourses in International Events, Festivals and Spectacles. Udo Merkel (eds.), *Identity Discourses and Communities in International Events, Festivals and Spectacles*. Palgrave Macmillan, London.

Moffett, Samuel Hugh 2005: *A history of christianity in Asia. Vol 2, 1500-1900*. Maryknoll, New York.

Morioka, Kiyomi 1962: Christianity in the Japanese rural community: acceptance and rejection. *Sociological Review*, 10 (1). Sage Publications Inc. Tokyo Kyōiku University.

Mullins, Mark R. 1998: *Christianity made in Japan: A Study of Indigenous Movements*. University of Hawaii Press, Honolulu.

Palmusaari, Maria 2015: Kaksi kieltä, yksi identiteetti. Suomen Lähetysseuran kehitysyhteistyötä tekevänä lähetysjärjestönä. Elina Vuola (toim.), *Uskonto ja kehitys - Näkökulmia suomalaiseen kehitysyhteistyöhön ja -tutkimukseen*. SKS, Helsinki.

Phiri, Isabel A. 2013: Uskonto, valta ja sukupuoli kirkkojen lähetystyössä. Mari-Anna Pöntinen (toim.), *Uskonto ja valta - Näkökulmia kirkon missioon*. Suomen Lähetysseura, Helsinki.

Pöntinen, Mari-Anna 2013: Kirkon missio, aika ja ajattelu. Mari-Anna Pöntinen (toim.), *Uskonto ja valta - Näkökulmia kirkon missioon*. Suomen Lähetysseura, Helsinki.

Pöntinen, Mari-Anna 2015: Kulttuuri, uskonto ja valtasuhteet kirkkojen välisessä lähetysyhteistyössä. Elina Vuola (toim.), *Uskonto ja kehitys - Näkökulmia suomalaiseen kehitysyhteistyöhön ja -tutkimukseen*. SKS, Helsinki.

- Roemer, Michael K. 2012: Japanese Survey Data on Religious Attitudes, Beliefs, and Practices in the Twenty-First Century. Inken Prohl & John K. Nelson (eds.), *Handbook of Contemporary Japanese Religions*, vol. 6. Brill.
- Robert, Dana L. 2009: *Christian Missions: How Christianity Became a World Religion*. Wiley-Blackwell, Malden.
- Salmesvuori, Päivi 2015: Valta, sukupuoli ja uskonto. Johanna Ahonen & Elina Vuola (toim.), *Uskonnon ja sukupuolen risteyksiä*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Schön, Lennart 2013: *Maailman taloushistoria. Teollinen aika*. Vastapaino, Tampere.
- Sivula, Anna 2015: *Tilauhistoria identiteettinä ja kulttuuriperintöprosessina: Paikallisen historiapolitiikan tarkastelua*. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja 1.
- Sivula, Anna 2017: Mitä teollinen kulttuuriperintö on? Suvi Heikkilä (toim.), *Satakunnan teollinen kulttuuriperintö*. Satakunnan Historiallinen Seura, Harjavalta.
- SKSK 1978: *Mene ja julista: lähetystyön ja evankelioimisen tarkastelua*. Kirkon lähetystyön keskus, SKSK:n evankelioimistyön neuvottelukunta, Helsinki.
- Smith, L. 2006. *Uses of Heritage*. Routledge, New York.
- Stark, Rodney 1987: How New Religions Succeed: A Theoretical Model. David G. Bromley & Phillip E. Hammond (eds), *The Future of Religious Movements*. Mercer University Press, Macon, Georgia.
- Steger, Manfred B. 2009: *Globalisms: the great ideological struggle of the twenty-first century*. 3rd ed. Rowman & Littlefield.
- Suni, Jari 2008: *Miksi muistaa? Muistin politiikan ja etiikan kysymyksiä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Totman, Conrad D. 2013: *A History of Japan*. Blackwell Publishing Ltd, Malden, Massachusetts.
- Tuomi-Nikula, Outi ; Haanpää, Riina ; Kivilaakso, Aura 2013: *Mitä on kulttuuriperintö?* SKS, Helsinki.
- Utriainen, Terhi 2015: Lumottuja naisruumiita ja jumalallisia naisia. Johanna Ahonen & Elina Vuola (toim.), *Uskonnon ja sukupuolen risteyksiä*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Varto, Juha 2005: *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Kirjayhtymä, Helsinki.
- Vasko, Timo 1991: *Luterilainen lähetyskäsitys*. Kirjapaja, Helsinki.
- Vasko, Timo 2003: *Missiologia ja uskonnot*. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Veikkola, Marketta 2006: Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys ja naispappeuskysymys 1984– 2000. Kirkkohistorian pro gradu-tutkielma. Joensuun yliopisto.

Vesterinen, Ilmari 1987: Japanilaiset - Japanin kulttuurin antropologista tarkastelua. Gaudeamus, Helsinki.

Vikström, Erik 1986: *Ruohonjuurikirkko - Evankelioimisen teologiaa*. SKSK-Kustannus, Helsinki.

Vuola, Elina 2015: Uskonto ja kehitys - vastakkain-asettelusta vuoropuheluun. Elina Vuola (toim.), *Uskonto ja kehitys - Näkökulmia suomalaiseen kehitysyhteistyöhön ja - tutkimukseen*. SKS, Helsinki.

Whitehouse, Harvey 2002: Modes of Religiosity, Towards a Cognitive Explanation of the Sociopolitical Dynamics of Religion. *Method & Theory in the Study of Religion* vol. 14, (3-4). Brill.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake.

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen lähetystyöntekijät Japanissa

Tämän kyselyn tarkoituksena on saada tietoa Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen 1900-luvun loppupuoliskon ja 2000-luvun Japani-lähetystyöstä. Kysely pyrkii erityisesti etsimään vastauksia siihen keitä oikeastaan ovat lähetystyöntekijät ja minkälaista lähetystyö on ollut. Kysely tulee toimimaan aineistona Pro gradu - tutkielmassani, jossa pyrin vertailemaan 1900- & 2000-luvun Japani-lähetystyötä keskenään.

Kyselyyn voi vastata anonyymina 10.04.2018 asti. Vastaamiseen kuluu aikaa noin 10-20 minuuttia. Laajat ja syvälliset vastaukset ovat toivottuja. Kaikkiin kysymyksiin ei ole pakko vastata. Kyselyn voi tallentaa ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Kysely toimii sujuvasti tietokoneilla, mobiililaitteilla ja tableteilla. Jos teillä tulee kysymyksiä tutkimukseeni liittyen, vastaan niihin mielelläni.

Anna Kimpimäki.

Kulttuuriperinnön tutkimuksen maisteriopiskelija, Turun yliopisto.

1. Sukupuoli *

Nainen

Mies

Muu

En halua vastata

2. Syntymävuosi *

3. Koulutustausta

Kansakoulu

Peruskoulu

Ylioppilastutkinto

Ammattitutkinto

Alempi korkeakoulu

Ylempi korkeakoulu

4. Minkä koulutuksen olet käynyt?

5. Mikä oli ammattisi ennen lähetystyöntekijäksi ryhtymistä?

6. Kuinka kauan olet toiminut lähetystyöntekijänä? (Tarkat vuodet)

7. Mitä kautta kuulit lähetystyöntekijänä toimimisesta?

8. Mitä kautta pääsit lähetystyöntekijäksi?

9. Missä maissa olet toiminut lähetystyöntekijänä?
10. Milloin aloitit työskentelemisen Japanissa?
11. Missä Japanin kaupungeissa olet toiminut lähetystyöntekijänä?
12. Miksi lähdit lähetystyöntekijäksi?
13. Miksi juuri Japaniin?
14. Mitkä muut tekijät motivoivat sinua lähetystyöhön? (Jos vastaat mobiililaitteella/tabletilla vaihtoehdot näkyvät erillisinä kysymyksinä)
 1=ei motivoinut-6=motivoi suuresti
	1	2	3	4	5	6
Matkustaminen						
Työkokemus						
Raha						
Ulkopuoliset paineet						
Työttömyys						
Halu haloittaa uusi elämä						
15. Siviilisääty lähtiessäsi Japaniin
- Naimaton
 - Parisuhteessa
 - Perheellinen
16. Lähditkö Japaniin perheesi/kumppanisi kanssa?
- Kyllä
 - En
 - Muu
17. Oliko sinulla entuudestaan sukua Japanissa?
- Kyllä
 - Ei
18. Tapasitko kumppanisi Japanissa?
- Kyllä
 - En
19. Onko hän japanilainen?
- Kyllä
 - Ei
 - Muu
20. Miten määrittelisit uskonnollisen taustasi?
21. Muuttiko lähetystyö suhdettasi uskontoon? Miten?
22. Kuinka hyvin tunsit japanilaisen kulttuurin entuudestaan? *

23. Kuinka hyvin osasit japanin kieltä entuudestaan? *

0 1 2 3 4 5

En ollenkaan

Erinomaisesti

24. Koitko japanilaiseen kulttuuriin sopeutumisen vaikeaksi? *

Kyllä

En

Muu

25. Ilmenikö lähetystyön ja japanilaisen kulttuurin välillä jännitteitä? *

Kyllä

Ei

Muu

26. Kohtasitko vaikeuksia kentällä ollessasi? *

Kyllä

En

Muu

27. Minkälaisia vaikeuksia kohtasit kentällä ollessasi? Kerro muutama esimerkki.

28. Onko lähetystyö vaikeutunut tai helpottunut 2000-luvulla?

Vaikeutunut

Helpottunut

Muu/En osaa vastata

29. Minkälaisia haasteita globalisoituminen on tuonut lähetystyölle?

30. Mitä hyötyä globalisoitumisesta on ollut lähetystyön kannalta?

31. Mitä negatiivisia/positiivisia puolia digitalisoitumisesta on koitunut lähetystyölle?

32. Mitkä työmuodot ovat mielestäsi Japani-lähetystyössä tärkeimpiä?

33. Minkälaisia perinteitä (aineelliset & aineettomat) Japani-lähetystyössä on ja kuinka niitä pyritään ylläpitämään? (esim. tapoja, käytäntöjä, tapahtumia, esineitä, rakennuksia)

34. Mitä omaksuttuja tapoja olet tuonut mukana japanilaisesta kulttuurista?

35. Tulisiko lähetystyön kulttuuriperintöä vaalia ja nostaa esille nykyistä enemmän? *

Kyllä

Ei

Muu

Olisitko mahdollisesti valmis osallistumaan teemakirjoittamiseen? Temaattisessa kirjoituksessa kertojat tuottavat kirjoitettua tietoa tietystä aiheesta, esim. lähetystyöstä. Kertojat voivat omien ainutkertaisten kokemuksiansa kautta tuoda esille omia näkemyksiään ja mietteitään valitusta aiheesta. (Valittua aihetta ohjaavat kysymykset tulevat tarkentumaan myöhemmin.) Tulen käyttämään teemakirjoituksia Pro -gradu tutkielmani aineistona kyselyn lisäksi, jos vaikuttaa siltä, ettei kyselystä saatua tietoa ole

tarpeeksi. Teemakirjoitukset tulevat liitteeksi tutkielmaani. Kirjoittaja voi kuitenkin halutessaan pysyä anonyymina.

36. Haluaisitko osallistua teemakirjoittamiseen?

Kyllä

En

37. Jos vastasit kyllä, kirjoita yhteystietosi tähän. Otan sinuun tarvittaessa yhteyttä.

Etunimi

Sukunimi

Sähköposti